

การกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมืองหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

นายบัณฑิต จำรูญวงศ์สกุล

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

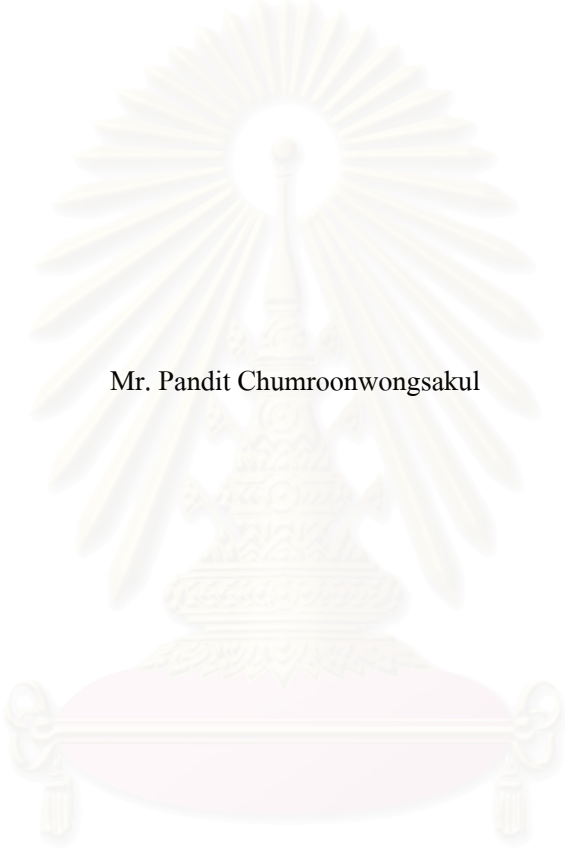
สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

REGULATION AND INTERFERENCE OF POLITICAL WEBBOARD
AFTER THE 19 SEPTEMBER 2006 COUP D'ETAT

Mr. Pandit Chumroonwongsakul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Journalism and Information

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมืองหลังเหตุการณ์
รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

โดย

นายบัณฑิต จำรูญวงศ์สกุล

สาขาวิชา

วารสารสนเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชอุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.รศชงพร โกมลเสวิน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัณฑิต จารุญวงศ์สกุล : การกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมืองหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549. (REGULATION AND INTERFERENCE OF POLITICAL WEBBOARDS AFTER THE 19 SEPTEMBER 2006 COUP D'ETAT)

อ. ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศรอรอง รามสูต, 142 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง บทบาทเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมืองในการกำกับดูแลการสื่อสาร รวมถึงความคิดเห็นของบุคคลในภาคอุตสาหกรรมและภาคประชาสังคมที่มีต่อภาครัฐ ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการศึกษาพบว่าหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ภาครัฐมีการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง โดยผ่านทางกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ฉบับที่ 5 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 รวมถึงการใช้กลไกของรัฐที่มีอยู่ในการควบคุม ซึ่งก็คือกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ทั้งนี้ ข้อมูลจากการศึกษาดังกล่าวได้ค้นพบว่าภาครัฐใช้วิธีการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง ทั้งรูปแบบการแจ้งผู้ดูแลเว็บไซต์ให้ลบกระทู้หรือข้อความ การแจ้งผู้ให้บริการ Web Hosting ให้นำเว็บไซต์ที่มีปัญหาออกจาก IP การแจ้งผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ให้ดำเนินการปิดกั้น และการปิดกั้นที่เกิดเว็ของบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

ข้อมูลจากการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจุดยืนของเว็บไซต์กับมาตรการที่ภาครัฐนำมาใช้ในการกำกับดูแล โดยใช้มาตรการปิดกั้นเว็บไซต์ที่มีท่าทีต่อต้านภาครัฐ ขณะที่ไม่มีการกำกับดูแลเว็บไซต์ที่มีท่าทีสนับสนุนภาครัฐแต่อย่างใด

ขณะเดียวกันภายใต้บริบทของสภาวการณ์รัฐประหาร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปทัสถานหรือนโยบายขององค์กรค่านิยมส่วนตัว รวมถึงอำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นคัดค้านใจคัดเลือกระหู้หรือข้อความของเว็บมาสเตอร์ โดยปัจจัยทั้งสามจะส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของเว็บมาสเตอร์แต่ละรายแตกต่างกันไป

นอกจากนี้ ภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและภาคประชาสังคมมีความคิดเห็นรวมถึงข้อเสนอแนะให้ภาครัฐกำหนดกรอบนโยบายในการกำกับดูแลเว็บไซต์ที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามาดำเนินการกำกับดูแลตนเองมากขึ้น

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่อนิติ.....*V. W*
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก.....*พิศรอรอง รามสูต*
ปีการศึกษา.....2550.....

4985220728 : MAJOR JOURNALISM AND INFORMATION

KEY WORD: Internet Regulation / Politics / Political Webboard

PANDIT CHUMROONWONGSAKUL : REGULATION AND INTERFERENCE OF POLITICAL
WEBBOARDS AFTER THE 19 SEPTEMBER 2006 COUP D'ETAT

THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR PIRONGRONG RAMASOOTA, Ph.D., 142 pp.

This thesis aims at studying state regulation and interference of political webboards in Thailand and the responses it evoked by the Internet industry and civil society during the period subsequent to the 19 September 2006 coup d'etat. The research is qualitative in nature. Data collection was done through content analysis and in-depth interviews.

The study finds that after the 19 September 2006 coup d'etat, the control of political webboards was administered primarily through these means: legal enforcement and blogging of websites. Two laws were issued during this time -- Decree 5 of the Council for Democratic Reform (CDR) which staged the coup and the Computer Crime Act 2007. The Ministry of Information and Communication Technology (MICT) which has been in charge of website blocking since 2002 is the main mechanism in carrying out the regulatory task.

The study finds that the MICT administers the control of political webboards by warning to webmasters to delete or watch out for problematic content while notifying web hosting services, Internet Service Providers (ISPs) as well as CAT Telecom Public Co., Ltd. to block websites of political webboards. In the case of CAT Telecom which is the main service provider of international Internet gateways in Thailand, the study finds blocking occurs at this level.

The study also detects a certain pattern of control. For websites which are openly anti-coup, blocking was used disparagingly while those which are pro-coup would be spared of such measure and the government would be more lenient in their regulatory action.

Meanwhile, under the post-coup context, the study finds that organization norm or policy, personal values, state power, and political circumstances are factors that varyingly influence the decision of webmasters in selecting and screening topics and content for their respective webboards.

Lastly, based on interview with members from the local Internet industry and civil society, the study finds that these sectors prefer a more transparent policy regarding webboard and Internet regulation. They also recommend self-regulation by the industry and users or co-regulation rather than mere state regulation to ensure the needed transparency.

Department: ...Journalism and Information... Student's signature: Pandit Chumroonwongsakul
Field of study: ...Journalism and Information... Advisor's signature: Pirongrong Ramasoota
Academic year: 2007.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ “ครู” ผู้ซึ่งกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์แก่ “ศิษย์” แม้ในยามที่อาจารย์เจ็บป่วยก็ยังสู้สุดสัปดาห์อดทนให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุกขั้นตอน ตลอดจนขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์จิตต์ลักษณ์ แสงอุไร ประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.รชชงพร โกมลเสวิน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่เสนอแนะแนวทางให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์สุกัญญา สุกบรรทัด และคณาจารย์จากภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนครู อาจารย์ที่เคยสั่งสอนผู้วิจัยมาแต่เมื่อครั้งเยาว์วัยทุกท่าน ที่ได้ร่วมประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ทุกท่านในการให้ข้อมูลและความร่วมมือ เพื่อให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง ทำให้ผู้วิจัยเกิดข้อค้นพบหลายประการอันเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ

ขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อผู้วิจัยนั่นคือ บิดา มารดา และญาติพี่น้องของผู้วิจัย ซึ่งให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดมา อาจารย์พรชยาสิริ กุหลาบ พี่ทรงศรี โปธิสวัสดิ์ พี่สุภาวดี ทองดี พี่ศศิธร ยิวโกศล พี่ศัญฉิลา ศักดิ์ดุยธรรม พี่สิทธิชัย สาตราหา พิมลพรรณ ไชยนันท์ น้องสุปรียากลิ่นสุวรรณ น้องเชิญพร คงมา น้องวิกิจ คุหะมณี น้องนิดา หมอชาติ น้องชุมทอง นพพันธ์ ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ร่วมภาควิชาฯ ทุกคนที่คอยเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้แม้ในยามที่ผู้วิจัยท้อแท้ที่สุด

ขอขอบคุณ ดร.ธัญญรัตน์ ชีวะเกตุ พี่บรรพต เหล่าวานิช รวมถึงเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัยทุกคน ที่คอยโทรศัพท์มาถามไถ่ รวมทั้งส่งข้อความมาให้แรงใจอย่างสม่ำเสมอ ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณวิภารัตน์ ธานีรัตน์ สำหรับกำลังใจและความรู้สึกดีๆ ที่มีให้กันเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1) คำถามวิจัย.....	5
2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
3) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1) แนวคิดคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ต.....	6
2) แนวคิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ต.....	16
3) ทฤษฎีสังคมหล่อหลอมเทคโนโลยี.....	20
4) แนวคิดกลไกของรัฐในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต.....	21
5) ทฤษฎีผู้ทรงอิทธิพล.....	24
6) นิยามศัพท์เฉพาะ.....	27
7) กรอบแนวคิด.....	29
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	30
1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	30
2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	33
3) การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
4) การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	38

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
1) การวิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและ แทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง ของคณะมนตรีความมั่นคง แห่งชาติและรัฐบาล หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	40
2) การวิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารใน เว็บอร์ดทางการเมือง ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาล ในช่วงระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง 19 กันยายน 2550.....	50
3) บทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลในการกำกับดูแลและ แทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	66
4) บทบาทของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลและ แทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	76
5) บทบาทของเว็บมาสเตอร์เว็บอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	82
6) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารใน เว็บอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	100
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	114
1) สรุปผลการวิจัย.....	114
2) อภิปรายผล.....	125
3) ข้อจำกัดในการวิจัย.....	133
4) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	134
รายการอ้างอิง.....	136
ภาคผนวก.....	139
คำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5/2549.....	140
คำสั่งกระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศและการสื่อสารที่ 82 / 2549.....	141
ประวัติผู้เขียน.....	142

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. รายชื่อเว็บไซต์ทางการเมืองที่ถูกปิดหลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	52
2. ตารางข่าวที่แสดงให้เห็นถึงการกำกับดูแลและแทรกแซงจากภาครัฐ โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์.....	62
3. เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลตนเองของเว็บอร์ดทางการเมือง.....	94
4. วิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บอร์ดทางการเมือง.....	115
5. วิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บอร์ดทางการเมือง.....	116
6. บทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	117
7. เปรียบเทียบวิธีการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง....	118
8. บทบาทของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	119
9. เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลตนเองของเว็บอร์ดทางการเมืองโดยเรียงจากระดับมากไปหาน้อย.....	120
10. เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์.....	121
11. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพของเว็บมาสเตอร์ในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายของภาครัฐ.....	122
12. ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	124

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1. แบบจำลองอธิบายถึงบริบทการทำหน้าที่ผู้เฝ้าประตูข่าวสาร.....	24
2. กระบวนการกรองสารแบบปัจเจกบุคคล.....	25
3. โครงสร้างหน่วยงานในกำกับของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.).....	45
4. โครงสร้างการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549.....	46
5. เว็บไซต์ www.todaythailand.com	55
6. เว็บไซต์สภาชุมชนดอทคอม www.sapazupzip.com	56
7. เว็บไซต์กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร www.mict.go.th	57
8. ข้อความแจ้งสมาชิกของเว็บไซต์ www.pantip.com ห้องราชดำเนิน.....	59
9. ภาพที่ปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์เมื่อเข้าสู่เว็บไซต์ที่กระทรวงไอซีทีปิดกั้น.....	109
10. หน้าจอเว็บไซต์ที่ปรากฏหน้าการบล็อกเว็บเพจของไอเอสพี.....	130
11. ความสัมพันธ์ระหว่างจุดยืนของเว็บบอร์ดกับมาตรการในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของภาครัฐ.....	131
12. กลไกการคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์.....	133

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยยุคใหม่ ที่มีประวัติศาสตร์แรกเริ่มในประเทศ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสนั้น เกิดขึ้นมาได้โดยการต่อสู้ร่วมกันของ ประชาชนและสื่อมวลชน (หมายถึงหนังสือพิมพ์ในขณะนั้น) เพื่อล้มล้างระบอบศักดินาที่รัฐบาล มักจะใช้อำนาจในการกดขี่ข่มเหงประชาชน ภายหลังจากที่ประชาชนได้รับชัยชนะ สื่อมวลชนจึง มีสถานภาพเป็นเสมือนคนกลางระหว่างปัจเจกบุคคล (เอกชน) กับรัฐในการสื่อสารข้อคิดเห็นหรือ ข้อขัดแย้งต่างๆ¹

เมื่อสื่อมวลชนเติบโตขึ้นมาบนพื้นฐานของกระบวนการพัฒนาทางการเมือง และมี หน้าที่หลักในการตรวจสอบความชอบธรรมทางการเมือง อีกทั้งยังเป็นเสมือนเครื่องมือในการ สร้างฉันทามติของสังคมส่วนใหญ่ จึงทำให้สื่อมวลชนไม่อาจหลีกเลี่ยงหน้าที่ผู้มีอำนาจทาง การเมืองพยายามจะเข้าครอบงำไปได้

ทุกรัฐบาลต่างก็หวังให้สื่อมวลชนช่วยเป็นกองหนุนในการสร้างความชอบธรรมแก่อำนาจ ของตน มากกว่าที่จะเข้ามาตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์แนวทางการทำงานและความรับผิดชอบ ในหน้าที่สาธารณะของรัฐบาลทั้งสิ้น² โดยเฉพาะในยามที่สถานการณ์ทางการเมืองของผู้ปกครอง หรือรัฐบาลใหม่เพิ่งจะสถาปนาความเป็นเจ้าเหนือกลุ่มอื่นๆ ได้ไม่นานนัก อย่างเช่นช่วงของการ ทำปฏิวัติและรัฐประหาร

ในยามที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองแต่ละครั้งของไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา นั้น ทุกครั้งสื่อมวลชนได้ถูกดึงเข้ามาเป็นเครื่องมือของผู้ก่อการและผู้มีอำนาจในขณะนั้น การ ปฏิวัติรัฐประหารทุกครั้งจะต้องมีการเข้าควบคุมเครื่องมือสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและ โทรทัศน์ เพราะสื่อมวลชนเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารจากรัฐบาลไปสู่ประชาชน

¹ อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ และทิวรอง รามสูต, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 7.

² อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์, สื่อมวลชนในยุคปฏิรูป, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), หน้า 143.

ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ว่า ข้อมูลข่าวสารคืออำนาจ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สามารถจะควบคุมกลไกในการสื่อสารไปยังมวลชน ได้ย่อมจะสามารถควบคุมระบบได้ทั้งระบบ³

การก่อการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) หรือที่ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ก็เช่นกัน แม้ว่าคณะผู้ก่อการรัฐประหารจะสามารถระทำการได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขั้นต้นแล้ว แต่ก็ยังไม่อาจสถาปนาอำนาจเหนือชนชั้นปกครองและชนชั้นนำทางการเมืองกลุ่มอื่นๆ ได้อย่างมั่นคง เนื่องจากยังมีประชาชนบางกลุ่มที่มีแนวคิดต่อต้านการที่ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง และบางกลุ่มที่มีแนวคิดสนับสนุนรัฐบาลเก่าที่ถูกยึดอำนาจไป ในประเด็นการทำรัฐประหารนี้ จิน ชาร์ป กล่าวว่า

“ในการทำรัฐประหาร ผู้ก่อการต้องการสิทธิธรรม (legitimacy) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนยอมรับในความชอบธรรม และสิทธิทางการเมืองของพวกเขา (คณะผู้ก่อการรัฐประหาร: ผู้วิจัย) ที่จะทำการปกครอง”⁴

ด้วยเหตุนี้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติจึงจำเป็นต้องใช้อำนาจควบคุมการสื่อสารของสื่อมวลชนที่เป็นกระแสด้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ความชอบธรรมของผู้ก่อการ ซึ่งเป็นช่องทางที่รวดเร็วที่สุดในการลดการต่อต้านและสถาปนาการครองความเป็นเจ้า (hegemony) อย่างสมบูรณ์

สื่อมวลชนนั้นมีหลากหลายประเภท ซึ่งจำแนกโดยกว้างๆ ออกเป็น สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ เมื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของสื่อทั้ง 3 ชนิด จะพบว่าสื่อหนังสือพิมพ์เป็นอิสระจากการควบคุมทางการเมืองค่อนข้างมาก เพราะกรรมสิทธิ์และการดำเนินงานอยู่ในมือเอกชนทำให้สามารถเสนอมุมมองและความคิดที่ท้าทายชนชั้นปกครองและรัฐบาลได้มากกว่าวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งถูกผูกขาดอยู่ภายใต้ระบบสัมปทานและการควบคุมของหน่วยงานภาครัฐ สื่อหนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทในการต่อต้านการครอบงำและแทรกแซงจากรัฐได้มากที่สุด ในบรรดาสื่อมวลชนทุกประเภทดังที่กล่าวไปในข้างต้น แต่

³ ระวีวรรณ ประกอบผล, “สื่อมวลชนกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 10.

⁴ จิน ชาร์ป, *ด้านรัฐประหาร*, แปลโดย นุชจรี ชลคุป, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2536), หน้า

หนังสือพิมพ์ก็ยังติดอยู่ภายใต้กลไกอำนาจและนโยบายขององค์กรที่นักข่าวหนังสือพิมพ์สังกัดอยู่ ซึ่งผลประโยชน์และอิทธิพลที่รัฐมีต่อองค์กรนั้นๆ อาจส่งผลให้เกิดการครอบงำโดยทางอ้อมได้ อย่างเช่นในสมัยรัฐบาลพล.อ.สุจินดา คราประยูร (เมษายน – พฤษภาคม พ.ศ.2535) นายกรัฐมนตรี เป็นเพื่อนสนิทกับเจ้าของหนังสือพิมพ์แนวหน้า และมีการเลื่อมใสกันเป็นการส่วนตัว ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ระหว่างกองบรรณาธิการกับเจ้าของหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ขณะที่สื่อมวลชนไม่มีอิสระในการทำหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ สื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งเริ่มเป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายในฐานะสื่อใหม่ (new media) ก็กลายเป็นสื่อทางเลือกของประชาชน ด้วยลักษณะเฉพาะตัวคือ รัฐไม่ได้เป็นเจ้าของสัมปทาน ผู้ใช้เป็นผู้กำหนดประเด็นที่สนใจด้วยตนเอง หรือเป็นนายทวารข่าวสาร ทำหน้าที่คัดเลือกว่าสารให้ตนเอง⁵ และผู้ใช้ยังสามารถเป็นผู้สร้างเนื้อหาหรือข่าวสารในอินเทอร์เน็ตได้อย่างเสรีได้อีกด้วย ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ไม่เคยปรากฏในสื่ออื่นๆ มาก่อน

หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ขณะที่สื่อหลักถูกควบคุมโดยคณะผู้ก่อการเว็บอร์ดทางการเมืองหลายเว็บก็ได้กลายเป็นพื้นที่เปิดกว้างสำหรับการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่มีทั้งต่อต้านและสนับสนุนการทำรัฐประหารในครั้งนี้ ซึ่งมีทั้งเว็บอร์ดที่เปิดให้บริการมาก่อนหน้าวันที่ 19 กันยายน 2549 อย่างเช่น ห้อง webboard(1) ของเว็บไซต์ www.midnightuniv.org ห้องราชดำเนิน ของเว็บไซต์ www.pantip.com ห้องการเมือง (politics) ของเว็บไซต์ www.manager.co.th เป็นต้น และเว็บไซต์ที่เปิดให้บริการหลังวันที่ 19 กันยายน 2549 อย่างเว็บไซต์ www.nocoup.org www.saturdayvoice.com www.19sep.org เป็นต้น

หากมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านแนวคิดคลื่นอารยธรรมลูกที่ 3 (the third wave) ของ Alvin Toffler จะพบว่าการก่อการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 นั้นมีข้อแตกต่างประการหนึ่งที่ไม่เคยมีคณะผู้ก่อการปฏิวัติรัฐประหารคณะใดในประเทศไทยเคยประสบมา นั่นก็คือการรัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสคลื่นลูกที่ 3 ของสังคมยุคสารสนเทศ และประเทศไทยเองก็อยู่ในช่วงยุคดังกล่าว ประชาชนเริ่มคุ้นชินกับเสรีภาพในการสื่อสารผ่านระบบเครือข่าย

⁵ ปาจรีย์ ธนะสมบูรณ์กิจ, “หนังสือพิมพ์ไทยรัฐกับการกำหนดวาระข่าวสารความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์พฤษภาคม 2535,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 4.

⁶ Stromer-Gallery and Jameisons, อัง ใน มลินี สมภพเจริญ, “อินเทอร์เน็ตและสื่อมวลชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 6.

อินเทอร์เน็ต คำนึงถึงการเป็นผู้สร้างและเป็นผู้รับข่าวสารมานานพอสมควร ประชาชนกลายเป็นสื่อมวลชนของสื่อใหม่ซึ่งมีความแตกต่างจากสื่อมวลชนในสื่อเก่าอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ และด้วยลักษณะเฉพาะทางเทคโนโลยีของอินเทอร์เน็ตหลายประการ ทำให้คณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติไม่สามารถใช้แนวทางหรือวิธีการควบคุมกำกับดูแลตามที่ใช้ในสื่อเก่ามาจัดการกับสื่อใหม่ได้

ขณะเดียวกันทางด้านของอดีตนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร และสมาชิกพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่สูญเสียผลประโยชน์และอำนาจจากการก่อรัฐประหารของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติก็พยายามหาพื้นที่ในการสื่อสารทางการเมือง โดยการนำเสนอข่าวสารของฝ่ายตนผ่านทางสื่อต่างประเทศ (international media) เช่น นิตยสารไทม์ สถานีโทรทัศน์ CNN สถานีโทรทัศน์ BBC และอีกช่องทางหนึ่งที่สำคัญซึ่งกลุ่มอำนาจเก่าใช้ในการสื่อสารก็คือ อินเทอร์เน็ต อย่างเช่น เว็บไซต์ www.hi-thaksin.org และ www.truehaksin.com เพราะสื่อวิทยุและโทรทัศน์นั้นถูกควบคุมเบ็ดเสร็จโดยคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ และสื่อหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ก็ไม่เปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มดังกล่าว ซึ่งการใช้สื่อใหม่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มที่ต่อต้านนี้ก็ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากยอดผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ www.hi-thaksin.org ที่มีมากถึง 5,402,760 คน ในระยะเวลาแค่เกือบ 1 ปีที่ผ่านมา นับจากวันที่เปิดใช้เว็บไซต์ (ข้อมูล ณ วันที่ 4 พฤศจิกายน 2550)

สถานการณ์ที่กล่าวในข้างต้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ และคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติว่าจะใช้วิธีการใดในการควบคุมพื้นที่การสื่อสารซึ่งกลุ่มอำนาจเก่าสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับผู้ให้การสนับสนุนในประเทศไทย ขณะเดียวกันก็เป็นที่น่าสนใจว่าภายใต้กระแสการสนับสนุนเสรีภาพในการแสดงออกที่ต่อเนื่องมาของสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม ภาคประชาสังคมจะมีปฏิกิริยาต่อการกำกับดูแลและการแทรกแซงในเว็บบอร์ดทางการเมืองจากภาครัฐอย่างไร ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาอันนำมาสู่คำถามวิจัยดังนี้

คำถามวิจัย

1. การกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 มีลักษณะอย่างไร
2. เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง แสดงบทบาทในฐานะของผู้กรองสาร (gatekeeper) ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 อย่างไร
3. บุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและภาคประชาสังคมมีความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบถึงโครงสร้างการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง บทบาทเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดในการกำกับดูแลการสื่อสาร รวมถึงความคิดเห็นของบุคคลในภาคอุตสาหกรรมและภาคประชาสังคมที่มีต่อภาครัฐ หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของช่องทางสื่อสารบนเว็บบอร์ดทางการเมือง และร่วมกันปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ต
 - 1) ความแตกต่างของสื่ออินเทอร์เน็ตกับสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ
 - 2) สื่ออินเทอร์เน็ตในฐานะพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)
 - 3) อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย
2. แนวคิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ต
3. ทฤษฎีสังคมหล่อหลอมเทคโนโลยี (Social Shaping of Technology)
4. แนวคิดกลไกของรัฐในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต
5. ทฤษฎีผู้กรองสาร (Gatekeeper)

แนวคิดคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ต

พิรงรอง รามสูต ธรรมะนันท์ และนิธิตา คณานินันท์ ให้ความหมายของอินเทอร์เน็ตว่า

“อินเทอร์เน็ต คือ โครงสร้างพื้นฐานทางข้อมูลข่าวสารอันประกอบขึ้นจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มาเชื่อมต่อกันเป็นจำนวนมากจากทั่วโลก โดย “เครือข่ายแห่งเครือข่าย” (network of networks) ที่ว่านี้จะอาศัยภาษาคอมพิวเตอร์กลางร่วมกัน มีมาตรฐานกลาง (standard protocol) ในการรับส่งข้อมูลร่วมกัน ทำให้คอมพิวเตอร์ต่างๆ ในเครือข่ายสามารถสื่อสารกันได้”¹

มลินี สมภพเจริญ นิยามความหมายอินเทอร์เน็ตดังนี้

“อินเทอร์เน็ต คือ เครือข่ายการสื่อสารที่เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์จำนวนมาก จากทุกมุมโลกเข้าด้วยกัน จึงทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ที่เต็มไปด้วย

¹ พิรงรอง รามสูต ธรรมะนันท์ และนิธิตา คณานินันท์, การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต, รายงานการวิจัยในโครงการการปฏิรูประบบสื่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547, หน้า 4.

ข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก ทั้งด้านวิชาการ ด้านธุรกิจ และนันทนาการต่างๆ รวมทั้งเป็นการเปิดโลกกว้างให้สื่อสารกันแบบไร้พรมแดน”²

รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์ กล่าวถึงอินเทอร์เน็ตว่า

“อินเทอร์เน็ต คือ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์สากลขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงผู้ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์จากทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน และเป็นแหล่งรวบรวมข่าวสารจำนวนมาก”³

ผู้วิจัยสรุปว่า อินเทอร์เน็ต (internet) คือ เครือข่ายการสื่อสารโดยคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงผู้ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์จากทุกมุมโลกเข้าด้วยกัน ภายในเครือข่ายดังกล่าวจะบรรจุข้อมูลข่าวสารทั้งในรูปแบบตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ธุรกิจ นันทนาการ และการสื่อสาร ต้องห้ามเอาไว้ด้วย

ความแตกต่างของสื่ออินเทอร์เน็ตกับสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ

ในข้างต้นผู้วิจัยจะขอจำแนกความแตกต่างของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ดังนี้

1. สื่อหนังสือพิมพ์ ลักษณะเด่นของสื่อหนังสือพิมพ์คือความสามารถในการเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง เพราะสามารถพิมพ์ได้เป็นจำนวนมาก และส่งไปได้ไกลเท่าที่การคมนาคมจะไปถึง ทั้งยังมีลักษณะแตกต่างไปจากสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ คือ ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ข่าวและเรื่องราวได้มากกว่าการฟัง เพราะหนังสือพิมพ์ให้รายละเอียดได้มากกว่าวิทยุหรือโทรทัศน์ในเวลาเท่าๆ กัน ผู้อ่านมีอิสระในการกำหนดเวลาที่จะรับสารจากหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์มีตัวอักษรปรากฏอยู่ตายตัว ทำให้ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านข้อความช่วงใดช่วงหนึ่ง อ่านข้ามหรืออ่านซ้ำข้อความ อ่านเร็วหรืออ่านช้า และเลือกช่วงเวลาหรือสถานที่ในการอ่านได้ ขณะที่วิทยุหรือโทรทัศน์ส่งสัญญาณตามเวลาที่กำหนดไว้ โดยผู้ชมและผู้ฟังไม่มีสิทธิ์เลือกช่วงเวลารับสื่อ หรือมีพฤติกรรมมารับสื่อตามที่ต้องการอย่างหนังสือพิมพ์ได้

² มลินี สมภพเจริญ, “อินเทอร์เน็ตและสื่อมวลชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร,” หน้า 17.

³ รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์, “มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ : กรณีศึกษา www.pantip.com และ www.sanook.com,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 7.

2. สื่อวิทยุกระจายเสียง จากลักษณะเด่นของสื่อที่ใช้เสียงในการสื่อสาร ซึ่งสร้างความสนใจให้แก่สาธารณชนได้มากกว่าหนังสือพิมพ์ แต่กลับเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่า เนื่องจากสื่อวิทยุกระจายเสียงทั้งหมดเป็นของหน่วยงานภาครัฐ และแม้ว่าในระยะต่อมาหน่วยงานภาครัฐมิได้ดำเนินการเองทั้งหมด แต่ได้ให้สัมปทานแก่เอกชน หรือให้เช่าเวลาสถานีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้เช่าทั้งที่เป็นผู้ผลิตรายการ และนายหน้าค้าเวลา ต่างก็ใช้คลื่นความถี่ไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจแทบทั้งสิ้น และแน่นอนว่านายทุนเหล่านี้ย่อมหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับรัฐบาลมากกว่าการยึดมั่นในอุดมการณ์ของสื่อมวลชน

3. สื่อวิทยุโทรทัศน์ สำหรับสื่อชนิดนี้มีลักษณะการกระจายสัญญาณทั้งภาพและเสียง สร้างความดึงดูดใจกับผู้รับสารได้มากกว่าสื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อหนังสือพิมพ์ แต่กลับมีข้อจำกัดในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นเดียวกับวิทยุ เนื่องจากสื่อโทรทัศน์อยู่ภายใต้การควบคุมจากผู้ประกอบการ ซึ่งให้ความสำคัญกับผลกำไรของสถานีมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม และโดยธรรมชาติของนายทุนที่ต้องการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับรัฐให้มากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อหนังสือพิมพ์ จะพบว่าสื่อหนังสือพิมพ์เป็นอิสระจากการควบคุมทางการเมืองค่อนข้างมาก เพราะกรรมสิทธิ์และการดำเนินธุรกิจอยู่ในมือเอกชน ทำให้สามารถเสนอมุมมองและความคิดที่ทำทลายกระแสความคิดทั่วไปที่ดำรงอยู่ในสังคมได้

แม้ว่าช่องทางสื่อสารย้อนกลับ (feedback) ของสื่อทั้ง 3 ประเภท จะสามารถป้อนกลับไปยังแหล่งส่งสารทั้งบรรณาธิการ ผู้จัดรายการ และภาครัฐได้ แต่เป็นการป้อนกลับที่ล่าช้า (delayed feedback) และไม่สามารถเผยแพร่ข้อมูลได้ละเอียดทั่วถึงทุกความคิดเห็นหรือข้อสงสัยที่ถูกส่งไป

ขณะที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสื่อใหม่อย่างอินเทอร์เน็ตนั้นมีข้อได้เปรียบกว่าสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้น ในแง่ของลักษณะการเป็นเจ้าของสื่อ อินเทอร์เน็ตนั้นมีได้อยู่ภายใต้การเป็นเจ้าของของรัฐ ทำให้เกิดพฤติกรรมกรรมการบริโภคสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่างไปจากการใช้สื่อแบบเดิมในหลายๆ ประการ อาทิเช่น ผู้ใช้สามารถเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตเวลาใดก็ได้ที่ตนต้องการ ผู้ใช้เป็นผู้เลือกข้อมูลให้ตนเอง การสื่อสารมีลักษณะโต้ตอบไปมาในทันที มีข้อมูลให้เลือกหลากหลาย นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตยังได้พัฒนาจนข้ามขอบเขตข้อจำกัดในเรื่องพรมแดนทางกายภาพได้ (มีลักษณะข้ามชาติ) ทำให้เป็นการยากที่รัฐบาลจะควบคุมการสื่อสาร

ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงไม่สามารถควบคุมสื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเหมือนอย่างการควบคุมสื่อมวลชนดังเช่นที่ผ่านมาในอดีต

มลินี สมภพเจริญ กล่าวถึงสื่ออินเทอร์เน็ตว่า

“...อินเทอร์เน็ตทำให้เราเลือกเข้าถึงสิ่งที่เราคิดว่าสนใจ และสำคัญต่อตัวเราจริงๆ มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ที่กองบรรณาธิการคัดเลือก และจัดมาให้เราสนใจ เราคือผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสารให้กับตัวเอง ผู้ใช้สามารถเสาะหาข้อมูลข่าวสารที่เขาต้องการ เช่น ความบันเทิง ความคิดเห็น ข้อมูลสถิติ หรือเข้าไปพูดคุย (chat) กับคนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน”⁴

ยุทธพร อิศรชัย กล่าวถึงสื่ออินเทอร์เน็ตว่า

“...เป็นช่องทางที่สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ (interactive) มีความรวดเร็ว ประหยัด ใช้จ่ายอุปสรรคด้านเวลาและระยะทาง...”⁵

ผู้วิจัยขอสรุปถึงคุณสมบัติของสื่ออินเทอร์เน็ตไว้ดังนี้

1. อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีลักษณะปฏิสัมพันธ์ (interactive) คือ ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถสื่อสารถึงกันได้อย่างทั่วถึงและเกือบจะเหมือนเป็นเวลาเดียวกัน
2. การสื่อสารในอินเทอร์เน็ตไม่เน้นเรื่องโครงสร้างในลักษณะจากบนลงล่าง (one to many) แต่มีลักษณะการสื่อสารในแนวราบ (many to many) หรือกระจายศูนย์ ซึ่งทำให้สถานะของผู้ใช้สื่อทุกคนเสมอภาคเท่าเทียมกัน
3. มีต้นทุนการผลิตสื่อที่ถูกลงกว่าสื่อมวลชนทุกชนิด ส่งผลให้คนทุกคนสามารถเป็นเจ้าของสื่อ (เว็บไซต์) เป็นผู้รายงานข่าว และเป็นผู้ส่งสารได้
4. สามารถลดขั้นตอนการสื่อสารผ่านคนกลางในกระบวนการสื่อสารมวลชนได้
5. มีความรวดเร็วในการสื่อสารและโต้ตอบมากกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ
6. ข้ามข้อจำกัดเรื่องพรมแดนของชาติ ทำให้การสื่อสารและโต้ตอบสามารถไปถึงคนทุกคนและทุกสถานที่ได้

⁴ มลินี สมภพเจริญ, “อินเทอร์เน็ตและสื่อมวลชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร,” หน้า 34.

⁵ ยุทธพร อิศรชัย, “อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 10.

7. มีเสรีภาพจากอำนาจรัฐและทุนสูงกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นสื่อที่รวบรวมข้อมูล ความคิดเห็น และปฏิกิริยาทางการเมืองของสาธารณชน ส่งผลให้สื่อมวลชนและนักการเมืองไม่สามารถบิดเบือนข่าวสารได้สะดวกเท่ากับที่เคยทำในสื่อเก่า

8. ผู้ใช้มีอิสระในการเปิดรับสื่อ กล่าวคือ ผู้ใช้สามารถเลือกสาร เลือกเวลา และมีพฤติกรรมมารับสื่อตามความสะดวกของปัจเจกบุคคลได้

9. มีลักษณะการบรรจบกันของสื่อ (media convergence) ซึ่งประกอบด้วยตัวอักษร เสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว ซึ่งดึงดูดใจผู้ชมมากกว่าสื่อมวลชน

สื่ออินเทอร์เน็ตในฐานะพื้นที่สาธารณะ (public sphere)

ทฤษฎีพื้นที่สาธารณะ (public sphere theory) เป็นแนวคิดของนักวิชาการชาวเยอรมันนามว่า Jurgen Habermas ซึ่งพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในทวีปยุโรปตะวันตกในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 ต่อเนื่องยาวนานมากถึงช่วงศตวรรษที่ 18 อันเป็นระยะเวลาที่รัฐชาติในทวีปยุโรปกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางศาสนา (ปฏิรูปศาสนา) ทางการเมือง (การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง) ทางการศึกษา (ปฏิวัติวิทยาศาสตร์) ทางเศรษฐกิจและสังคม (การปฏิวัติอุตสาหกรรม)

จากสภาพความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในยุโรป ส่งผลให้เกิดชนชั้นใหม่ทางสังคม คือชนชั้นกลาง (ชนชั้นกระฎุมพี: bourgeois) อันประกอบด้วยพ่อค้า ช่างฝีมือ และปัญญาชน ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ท่ามกลางการเสื่อมความนิยมในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กลุ่มชนชั้นกลางซึ่งเป็นผู้ชายที่มีการศึกษา มีฐานะดีและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเหล่านี้จะนัดพบปะกันตามร้านกาแฟ โรงเหล้า (saloon) เพื่อพูดคุย อ่านหนังสือพิมพ์ แผ่นพิมพ์ประกาศข่าวสาร และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเน้นประเด็นเรื่องกฎหมาย การเมือง การปกครอง ผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) ซึ่งจะมีการอภิปรายโต้เถียงอย่างเป็นเหตุเป็นผล และนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา หรือหาข้อสรุป (ประชามติ) โดยมีสื่อหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่นำเสนอประชามติต่อรัฐต่อไป อันจะเป็นกระบวนการที่ทำให้ชนชั้นกลางกลายเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มตัว ซึ่งตลอดทั้งกระบวนการนี้จะต้องปราศจากการครอบงำของรัฐและให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกัน

สมเกียรติ ตั้งนโม กล่าวถึงพื้นที่สาธารณะว่า

“พื้นที่สาธารณะของชนชั้นกลาง (*bourgeois public sphere*) ประกอบด้วยพื้นที่ต่างๆ ทางสังคม ซึ่งปัจเจกชนทั้งหลายมารวมตัวกัน เพื่อพูดคุยถึงเรื่องราวสาธารณะร่วมกัน และรวมตัวกันต่อต้านอำนาจตามอำเภอใจ และการกดขี่ต่างๆ ที่มีต่อพลังสาธารณะและพลังทางสังคมโดยรัฐ หลักการทั้งหลายเกี่ยวพันกับพื้นที่สาธารณะ เกี่ยวพันกับการสนทนาที่เปิดกว้างในทุกๆ ประเด็น ปัญหาที่ได้รับความเอาใจใส่โดยทั่วไป รวมถึงผลประโยชน์ต่างๆ และสิ่งที่ดีสำหรับสาธารณะ ด้วยเหตุคั้งนั้น พื้นที่สาธารณะจึงได้รับการสมมุติล่วงหน้าในฐานะที่เป็นพื้นที่ซึ่ง “สามารถพูดคุยกันได้อย่างอิสระ” และ “ชุมนุมกันได้อย่างเสรี” หรือเป็นพื้นที่บนสิ่งพิมพ์ที่มีเสรีภาพ และมีสิทธิ์ที่จะมีส่วนร่วมอย่างอิสระในการถกเถียงกันทางการเมืองและทำการตัดสินใจ”⁶

เมื่อนำคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะดังที่กล่าวมาเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ จะเห็นได้ว่า ข่าวสารทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์มีพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชนค่อนข้างน้อย ในขณะที่อินเทอร์เน็ตมีพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชนมากกว่า ลักษณะที่โดดเด่นเช่นนี้จึงส่งผลให้อินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มอย่างมากที่จะเป็นพื้นที่สาธารณะของประชาชนในสังคมสารสนเทศ

ในเรื่องสื่ออินเทอร์เน็ตในฐานะพื้นที่สาธารณะนี้ รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์: กรณีศึกษา www.pantip.com และ www.sanook.com” พบว่า

“...สำหรับมณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์มีลักษณะเป็นสภากาแฟอิเล็กทรอนิกส์ (*cafe electronic*) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานมารวมกัน และพบปะพูดคุยแสดงความคิดเห็นไม่ใช่แต่เรื่องการเมืองอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องที่ผู้ใช้งานได้ให้ความสนใจร่วมกันโดยมีการแบ่งกลุ่มต่างๆ และผู้ใช้งานสามารถเลือกที่จะเข้าไปแสดงความคิดเห็นในกลุ่มต่างๆ ได้ จึงเป็นเวทีเสวนาทางวัฒนธรรม (*culture forum*) การแสดงความคิดเห็นที่เกิดขึ้น เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากกว่าที่จะหาข้อสรุปหรือข้อยุติ มีลักษณะเป็นมณฑลสาธารณะจำลอง (*pseudo-public sphere*) เป็นเวทีจำลองที่มีการโต้เถียงกันไปมาเพื่อความน่าสนใจ น่าติดตามอ่านมากกว่าการโต้แย้งกันด้วยเหตุผล...”⁷

⁶ สมเกียรติ ตั้งนโม, การเปลี่ยนรูปโครงสร้างของพื้นที่สาธารณะ ฮาเบอร์มาส: พื้นที่สาธารณะที่ถูกรัฐและทุนนิยมปล้นเอาไป, แหล่งที่มา: www.midnightuniv.org.

⁷ รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์, “มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์: กรณีศึกษา www.pantip.com และ www.sanook.com,” หน้า 190.

ผู้วิจัยสรุปว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะมากกว่าสื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ แต่ด้วยข้อจำกัดของตัวสื่อเองที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สำหรับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากกว่าที่จะหาข้อสรุปหรือข้อยุติ จึงทำให้สื่ออินเทอร์เน็ตยังมีสถานะเป็นพื้นที่สาธารณะที่แท้จริงได้

ปัจจัยสำคัญที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อร่างสร้างตัวของพื้นที่สาธารณะก็คือ “ประชาสังคม” (Civil Society)

Michael Waizer⁸ กล่าวว่า

“ประชาสังคมเป็นปริณิพจน์ทางสังคมที่มนุษย์คบหาสมาคมเกี่ยวข้องกัน โดยอิสรภาพ และไม่มีการข่มขู่บังคับด้วยกำลังอำนาจ”

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์⁹ ให้คำนิยามคำว่า “ประชาสังคม” ไว้ดังนี้

“ประชาสังคม หมายถึง องค์กร และกิจกรรมทางสังคมที่อยู่นอกระบบอำนาจการเมืองที่เป็นทางการ (Official political authority) ซึ่งครอบคลุมถึงองค์กรอิสระสาธารณะประโยชน์ องค์กรการกุศล องค์กรอาสาสมัครเพื่อสังคม สมาคม ชมรม มูลนิธิต่างๆ ตลอดจนปัจเจกชนพลเมืองที่สนใจในกิจการสาธารณะและปัญหาสังคมต่างๆ และรวมถึงกิจกรรมทางสังคมที่องค์กรและบุคคลเหล่านี้ดำเนินการ”

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สาธารณะและประชาสังคมนี้ Jurgen Habermas¹⁰ เสนอว่า ประชาสังคมที่ก่อกำเนิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ต่อเนื่องไปยังช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 นั้นมีขึ้นพร้อมกับการก่อกำเนิดของพื้นที่สาธารณะในช่วงเวลาดังกล่าว

⁸ Michael Waizer, The Idea of Civil Society: A Path to Social Reconstruction, 1991, อ้างใน โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, “ประชาสังคม: มิติใหม่ของการเมืองสาธารณะ,” ใน ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพ, สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, บรรณาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: บริษัท ดีไซน์ จำกัด, 2540), หน้า 49.

⁹ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, “ประชาสังคม: มิติใหม่ของการเมืองสาธารณะ,” ใน ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพ, หน้า 37.

¹⁰ Jurgen Habermas, The Transformation of Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society, 1989, อ้างใน โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพ, หน้า 49.

กาญจนา แก้วเทพ กล่าวว่า “การสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะจะสอดคล้องเป็นยาคำในการสถาปนาประชาสังคมให้เกิดขึ้นในทุกๆ ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการสร้างสำนึกร่วม กำหนดวัตถุประสงค์ร่วม การจัดตั้งรวมกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์แบบเสมอภาคอย่างหุ้นส่วน ตลอดจนการอภิปรายพูดคุยกันเพื่อแสวงหาบทบาททางแก้ปัญหาาร่วมกัน ทั้งแนวคิดเรื่องประชาสังคม และพื้นที่สาธารณะจึงต่างอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน”¹¹

พื้นที่สาธารณะและประชาสังคมจึงเป็นสิ่งที่เกือหนุนซึ่งกันและกันอย่างขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้ เพราะหากไม่มีพื้นที่สาธารณะ ประชาสังคมก็จะไม่มีสถานที่ให้แสดงบทบาท ในทางกลับกันหากไม่มีประชาสังคม ก็จะไม่มีกลุ่มคนที่สามารถผลักดันให้เกิดพื้นที่สาธารณะขึ้นได้

อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย

สำหรับแนวคิดเรื่องอินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทยนี้ พิชญ์พงษ์สวัสดิ์ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “Virtual Democracy in Thailand: Information Technology, Internet Political Message Board, and the Politics of Representation in Thailand after 1992”¹² ซึ่งมีใจความโดยสรุปดังนี้

กระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ (internet message boards: IMBs) ได้รับความนิยมนอย่างมากนับจากเทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มเจริญเติบโต กระดานข่าวทางการเมือง (political message boards) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เว็บบอร์ดทางการเมือง ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอภิปรายจำนวนมากมายบนเว็บบอร์ด จุดเด่นของกระดานข่าวทางการเมืองคือ การเข้าถึงได้ง่าย และการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งเอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นของบุคคลทั่วไป อีกทั้งการสร้างกระดานข่าวไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือขอสัมปทานจากรัฐ

กระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากของประเทศไทยคือห้องราชดำเนินของเว็บไซต์พันทิปดอทคอม (www.pantip.com) กิตติศัพท์ของชุมชนออนไลน์แห่งนี้เป็นที่รู้จักในเรื่องของเสรีภาพในการอภิปราย และการโต้ตอบในกระทู้ต่างๆ ถึงกับมีผู้กล่าวว่านี่คือ

¹¹ กาญจนา แก้วเทพ, **มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท เอดิสัน เเพรส โพรดักส์ จำกัด, 2543, หน้า 217.

¹² Pitch Pongsawat, “Virtual Democracy in Thailand: Information Technology, Internet Political Message Board, and the Politics of Representation in Thailand after 1992”, Referred to วารสารสังคมศาสตร์. (ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2545): หน้า 141-165.

“รูปแบบการปฏิวัติเงียบในโลกการเมืองไทย” (forms a silent revolution in the Thai political world) ซึ่งผู้ใช้งานสามารถถกเถียงเสนอความเห็นอย่างมีเหตุมีผล ผู้ใช้งานได้สร้างโครงสร้างการสื่อสารแบบสองทาง (two-ways communication) ซึ่งทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกด้วยชื่อเสียง (fame) การศึกษา (education) หรือฐานะทางการเงิน (wealth)

ในประเด็นนี้ ธงชัย วินิจกุล ได้แย้งว่า ความคิดเห็นในเว็บบอร์ดนั้นเป็นเพียงของกลุ่มคนชั้นกลางในเมือง (urban middle class) และกลุ่มผู้มีการศึกษา (younger educated classes) เขาเสนอให้สังคมใส่ใจต่อกลุ่มคนชนบทที่ยังคงเพิกเฉย ขาดสิทธิ ขาดเสียง และเลือกนักรบการเมืองที่น้อยโง่งเข้าไปในรัฐสภา ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย (netizens) ซึ่งมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมดของประเทศ ก็ทำให้กล่าวข้างต้นมีน้ำหนักมากขึ้น

อีกทั้งการโต้เถียงในเว็บบอร์ดทางการเมืองก็ไม่สามารถที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา หรือทำให้ผู้ใช้งานที่ต่างความคิดเห็นกันนั้นสามารถเข้าใจซึ่งกันและกันได้ เพราะบางครั้งอิสรภาพในการโต้ตอบและของผู้ใช้งานก็ก่อให้เกิดการอภิปรายที่ยืดเยื้อและไม่สามารถจับใจความสำคัญได้ การอภิปรายในเว็บบอร์ดทางการเมืองจึงมีลักษณะ 3 ประการคือ ปราศจากการหาข้อสรุป (agreement) ปราศจากความเข้าใจซึ่งกันและกัน (mutual understanding) และปราศจากการนำไปสู่การแก้ไขปัญหา (solution)

แต่จากการศึกษางานวิจัยของยุทธพร อิศรชัย เรื่อง “อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย”¹³ นั้นสรุปได้ว่า

พัฒนาการการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในภาคประชาสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนั่นหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย กล่าวคือ ในปัจจุบันปัจเจกชนที่มีความสามารถเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถส่งสารของตนเองไปยังสถาบันทางการเมืองต่างๆ ได้โดยไม่ต้องผ่านสื่อมวลชน (mass media) ไม่ว่าจะผ่านช่องทางเว็บไซต์ของรัฐบาล รัฐสภา พรรคการเมือง หรือหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่มีช่องทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นของตนเอง ซึ่งประชาชนยังสามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกับกลุ่มคนผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อีกด้วย

¹³

ยุทธพร อิศรชัย, “อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย,” หน้า 174.

นอกจากนี้ในช่วงที่ผ่านมา สื่อมวลชนอย่างวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ก็หันมาใช้การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการเปิดเว็บไซต์ของตนเองบนอินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันจะพบว่า สถานีโทรทัศน์ทุกช่องของประเทศไทย หนังสือพิมพ์ระดับประเทศเกือบทุกฉบับ และสถานีวิทยุกระจายเสียงอีกจำนวนมาก ล้วนแล้วแต่มีเว็บไซต์ของตนเองบนอินเทอร์เน็ตแทบทั้งสิ้น ซึ่งในเว็บไซต์เหล่านี้ก็มีการเปิดช่องทางให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นโต้ตอบทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือกระดานข่าว (web board) หรือห้องสนทนา (chat room) และในบางครั้งสื่อมวลชนก็มีการนำข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และความคิดเห็นที่ได้รับจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาเผยแพร่ต่อไปยังสาธารณชนและสถาบันทางการเมือง โดยผ่านทางช่องทางการสื่อสารของสื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น

จากผลการวิจัยของยุทธพร อิศรชัย¹⁴ พบว่า เหตุผลอันดับแรกที่ประชาชนใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองคือ การที่อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีเสรีภาพสูง

การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้กันอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันนั้นมีเว็บไซต์หลายเว็บที่มีกระดานข่าวให้ประชาชนใช้เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งกันและกัน อย่างเช่น เว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.midnightuniv.org ห้อง webboard (1) เว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.pantip.com ห้องราชดำเนิน และเว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.manager.co.th ห้องการเมือง (politics) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในหมู่นักใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเรื่องอินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทยไว้ดังนี้

แม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะเป็นสื่อใหม่ที่ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อันเนื่องจากเสรีภาพในตัวของสื่อเอง และลักษณะของการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ แต่อินเทอร์เน็ตก็มีข้อจำกัดในสังคมการเมืองของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะแบบทวิลักษณ์ (กล่าวคือประชาชนในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ จะมีการศึกษาสูงและมีโอกาสมากในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ในขณะที่คนในชนบทจะมีการศึกษาก่อนข้างต่ำ และมีโอกาสน้อยในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต) ทำให้ประเด็นการโต้เถียงและอภิปรายที่เกิดขึ้นในเว็บบอร์ดทางการเมืองนั้นเป็น

ความคิดเห็นของประชากรส่วนหนึ่งเท่านั้น (กลุ่มคนชั้นกลางในเมืองและกลุ่มผู้มีการศึกษา) อีกทั้งผลที่ได้จากการอภิปรายในเว็บบอร์ดทางการเมืองนั้นก็ปราศจากการหาข้อสรุป ปราศจากความเข้าใจซึ่งกันและกัน และปราศจากการนำไปสู่การแก้ไขปัญหา

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตทั้งหมดดังที่กล่าวมานี้ มาใช้ประกอบการวิเคราะห์มาตรการการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง รวมถึงปฏิกิริยาของบุคคลในภาคประชาสังคมต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง

แนวคิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ต

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อที่ 19 แห่งสหประชาชาติ บัญญัติว่า “ทุกคนมีอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอด และที่จะแสวงหารับและแจกจ่ายข่าวสาร และความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และไม่คำนึงถึงเขตแดน”¹⁵

ประเทศไทยเป็นชาติภาคีชาติหนึ่งในองค์การสหประชาชาติ ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลไทยจะต้องยอมรับในกติกาสากลข้อนี้ด้วย แต่เมื่อผู้วิจัยย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ของสื่อไทย กลับพบว่า ประชาชนและสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ค่อนข้างจำกัด

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการควบคุมสื่อของรัฐบาลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่า มีบางวิธีการที่ใช้มาตั้งแต่สมัยที่ประเทศไทยยังปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน บางวิธีการเกิดขึ้นเฉพาะในสมัยที่เป็นรัฐบาลเผด็จการ และบางวิธีการก็ถูกนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมแบบทุนนิยมประชาธิปไตย ซึ่งวิธีการทั้งหมดนั้นสามารถสรุปได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ ดังนี้

1. การใช้อำนาจในระบบ แบ่งออกเป็น
 - 1) การออกกฎหมาย ประกาศ และคำสั่ง
 - 2) การตรวจข่าวก่อนนำออกพิมพ์

¹⁵

กฤษณ์ ทองเลิศ, สื่อมวลชนการเมืองและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ท้องถิ่น, 2539), หน้า 91.

- 3) การสั่งปิดและถอนใบอนุญาต
 - 4) การออกหนังสือและหนังสือเตือน
 - 5) การสั่งเก็บหนังสือพิมพ์
 - 6) การจับกุมนักหนังสือพิมพ์
 - 7) การฟ้องศาลดำเนินคดี
2. การใช้อำนาจนอกระบบ แบ่งออกเป็น
- 1) การลอบทำร้ายและลอบสังหาร
 - 2) การทุบแท่นพิมพ์
 - 3) การใช้สื่อเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง
 - 4) การซื้อกิจการหนังสือพิมพ์
 - 5) การให้งบประมาณในการโฆษณาแก่สื่อที่ไม่ต่อต้านรัฐ

แต่ในความเหมือนของวิธีการนั้นก็ยังมีความแตกต่างกันในระดับของความเข้มข้นและจำนวนความถี่ในการใช้วิธีการเหล่านั้น อย่างกรณีการจับกุม สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ปรากฏรายชื่อผู้ที่ถูกจับมีเพียง กสร. กุหลาบ และเทียนวรรณ การปิดหนังสือพิมพ์ก็ปรากฏเพียง ศรีกรุง การออกกฎหมายก็มีเพียง 2 ฉบับ ซึ่งแตกต่างจากวิธีการของรัฐบาลภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีการจับกุมนักหนังสือพิมพ์จำนวนมากจนนับไม่ถ้วน การปิดหนังสือพิมพ์ก็มีบ่อยครั้งในหลายช่วงด้วยกัน และจำนวนฉบับของกฎหมายที่ออกมาเพื่อควบคุมสื่อก็มีมากกว่าหลายเท่าตัว

ในเรื่องของการใช้อำนาจตามกฎหมายนี้ สุภาพันธุ์ บุญสะอาด ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

“ในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง อำนาจการควบคุมหนังสือพิมพ์เป็นของศาลมากกว่าตำรวจ กล่าวคือถ้าใครไม่พอใจหนังสือพิมพ์ ก็นำเรื่องขึ้นฟ้องร้องต่อศาล และศาลก็จะใช้ดุลยพินิจพิจารณาตัดสินความผิด ครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว อำนาจการควบคุมหนังสือพิมพ์ได้เปลี่ยนมือจากศาลไปยังกรมตำรวจ โดยมีกฎหมายการพิมพ์เป็นเครื่องชี้ความผิด แล้วดำเนินการปิดแท่นพิมพ์โรงพิมพ์เสีย...”¹⁶

การปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ เรียกว่า “การเซ็นเซอร์” (censorship)

¹⁶

สุภาพันธุ์ บุญสะอาด, ประวัติหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2517), หน้า 102.

Censor ตามความหมายในพจนานุกรมออกซฟอร์ด-ริเวอร์บุ๊กส์ อังกฤษ-ไทย นั้นเป็นได้ทั้ง คำนามและคำกริยา ซึ่งมีความหมายดังนี้

“ผู้ตรวจและอนุญาตให้เผยแพร่ (ภาพยนตร์, ข่าว ฯลฯ) ผู้ตัดสินว่ามีสิ่งต้องห้ามในสื่อ ใดๆ ทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตรวจสอบสิ่งพิมพ์ ตรวจสอบคัดหรือแก้ไข”¹⁷

กฤษฎา เกิดดี กล่าวถึงการเซ็นเซอร์ว่า

“คือ การควบคุมและจำกัดการสื่อสารทุกรูปแบบและทุกระดับ รวมถึงการกีดกัน ขัดขวางและห้ามการสื่อสาร ตลอดจนความพยายามที่จะกั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร”¹⁸

พิรงรอง งามสุด รัตนันทน์ ให้ความหมายของการเซ็นเซอร์ไว้ดังนี้

“เซ็นเซอร์ คือ การตัดเนื้อหา หรือยึดเนื้อหาที่ให้นำเสนอสู่สาธารณะ โดยมีหน่วยงาน ที่มีกระบวนการตรวจสอบที่ชัดเจน และทำกับสื่อทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นโฆษณา วิดีโอ เกม เพลง ที่มีเนื้อหาเสี่ยงต่อการไปเปลือย อนาคต ความรุนแรง และความมั่นคงทางการเมือง”¹⁹

เหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ก็ปรากฏว่ามีการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของสื่อและ ประชาชนหลายประการ เช่น การระงับการแพร่สัญญาณวิทยุชุมชน การยกเลิกการส่งข้อความ จากโทรศัพท์มือถือ (SMS) เพื่อแสดงความคิดเห็นในรายการโทรทัศน์ ตลอดจนการปิดเว็บไซต์ที่ เกี่ยวข้องกับทางการเมืองจำนวนมาก โดยอ้างเหตุผลด้านความมั่นคง

ช่วงเวลาดังกล่าว เมื่อกระบวนการเซ็นเซอร์ได้แพร่ขยายเข้ามาถึงสื่อโลกาภิวัตน์อย่าง อินเทอร์เน็ต เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ตนั้นถูกจับตามองเป็นพิเศษ เนื่องจากสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อเพียงประเภทเดียวที่คณะรัฐประหารไม่สามารถควบคุมอย่าง เบ็ดเสร็จได้เหมือนสื่ออื่นๆ ในประเทศ

17

Oxford Rivers Books English-Thai Dictionary, First published (Bangkok: Sirivatana Interprint Public Co.,Ltd., 2004), p.

157.

18

กฤษฎา เกิดดี, การเซ็นเซอร์, พิมพ์ครั้งแรก. (กรุงเทพฯ: บริษัท จรัสสินทวงส์การพิมพ์ จำกัด, 2548), หน้า 13.

19

สัมภาษณ์ พิรงรอง งามสุด รัตนันทน์, ทูบยู ‘YouTube’, แหล่งที่มา: www.bangkokbiznews.com. [3 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

ซี.เจ.ฮิงกิ (C.J. Hinke) ผู้ก่อตั้งและผู้ประสานงาน กลุ่มเสรีภาพต่อต้านการเซ็นเซอร์แห่งประเทศไทย (FACT: Freedom Agency Censorship of Thailand) กล่าวถึงการเซ็นเซอร์อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยว่า

“ระบบการเซ็นเซอร์ในประเทศไทยเป็นระบบที่ไม่มีกฎเกณฑ์แน่ชัด ซึ่งเป็นปัญหาที่สะสมมานาน...คนไทยมีสิทธิตัดสินใจเปิดรับข้อมูลข่าวสาร หรือเรื่องราวที่เขาสงสัยจากหนังสือ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ตได้อย่างเสรี ในขณะที่ระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถทำได้”

แนวทางการบล็อกเว็บไซต์ของรัฐยังไม่โปร่งใส และข้อมูลยังคงถูกปิดบังจากภาครัฐ และไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจนให้กับประชาชนทราบว่า แท้ที่จริงแล้วกระทรวงไอซีทีและสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินการบล็อกเว็บใดไปแล้วบ้าง และใช้เกณฑ์ใดในการตัดสินใจเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม

เมื่อต้นเดือนมกราคมที่ผ่านมา กระทรวงไอซีทีได้ประกาศตัวเลขเว็บไซต์ที่ถูกบล็อกว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 13,435 เว็บไซต์... โดยอ้างว่าเว็บไซต์ที่ถูกบล็อกเป็นเว็บที่นำเสนอเนื้อหาอนาจารและรูปภาพโป๊เปลือย แต่แท้จริงแล้วผลจากการตรวจสอบไปยังผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) พบว่าการบล็อกเว็บไซต์ไปแล้วกว่า 32,500 เว็บไซต์ ซึ่งเป็นตัวเลขที่ต่างกันมาก อีกทั้งเนื้อหาบนเว็บไซต์ส่วนหนึ่งที่ถูกบล็อกคือเนื้อหาทางการเมืองที่รัฐบาลต้องการปิดบัง

การเซ็นเซอร์โดยหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลชุดรัฐประหารโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ กระทำไปโดยไม่มีอะไรรองรับ ที่ผ่านมามีการตรวจสอบจากตัวแทนศูนย์ศึกษาอินเทอร์เน็ตและสังคม จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เมื่อเดือนมกราคม โดยสอบถามข้อมูลการบล็อกเว็บไซต์กับกระทรวงไอซีที ซึ่งตัวเลขที่ได้รับกลับลดลงเหลือ 2,000 เว็บไซต์ จากตัวเลขการบล็อกเว็บ 13,435 เว็บไซต์ ที่มีการเปิดเผยก่อนหน้านี้ในขณะที่คำให้การของรองปลัดกระทรวงไอซีทีที่ให้ปากคำกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในปลายเดือนเดียวกันระบุว่า มีเว็บไซต์ที่ถูกบล็อกทั้งสิ้นเพียง 50 เว็บไซต์เท่านั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ต่างชาติมองว่ารัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลที่ไม่โปร่งใส เชื่ออะไรไม่ได้เลย แถมยังโกหกอีกด้วย”²⁰

20

สัมภาษณ์ C.J. Hinke, วิทยุ 'YouTube', แหล่งที่มา: www.bangkokbiznews.com. [3 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

Human Rights Watch ซึ่งเป็นหน่วยงานเฝ้าระวังด้านสิทธิมนุษยชนที่มีสำนักงานอยู่ที่กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550 ว่า

“ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่องของการถกเถียงทางการเมืองอย่างเสรี โดยมีการปิดกั้นเว็บไซต์ทางการเมือง และทำให้การวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมออนไลน์เงียบลง”²¹

สำหรับแนวคิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อเป็นกรอบความคิดในการทำความเข้าใจกับมาตรการในการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บไซต์ทางการเมือง ของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใด

ทฤษฎีสังคมหล่อหลอมเทคโนโลยี (Social Shaping of Technology)

แนวคิดกลุ่มสังคมหล่อหลอมเทคโนโลยี (Social Shaping of Technology) มีมุมมองต่อความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับสังคมที่แตกต่างจากทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด (Technological Determinism) ทฤษฎีนี้มีได้ปฏิเสธถึงผลของสังคมอันเกิดจากการใช้เทคโนโลยี แต่เป็นการมองอีกมุมหนึ่งว่า ถึงแม้เทคโนโลยีจะก่อให้เกิดผลแก่สังคม แต่อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีก็เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น (technology is a social construct) ดังนั้นเทคโนโลยีจึงไม่อาจหลุดพ้นจากอิทธิพลของสังคมไปได้ นอกจากนี้แนวคิดนี้ยังมองว่าเทคโนโลยีถูกออกแบบมาไม่ว่าตั้งใจหรือไม่ก็เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมไม่ประการใดก็ประการหนึ่ง ดังนั้นเทคโนโลยีจึงเกิดจากการประกอบสร้างทางสังคม (technology is a social construction)

ในแต่ละสังคมก็จะมีแนวทางในการสร้าง การเลือกใช้และการพัฒนาเทคโนโลยีที่แตกต่างกันออกไปตามแต่สภาพปัจจัยทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจที่แวดล้อมสังคมนั้นๆ แต่ถึงอย่างไรก็มีแนวโน้มว่าในทุกๆ สังคม กลุ่มคนที่เป็นชนชั้นนำ (elite) เช่น นักการเมือง นายทุน นักธุรกิจ จะมีอำนาจในการตัดสินใจในการสร้าง การเลือกใช้และการพัฒนาเทคโนโลยีมากกว่าประชาชนทั่วไป

กรณีตัวอย่างของทฤษฎีนี้ที่เด่นชัดและเป็นที่ยอมรับกล่าวถึงมากที่สุดก็คือ กรณีการสร้างสะพานเดินรถคู่เกาะ Long Island ในกรุง New York ที่มีการสร้างคานด้านบนสูงจากตัวสะพาน

²¹

ไอซีทีโลกแบนยูทิวบ์ แต่บล็อกไอพีจากไทย, แหล่งที่มา: www.thairath.co.th. [1 กันยายน พ.ศ.2550]

เพียง 9 ฟุต ซึ่งแฝงนัยยะในการจำกัดคุณสมบัติของผู้ที่จะเดินทางข้ามไปสู่เกาะแห่งนี้ว่าจะต้องเป็นชนชั้นนำที่มีฐานะมั่งคั่งเท่านั้น เพราะสามัญชนหรือคนจนในประเทศสหรัฐอเมริกาสมัยนั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนผิวดำ ที่มีทุนทรัพย์เพียงพอแค่การนั่งรถโดยสารสาธารณะ (tall bus) จะไม่สามารถเดินทางข้ามไปสู่เกาะ Long Island ได้ เนื่องจากความสูงของรถโดยสารนั้นเกินจากคานบนของสะพาน

จากกรณีตัวอย่างทำให้เห็นว่าเทคโนโลยีถูกนำมาใช้เพื่อการตอบสนองผลประโยชน์หรือความต้องการของชนชั้นนำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ทางการเมือง ในการที่คนพื้นเมือง (the Native American) ใช้กีดกันคนกลุ่มอื่นในสังคม (the Other American)

เมื่อนำทฤษฎีนี้มาพิจารณาเทคโนโลยีอย่างสื่ออินเทอร์เน็ตในสังคมไทย จะเห็นได้ว่าแม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะพัฒนาก้าวไกลไปเพียงใด แต่ก็ยังอยู่ภายใต้เงื่อนงำของนโยบายในการกำกับดูแลของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT) ที่จะกำหนดทิศทางและควบคุมบทบาททางการเมืองของสื่ออินเทอร์เน็ตให้เป็นไปในลักษณะที่ไม่กระทบต่อความมั่นคงของภาครัฐ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีสังคมหล่อหลอมเทคโนโลยีมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์โครงสร้างการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของภาครัฐว่าจะเป็นไปในลักษณะใด

แนวคิดกลไกของรัฐในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต

ในเรื่องแนวคิดกลไกของรัฐในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตนี้ ผู้วิจัยยึดผลรายงานวิจัยเรื่อง “การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต”²² ของ ผศ.ดร.พิรงรอง รามสูต รมะนันท์ และนิษิมา คณานิรันดร์ เป็นแนวทางหลัก ซึ่งมีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

กลไกที่ใช้ในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตประกอบด้วย

1. กฎหมาย มาตรการ บทลงโทษ (legal sanction)
2. การปิดกั้นและกลั่นกรองเนื้อหา (blocking and filtering system)
3. กฎ กติกา มารยาท (codes of conduct)
4. สายด่วน (hotlines)

²²

พิรงรอง รามสูต รมะนันท์ และนิษิมา คณานิรันดร์, การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต (2547).

5. การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy)

ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะกลไกกฎหมาย มาตรการ บทลงโทษ (legal sanction) และกลไกการปิดกั้นและกลั่นกรองเนื้อหา (blocking and filtering system) เท่านั้น

1. กฎหมาย มาตรการ บทลงโทษ (legal sanction) การบังคับใช้กฎหมายเพื่อกำกับดูแลเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต อาจอาศัยกฎหมายที่มีอยู่แล้วและมีความเกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กันได้ เช่น กฎหมายสื่อสารมวลชน กฎหมายว่าด้วยการเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นอันตราย (ภาพลามกอนาจาร) กฎหมายพิทักษ์คุ้มครองเด็ก หรืออาจอาศัยการร่างและออกกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นโดยตรง เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550

2. การปิดกั้นและกลั่นกรองเนื้อหา (blocking and filtering system) การปิดกั้นเนื้อหาโดยภาครัฐในลักษณะนี้เป็นวิธีที่ใช้กันมากในประเทศที่มีลักษณะการปกครองแบบอำนาจนิยม และการควบคุมสื่อสารมวลชนอย่างเข้มแข็ง การปิดกั้นมักจะทำในระดับเครือข่ายใหญ่ เช่น ระดับ gateway หรือ node ของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศ ซึ่งในลักษณะดังกล่าวมักจะเป็นผลจากนโยบายหรือมาตรการของภาครัฐ

ในประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตคือกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือที่เรียกกันอย่างติดปากว่ากระทรวงไอซีที (MICT) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบภาระงานดังกล่าวต่อจากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 เป็นต้นมา หลังการถ่ายโอนความรับผิดชอบดังกล่าวแล้ว ภาครัฐมีแนวโน้มที่จะใช้นโยบายในการปิดกั้น หรือใช้มาตรการทางกฎหมายมากกว่าเน้นการให้ความรู้และความตระหนักดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา

หลักฐานที่ทำให้คำกล่าวข้างต้นเห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมก็คือ การจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตที่มีชื่อว่า คณะกรรมการสืบสวน ป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cyber-inspector) ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหลักในการตรวจสอบดูแลเนื้อหาที่มีความเสี่ยงต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต และอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตต่างๆ โดยหน่วยงานนี้จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะปิดกั้นเว็บไซต์อะไรบ้าง หน่วยงานดังกล่าวได้ก่อตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ.2546 และในปี พ.ศ.2548 ได้เปลี่ยนชื่อหน่วยงานมาเป็นกลุ่มงานตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

Human Rights Watch กล่าวถึงการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลไทยในช่วงหลังเหตุการณ์รัฐประหารว่า

“การเซ็นเซอร์อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเป็นภาระของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยความร่วมมือจากบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) และบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้ให้บริการ gateway ในประเทศไทย โดยหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 กระทรวงไอซีทีได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังตลอด 24 ชั่วโมง (around-the-clock watchers) เพื่อจับตาดูการกระทำผิด โดยการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ การกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ การบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยในสังคม และสิ่งลามกอนาจาร

ในการเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่กระทรวงไอซีที และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แจกจ่ายรายชื่อเว็บไซต์ทั้งในและต่างประเทศให้กับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์เหล่านั้น...

นอกจากนี้กระทรวงไอซีทียังขอความร่วมมือไปยังผู้ให้บริการแม่ข่ายที่จัดเก็บข้อมูลของเว็บไซต์ต่างๆ (proxy servers) อย่าง Google Thailand และ Google.com ให้ปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ที่อยู่ในรายชื่อบัญชีดำของรัฐบาล ด้วยวิธีการกลั่นกรองคำสำคัญ (keyword) ที่ใช้ในการค้นหา (search)...

แกนนำคณะรัฐประหาร ซึ่งปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันในนามคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติให้ความสำคัญกับการควบคุมอินเทอร์เน็ตถึงขนาดออกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครอง ฉบับที่ 5 ที่ให้อำนาจกระทรวงไอซีทีในการปิดกั้นการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตที่มีเนื้อหากระทบต่อเสถียรภาพของคณะผู้ก่อการรัฐประหาร²³

สำหรับแนวคิดกลไกของรัฐในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์มาตรการการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

23

Human Rights Watch, Thailand: Military-Backed Government Censors Internet, Available from: www.hrw.org. [24 May

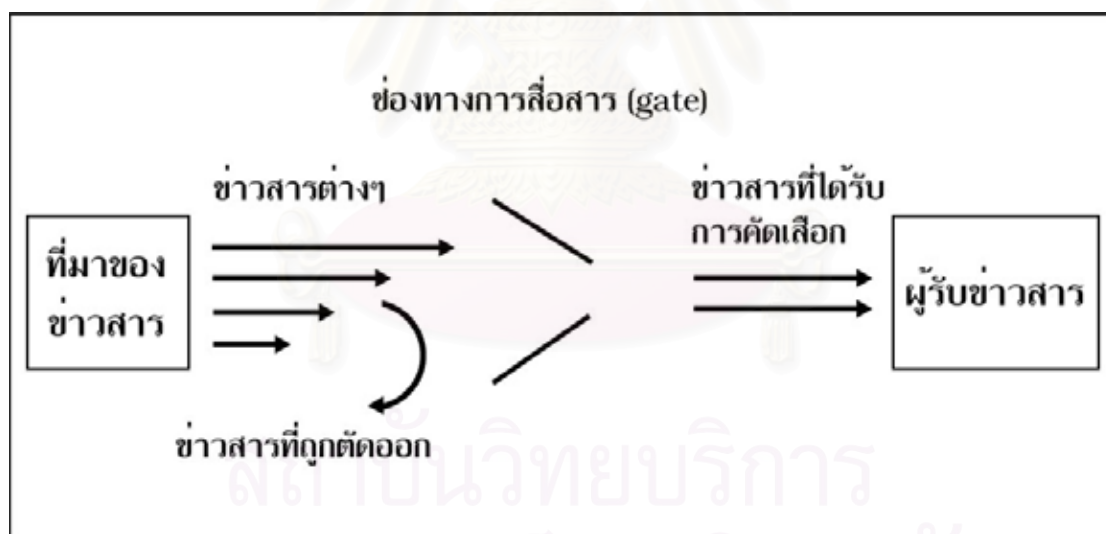
2007.]

ทฤษฎีผู้กรองสาร (gatekeeper)

ทฤษฎีผู้กรองสารเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นในยุคแรกๆ ของวงนักวิชาการสื่อสารมวลชน ที่อธิบายการทำหน้าที่ของสื่อว่าเสมือนกับผู้รักษาช่องทางการสื่อสาร หรือนายทวารข่าวสาร หรือผู้กรองสาร (gatekeeper) ซึ่งมีบทบาทในการคัดกรองคัดเลือกข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมานำเสนอต่อประชาชน

Heath and Jennings ได้ให้ความหมายของ ผู้เฝ้าประตูข่าวสาร ว่าเป็นผู้ที่รับผิดชอบการควบคุมการไหลของข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้กำหนดว่าข้อมูลข่าวสารใดจะได้รับการเผยแพร่ และนำเสนอต่อผู้รับสาร²⁴

David Manning White ได้เสนอรูปแบบง่ายๆ ที่ชี้ให้เห็นว่าข่าวสารต่างๆ จำนวนมากจะไหลผ่านองค์กรสื่อซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รักษาช่องทางการสื่อสาร ข่าวสารบางเรื่องจะถูกคัดออก และบางเรื่องจะถูกคัดเอาไว้เผยแพร่ต่อผู้รับต่อไป²⁵ ดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ 1 แบบจำลองอธิบายถึงบริบทการทำหน้าที่ผู้เฝ้าประตูข่าวสาร

²⁴ Heath and Jennings, 2000, อังไฉน พิมลพรรณ ไชยพันธ์, “บทบาทของเสรีชนเอนจินที่มีบริการสืบค้นด้วยภาษาไทยในการคัดเลือกเนื้อหา,” (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 20.

²⁵ David Manning White, 1950, อังไฉน อุบลรัตน์ ศิริวุฒิกุล และพิรงรอง รามสูต, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชนวัฒนธรรม และสังคม, หน้า 9.

โดยปกติที่นักทฤษฎีผู้กรองสารจะกล่าวถึงผู้กรองสารในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน แต่ยังไม่มีความชัดเจนที่อธิบายความเป็นผู้กรองสารของเว็บมาสเตอร์โดยตรง จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีผู้กรองสารซึ่งอธิบายโดย Pamela J. Shoemaker²⁶ ที่กล่าวถึงกระบวนการทางจิตวิทยาของผู้กรองสารแบบปัจเจกบุคคล ซึ่งมีความใกล้เคียงกับบทบาทของเว็บมาสเตอร์ในฐานะผู้กรองสารมากที่สุด เพราะว่าเว็บมาสเตอร์มีลักษณะการทำงานแบบเป็นผู้ตัดสินใจเลือกข่าวสารที่จะปรากฏบนเว็บไซต์แต่เพียงผู้เดียว

Shoemaker ได้สร้างแผนภาพแสดงกระบวนการกรองสารแบบปัจเจกบุคคล (intra-individual gatekeeping process) ไว้ดังนี้

แผนภาพ 2 กระบวนการกรองสารแบบปัจเจกบุคคล²⁷

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับประสบการณ์ชีวิต (life experience) ของผู้กรองสารในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งประสบการณ์ชีวิตนั้นประกอบด้วย การขัดเกลาทางสังคม (socialization) ทางลัดทางความคิด (cognitive heuristic) ค่านิยม (value) ทัศนคติ (attitude) จริยธรรม (ethics) กลวิธีการตัดสินใจ (decision making strategies) การคาดคะเน (second-guessing process) ลักษณะงาน (type of job) การตระหนักในบทบาทหน้าที่ (role conception)

²⁶ Pamela J. Shoemaker, *News : a reader*, (New York : Oxford University Press, 1999), pp. 72-78.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, p. 76.

อย่างไรก็ตามผู้ทรงสารถนั้นไม่ใช่จะมีอิสระในการเลือกได้ด้วยตัวเองทั้งหมด เพราะผู้ทรงสารถต้องทำงานภายใต้กิจกรรมที่ต้องทำในชีวิตประจำวัน (routines) ที่มีอยู่ และสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งก็ถูกอิทธิพลภายนอกองค์กรเป็นตัวบังคับอีกทีหนึ่ง ทั้งหมดนี้จึงไม่อาจหนีความจริงได้ว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ (substance) จากระบบสังคม (social system)²⁸

พิมลพรรณ ไชยนันท์²⁹ ได้รวบรวมปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของผู้เฝ้าประตูข่าวสารไว้ดังนี้

1. ปทัสถานและนโยบายขององค์กร (norms and policies)
2. อิทธิพลของเพื่อนร่วมงาน (peer influences)
3. อำนาจของผู้รับสารต่อการให้คุณให้โทษ (the power of audience to punish and reward)
4. ค่านิยมส่วนตัวของผู้คัดเลือกเนื้อหา
5. ค่านิยมของผู้รับสาร
6. คู่แข่งขัน
7. เวลา
8. ปัจจัยทางการเมือง

ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเลือกกล่าวถึงปัจจัยบางประการที่สอดคล้องกับบทบาทของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองในฐานะปัจเจกบุคคล ดังนี้

ปทัสถานและนโยบายขององค์กร (norms and policies) นโยบายขององค์กรที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์นั้นส่งผลอย่างมากต่อการคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์ ในขณะที่ลักษณะขององค์กรที่แตกต่างกันก็ส่งผลให้รูปแบบการปฏิบัติงานของเว็บมาสเตอร์แตกต่างกันไปด้วย องค์กรที่มีรูปแบบโครงสร้างการทำงานที่ไม่เข้มงวด ก็อาจจะให้เว็บมาสเตอร์แต่ละคนมีอำนาจตัดสินใจสูงกว่าองค์กรที่มีผังโครงสร้างอำนาจลดหลั่นกันตามลำดับชั้นอย่างชัดเจน

²⁸ อัญมิตา น้อยวงศ์, “บทบาทของ www.muslimthai.com ในการปกป้องอุดมการณ์อิสลาม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 16.

²⁹ พิมลพรรณ ไชยนันท์, “บทบาทของเสรีชนอินที่มีบริการสืบค้นด้วยภาษาไทยในการคัดเลือกเนื้อหา,” หน้า 22-24.

ค่านิยมส่วนตัวของผู้คัดเลือกเนื้อหา การทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์จะมีค่านิยมส่วนตัวของแต่ละคนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยไม่มากนักน้อย ซึ่งจะส่งผลต่อลักษณะของข่าวสารที่ปรากฏบนเว็บบอร์ด

ปัจจัยทางการเมือง เป็นเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งที่เว็บมาสเตอร์ใช้ตัดสินใจในการเลือกหรือไม่เลือกรายงานเนื้อหาใด ด้วยเหตุนี้อำนาจรัฐและความสัมพันธ์ของบุคคลในคณะรัฐบาลที่มีต่อเว็บมาสเตอร์จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดให้เลือกเสนอข่าวสารในเชิงสนับสนุนรัฐบาลหรือไม่

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีผู้กรองสารมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ว่ามีลักษณะอย่างไรภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

นิยามศัพท์เฉพาะ

คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ หรือชื่อย่อว่า **คมช. (council of national security - CNS)** หมายถึง คณะบุคคลที่เปลี่ยนชื่อมาจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ซึ่งได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศไทยสำเร็จเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยบัญญัติขึ้นตามมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งรัฐบาลรักษาการที่ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2549 ถึงต้นปี พ.ศ.2551

การกำกับดูแล หมายถึง การสอดส่องดูแลและควบคุมกระบวนการสื่อสารในสื่ออินเทอร์เน็ต ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของผู้ที่มีอำนาจรับผิดชอบ โดยการใช่วิธีการออกกฎหมาย ประกาศ คำสั่ง และวิธีที่เปิดเผยให้สาธารณชนได้ทราบ

การแทรกแซง หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง ขัดขวางหรือจัดการกระบวนการสื่อสารในสื่ออินเทอร์เน็ต ในลักษณะที่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของผู้เข้าเฝ้าเว็บไซต์ ทั้งการใช้วิธีในทางลับและวิธีที่เปิดเผยให้สาธารณชนได้ทราบ

เว็บบอร์ดทางการเมือง หมายถึง กระดานข่าวการเมืองอิเล็กทรอนิกส์ สร้างขึ้นจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับการแลกเปลี่ยนบทสนทนา การพูดคุย การอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องการเมืองบนเว็บไซต์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงเว็บบอร์ดดังนี้

- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.midnightuniv.org ห้อง webboard (1)
- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.pantip.com ห้องราชดำเนิน
- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.manager.co.th ห้องการเมือง (politics)
- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.prachatai.com ห้องสังคมและการเมือง

เว็บมาสเตอร์ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า **ผู้ดูแลระบบ (webmaster)** หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่วางแผน ดูแล บริหาร และจัดการเว็บไซต์ เพื่อให้เว็บไซต์นั้นๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งในที่นี้หมายถึงเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดดังนี้

- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.midnightuniv.org
- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.pantip.com
- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.manager.co.th
- เว็บไซต์ของเว็บไซต์ www.prachatai.com

บุคคลในภาคอุตสาหกรรม หมายถึง ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider: ISP) ผู้ให้บริการ Data Center หรือ Web Hosting สมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย สมาคมผู้ดูแลเว็บไทยและเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ซึ่งในที่นี้ได้แก่

- รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย (Thai Webmaster Association)
- นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย
- กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) (INET)
- ประธานกรรมการ บริษัท อินเทอร์เน็ต โซลูชั่น แอนด์ เซอร์วิส โพรไวเดอร์ (ISSP)
- กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด
- ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด
- เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org
- เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
- เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th
- เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

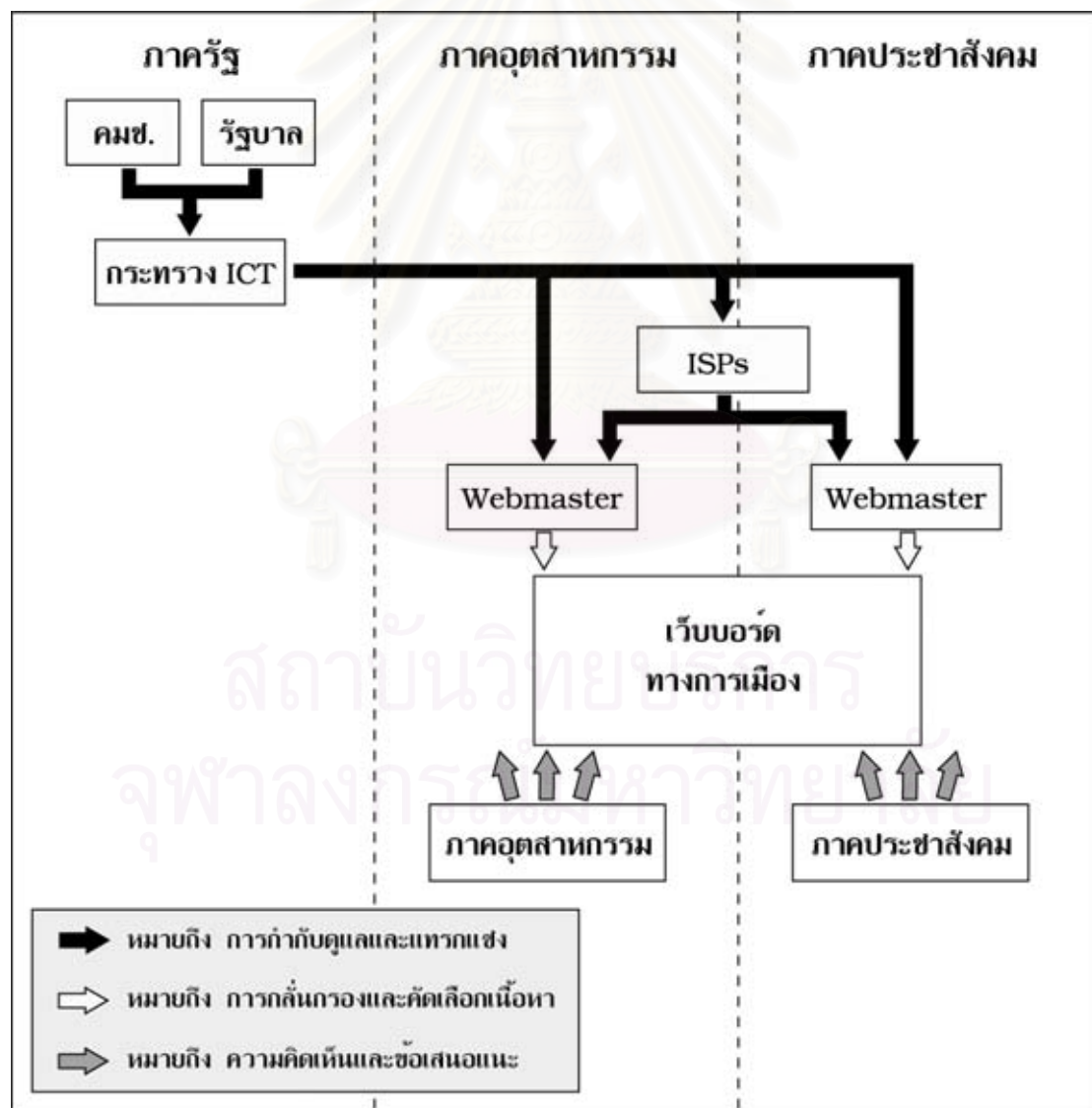
บุคคลในภาคประชาสังคม หมายถึง ผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ซึ่งในที่นี้หมายถึง

- เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)

- แคนนำเครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร (www.nocoup.org)
- บรรณาธิการเว็บไซต์ www.thaingo.org
- บรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน (www.sameskybooks.org)
- นักวิชาการสายนิเทศศาสตร์ รัฐศาสตร์ และวิศวกรรมคอมพิวเตอร์

ความคิดเห็น หมายถึง ผลสะท้อนกลับ (feedback) ต่อพฤติกรรม สถานการณ์ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งในที่นี้หมายถึงผลสะท้อนกลับต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาล

กรอบแนวคิด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549” จัดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

กลุ่มตัวอย่างเอกสาร ได้แก่

- 1) กฎหมาย ประกาศ คำสั่ง ที่แสดงให้เห็นถึงการควบคุมการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ และรัฐบาล ที่ปรากฏระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2550
- 2) ข่าวที่แสดงให้เห็นถึงการควบคุมการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ และรัฐบาล ที่ปรากฏระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2550 โดยใช้โปรแกรม News Center ซึ่งเป็นโปรแกรมรวบรวมข่าวสารที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ตเป็นตัวคัดกรอง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของแต่ละบุคคลกับเรื่องที่ผู้วิจัยทำการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยนำรายชื่อผู้เกี่ยวข้องที่จะทำการสัมภาษณ์นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตพิจารณาความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังรายนามต่อไปนี้

- วินัย อยู่สบาย

ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

- พ.ต.อ.ญาณพล ชัยยืน
ผู้บัญชาการสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ
กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม (DSI)
- รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม
กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.)

2) ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ดังรายนามต่อไปนี้

- พัฒนพงศ์ สุนทรกำจรพานิช
รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย (Thai Webmaster Association)
- มรกต กุลธรรมโยธิน
นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย
- ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider: ISP) ดัง
รายนามต่อไปนี้
 - ตฤณ ดัชนีเศรษฐี
กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด
(มหาชน) (INET)
 - ดร.กนกวรรณ ว่องวัฒนสิน
ประธานกรรมการ บริษัท อินเทอร์เน็ต โซลูชั่น แอนด์
เซอร์วิส โพรไวเดอร์ จำกัด (ISSP)
 - ผู้ให้บริการ data center หรือ web hosting ดังรายนามต่อไปนี้
 - สุรัตน์ บัณฑิตลักษณ์
กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด
 - วรรณชัย วงษ์ตะลา
ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด

3) เว็บไซต์เตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ดังรายนามต่อไปนี้

- รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม
เว็บไซต์เตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org
- วันฉัตร ผดุงรัตน์
เว็บไซต์เตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

- สมชาย แซ่อึ้ง
โมเตอร์เรเตอร์เว็บไซต์ www.pantip.com
- นรินทร์ เขาวภาวี
เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.manager.co.th
- จิรนุช เปรมชัยพร
เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.prachatai.com

4) ผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง มีรายชื่อดังนี้

- รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์
ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)
อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุภิญญา กลางณรงค์
เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)
- สมบัติ บุญงามอนงค์
แกนนำเครือข่าย 19 กันยายนด้านรัฐประหาร (www.19sep.org)
- อัญชัชย ศิริเทศ
บรรณาธิการเว็บไซต์ www.thaingo.org
- ธนาพล อิวสกุล
บรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน (www.sameskybooks.org)
- รศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร
หัวหน้าภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์
อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศ.สุภิญญา สุกบรรทัด
คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
สมาชิกรัฐสภาแบบสรรหา

¹

หมายถึง ผู้คัดเลือกเนื้อหาบนเว็บไซต์ แต่มีอำนาจในการตัดสินใจน้อยกว่าเว็บมาสเตอร์

- ผศ.ดร.จิตรัทพ์ศน์ ฝักเจริญผล
อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ผศ.สุรัตน์ โหราชัยกุล
อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา และประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ส่วนที่ 1 ประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหาของกฎหมาย ประกาศ และคำสั่ง ที่แสดงให้เห็นถึงการกำกับดูแล และแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ และรัฐบาล ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2550 ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ดังนี้

1. บริบทของสถานการณ์ในขณะนั้น
2. วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ
3. แนวทางปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนการวิเคราะห์ข่าวที่แสดงให้เห็นถึงการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ และรัฐบาล ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2550 ผู้วิจัยใช้โปรแกรม News Center ซึ่งเป็นโปรแกรมรวบรวมข่าวสารที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ตเป็นตัวคัดกรอง โดยกำหนดประเภทของข่าวให้อยู่ในกลุ่มของเรื่องการเมือง (politics) และใช้คำว่า “อินเทอร์เน็ต” และคำว่า “เว็บไซต์” เป็นคำสำคัญในการค้นหา จากนั้นนำเนื้อหาของข่าวมาวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ

2. ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น
3. ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสวงหาและเข้าถึงข่าวสาร
4. ปฏิกริยาจากผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการกำกับดูแลเว็บไซต์ทางการเมืองของภาครัฐ

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้นผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ออกเป็น 4 กลุ่ม จำแนกตามประเภทของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
 - 1) บทบาทของคทช. และรัฐบาล ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 2) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 3) กระบวนการและขั้นตอนพิจารณาปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 4) การได้รับความร่วมมือจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง
2. ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต
 - 1) บทบาทของคทช. และรัฐบาล ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 2) บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ในการกำกับดูแลการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 3) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 4) กระบวนการและขั้นตอนพิจารณาปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 5) เสรีภาพของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายในการกำกับดูแลการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมืองของคทช. และรัฐบาล ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

- 6) ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 7) ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสาร ในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
3. ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง จำแนกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับบทบาทของคมช. และรัฐบาล

- 1) บทบาทของคมช. และรัฐบาลที่มีต่อเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
- 2) บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีต่อเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ในการกำกับดูแลการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
- 3) ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
- 4) ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสาร ในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับบทบาทของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง

- 1) หลักเกณฑ์ในการพิจารณากั้นกรองและคัดเลือกเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
- 2) ปทัสถานและนโยบายขององค์กร (norms and policies) ที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์ ส่งผลอย่างไรต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์
- 3) ค่านิยมส่วนตัวของเว็บมาสเตอร์ส่งผลอย่างไรต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสาร
- 4) อำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองส่งผลอย่างไรต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์

- 5) เสรีภาพของเว็บมาสเตอร์ในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายในการกำกับดูแลการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมืองของคทช. และรัฐบาล ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
4. ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง
- 1) บทบาทของคทช. และรัฐบาล ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 2) บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ในการกำกับดูแลการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 3) ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 4) อิทธิพลของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการพิจารณาปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 5) อิทธิพลของหน่วยงานภาครัฐและผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีต่อเว็บมาสเตอร์ในการพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
 - 6) ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการต่างๆ ในการศึกษาคำตอบของคำถามแต่ละข้อแตกต่างกัน

คำถามข้อที่ 1 ที่ว่า “การกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 มีลักษณะอย่างไร” ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยผู้วิจัยค้นคว้ารวบรวมกฎหมาย ประกาศ คำสั่ง และข่าวที่แสดงให้เห็นถึงการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ และรัฐบาล ระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2550 แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้เสนอไปในข้างต้น
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม เพื่อทราบถึงแนวทางการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองของ คมช. และรัฐบาล ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ซึ่งได้แก่
 - 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ
 - 2) ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต
 - 3) เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง

คำถามข้อที่ 2 ที่ว่า “เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง แสดงบทบาทในฐานะของผู้กรองสาร (gatekeeper) ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 อย่างไร” ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อสัมภาษณ์เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ในเรื่องบทบาทเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ในฐานะของผู้กรองสาร (gatekeeper) ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ดังรายนามเว็บไซต์ต่อไปนี้

- 1) เว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.midnightuniv.org
- 2) เว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.pantip.com
- 3) เว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.manager.co.th
- 4) เว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.prachatai.com

คำถามข้อที่ 3 ที่ว่า “บุคคลในภาคอุตสาหกรรมและภาคประชาสังคมมีความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 อย่างไร” ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่

- 1) ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต
- 2) เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง
- 3) ผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มาตีความและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล (descriptive analysis) แล้วสรุปผลแยกตามประเด็นของคำถามวิจัย เพื่อตอบคำถามวิจัยในแต่ละข้อ โดยยึดหลักความเป็นเหตุเป็นผล รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง “การกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผลการวิจัยที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งเป็น 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาล หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาล ในช่วงระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง 19 กันยายน 2550

ส่วนที่ 3 บทบาทของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ส่วนที่ 4 บทบาทของผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ส่วนที่ 5 บทบาทของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ผลการวิจัยในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซง การสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาล หลัง เหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้จากการกฎหมาย ประกาศ และคำสั่งที่ประกาศใช้ในช่วง ระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง 19 กันยายน 2550 ซึ่งได้แก่

1. คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ที่ 5/2549 เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคุม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (คำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5)
2. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. บริบทของสถานการณ์
2. วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ
3. แนวทางปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทของสถานการณ์

จากการวิเคราะห์บริบทของสถานการณ์ในขณะที่มีการออกกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนั้นพบว่า เป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ของคณะรัฐประหารยังไม่มั่นคง เนื่องจากการก่อรัฐประหารเพิ่งเกิดขึ้น และยังมีการต่อต้านจากกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐประหาร เช่น เครือข่าย 19 กันยาด้าน รัฐประหาร¹ กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ² และกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีน

¹ ประกอบด้วย นักกิจกรรมทางสังคม สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) นักศึกษา ประชาชนทั่วไป ซึ่งไม่เห็น ด้วยกับการทำรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 เคลื่อนไหวต่อต้านโดยการสวมเสื้อหรือปลอกแขนสีดำ และมีการนัดชุมนุมประท้วงเช่น การชุมนุมประท้วงเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2549 ณ ลานน้ำพุหน้าด้านห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน มีเว็บไซต์ชื่อ www.19sep.org

² เกิดจากการรวมตัวของประชาชนชาวไทยหลากหลายอาชีพที่รวมตัวกันออกมาจัดชุมนุมต่อต้านที่ห้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2549 อันเป็นที่มาของชื่อกลุ่มว่า “คนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ” ภายหลังก่อเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และมีกิจกรรมล่ารายชื่อในเว็บไซต์ <http://saturdayvoice.blogspot.com> เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฎีกาถอดถอน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ออกจากตำแหน่งประธานองคมนตรี

ขณะเดียวกันการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการเมืองในอินเทอร์เน็ตหรือเว็บบอร์ดทางการเมืองยังเป็นไปอย่างกว้างขวางและค่อนข้างเสรี ทั้งนี้เว็บบอร์ดนับเป็นสื่อที่ประชาชนสามารถสร้างเนื้อหาและกำหนดวาระเองได้ จึงอาจจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลประหาร

คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงออกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ 5/2549 เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (คำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5) ในวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2549 ภายหลังจากก่อการรัฐประหารเพียงไม่ถึง 24 ชั่วโมง เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นผลเสียแก่การก่อการรัฐประหาร

แม้ว่าจะพ้นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อในการก่อการรัฐประหารมาเป็นเวลาหลายเดือน คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติก็ยังคงใช้คำสั่งฉบับนี้ต่อไปจนกระทั่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2550 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลพยายามควบคุมการสื่อสารในอินเทอร์เน็ตผ่านทางกฎหมายอย่างต่อเนื่อง

สาเหตุที่ภาครัฐพยายามควบคุมการสื่อสารในอินเทอร์เน็ตผ่านทางกฎหมายนั้นเพื่อป้องกันความพยายามของกลุ่มต่างๆ ที่ต่อต้านการทำการรัฐประหาร ซึ่งมีทั้งกลุ่มบุคคลในภาคประชาสังคม กลุ่มคนที่สนับสนุนพรรคไทยรักไทย รวมถึงประชาชนทั่วไป ที่พยายามสื่อสารทางการเมืองผ่านทางสื่อดังกล่าวออกมา เนื่องจากเป็นสื่อประเภทเดียวที่รัฐไม่สามารถควบคุมได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เว็บไซต์ที่ต่อต้านการทำการรัฐประหารเหล่านี้ได้แก่ www.19sep.org³ www.nocoup.net⁴ www.midnightuniv.org⁵ และ www.saturdayvoice.com⁶ เป็นต้น

³ เว็บไซต์ของเครือข่าย 19 กันยายนด้านรัฐประหาร ก่อตั้งขึ้นในเดือนกันยายน พ.ศ.2549 โดยคุณสมบัติ บุญงามอนงค์ บุคคลที่มีชื่อเสียงจากองค์กรพัฒนาเอกชนไทย (NGO) ในสาขางานด้านเด็กและเยาวชน ภายหลังรัฐประหาร 19 กันยา เป็นแกนนำเครือข่าย 19 กันยายน ด้านรัฐประหาร กลุ่มพลเมืองกวีวัฒน์ และได้ร่วมกับแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) เป็นแกนนำ นปก. รุ่น 2 ต่อมาเมื่อวันที่ 31 ส.ค. 2550 ถูกศาลอาญานุมัติฝากขัง ตามที่ พล.อ.ส.พรั่ง กัลยาณมิตร ฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาท

⁴ เว็บบอร์ดของกลุ่มพลเมืองกวีวัฒน์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2550 โดยคุณสมบัติ บุญงามอนงค์ แกนนำของกลุ่มในขณะนั้น

⁵ เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เป็นแหล่งความรู้แห่งหนึ่งในโลกออนไลน์ของเหล่านักวิชาการชาวไทย มีรองศาสตราจารย์สมเกียรติ ตั้งนโม เป็นผู้ดูแลเว็บ เว็บไซต์นี้ได้เข้ามามีส่วนในการต่อต้านการทำการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2549 โดยการลงข่าวคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนถึงกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2549 (ฉบับชั่วคราว)

ขณะที่ฝ่าย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็มีความพยายามในการช่วงชิงพื้นที่สื่อ เพื่อหวังผลทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากคืนวันที่เกิดเหตุรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 ที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ถ่ายทอดสดเสียงอ่านประกาศพระราชบัญญัติบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในกรุงเทพมหานคร 3 ฉบับ ผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. แต่ถูกทหารตัดสัญญาณก่อนที่จะอ่านประกาศฉบับที่ 3 จบ

นอกจากนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยังพยายามนำเสนอข่าวสารของฝ่ายตนผ่านทางสื่อต่างประเทศ (international media) เช่น นิตยสารไทม์ สถานีโทรทัศน์ CNN สถานีโทรทัศน์ BBC รวมถึงสื่อในประเทศอย่างเช่น กรณีความพยายามในการก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ PTV ของอดีตสมาชิกพรรคไทยรักไทย และอีกช่องทางหนึ่งที่สำคัญซึ่งกลุ่มพ.ต.ท.ทักษิณ ใช้ในการสื่อสารก็คือ อินเทอร์เน็ต อย่างเช่น เว็บไซต์ www.hi-thaksin.org และ www.truethaksin.com

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ คมช. ต้องควบคุมการสื่อสารให้ครอบคลุมทุกสื่อ เพื่อให้สถานภาพของรัฐบาลในขณะนั้นมีความมั่นคง หนทางที่จะทำเช่นนั้นได้ก็โดยการออกกฎหมายมาป้องกันปัญหาไว้ก่อน ซึ่งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าก็คือการออกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ 5/2549 แต่ในระยะยาวทาง คมช. ก็ได้ผลักดันการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ผ่านทางสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่างๆ แทนสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถูกยกเลิกไปหลังเกิดการทำรัฐประหาร

2. วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ

จากการวิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่งพบว่า ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ภาครัฐมีการใช้อำนาจในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารเว็บอร์ดทางการเมือง โดยมีวิธีและลักษณะการใช้อำนาจดังนี้

1) การกำหนดโทษทางกฎหมายอย่างสูงสำหรับผู้ใช้งาน

การกำหนดโทษไว้สูงสำหรับผู้ใช้งาน ในเรื่องของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต โดยการกำหนดโทษจำคุกสูงสุดห้าปี ปรับสูงสุดหนึ่งแสนบาท

⁶ เว็บไซต์ของกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ ก่อตั้งขึ้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549 เพื่อถ่ายทอดสดการประชุมประท้วงที่สนามหลวง

หรือทั้งจำกัดปรับ ดังรายละเอียดในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 14 (2) ความว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷...นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน”

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 14 (2)

2) การกำหนดโทษทางกฎหมายอย่างสูงสำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต จากมาตรา 15 จะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีการกำหนดโทษทางกฎหมายสำหรับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์ ไว้มากเทียบเท่ากับโทษของผู้ใช้งาน ดังรายละเอียดในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 15 ความว่า

“ผู้ให้บริการผู้ใดจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14”

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 15

3) การให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเต็มที่ในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และควบคุมการใช้ อินเทอร์เน็ต

จากมาตรา 18 จะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีการให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเต็มที่ในการเฝ้า ระวัง ตรวจสอบ และควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ต โดยเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้ดังนี้

- สั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องชี้แจงหรือส่งเอกสาร ข้อมูล หรือหลักฐาน
- เรียกดูข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์และข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้งานจากผู้ ให้บริการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์
- ถอดรหัสลับ ตรวจสอบ หรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์

7

ข้อความที่ปรากฏด้วยตัวหนาทั้งหมดในบทนี้เป็นกรณีเน้นโดยผู้วิจัย

- ชีตหรืออัยกระบบคอมพิวเตอร์

4) การใช้กลไกของรัฐที่มีอยู่ในการควบคุมอย่างเป็นระบบ

ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ภาครัฐไม่ได้ตั้งหน่วยงานใหม่ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมือง แต่ใช้อำนาจผ่านกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT) ซึ่งเป็นกลไกของรัฐที่มีอยู่เดิม สำคัญที่เกี่ยวกับกลไกการใช้อำนาจของรัฐผ่านกระทรวงไอซีทีในกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ มีดังนี้

“...ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดำเนินการควบคุมยับยั้ง สกัดกั้น และทำลายการเผยแพร่ข้อมูลสารในระบบสารสนเทศ ผ่านระบบเครือข่ายการสื่อสารทั้งปวง ที่มีบทความ ข้อความ คำพูด หรืออื่นใด อันอาจจะส่งผลกระทบต่อการปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข...”

คำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5

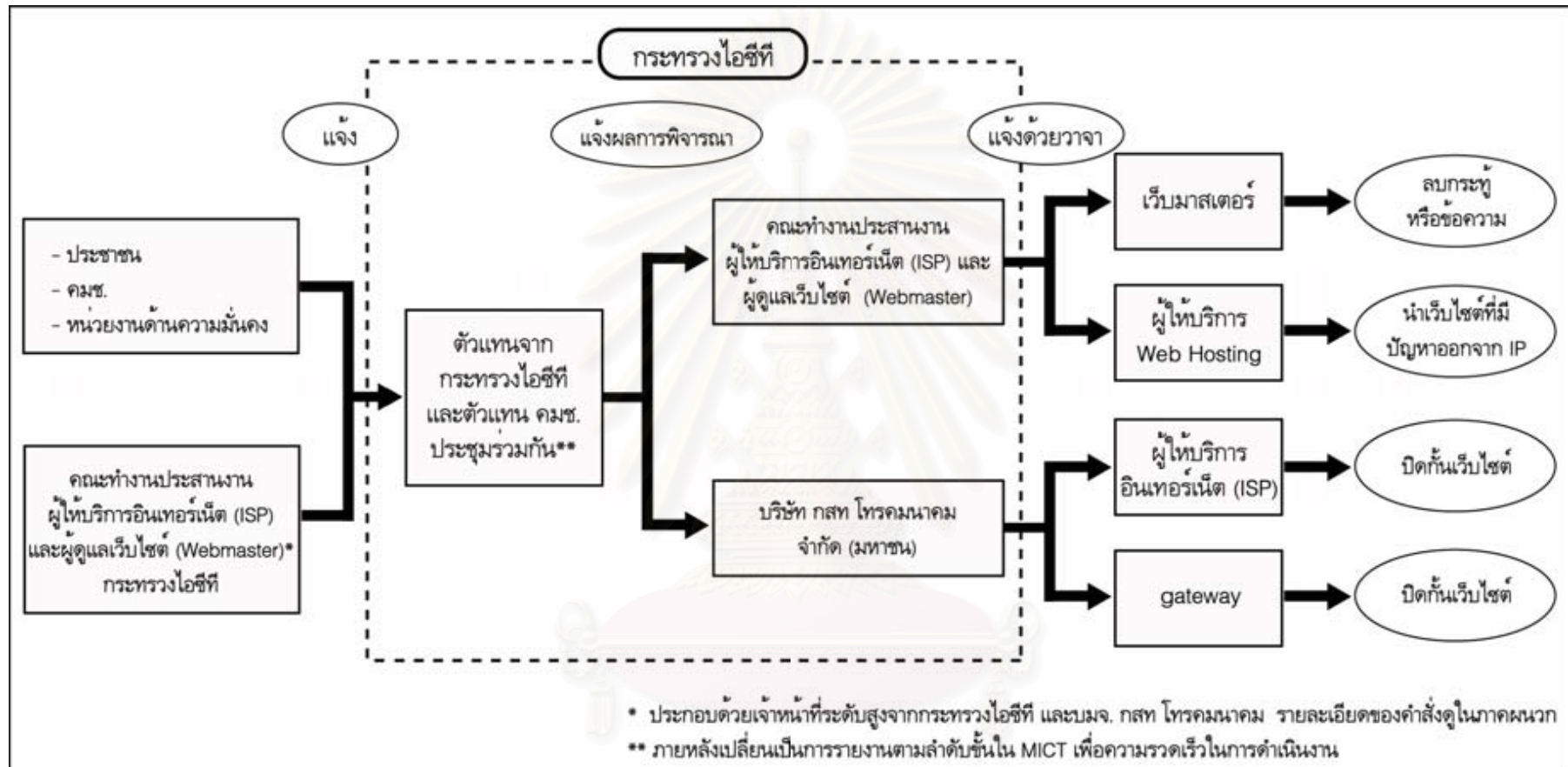
“ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 4

จากกฎหมายทั้งสองฉบับจะเห็นได้ว่า รัฐได้ให้อำนาจกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างมากในการตัดสินใจดำเนินการทั้งในการสกัดกั้น และทำลายการเผยแพร่ข้อมูลสารในระบบสารสนเทศ และการออกกฎกระทรวงเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เนื่องจากกระทรวงไอซีทีทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลเนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ตมาตั้งแต่ก่อตั้งกระทรวงฯ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2545 โดยได้รับภาระงานดังกล่าวมาจากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ซึ่งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีหน่วยงานในกำกับที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสื่ออินเทอร์เน็ตโดยตรงซึ่งก็คือ บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ที่เป็นเจตเวทย์หลักของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) เกือบทุกราย ส่งผลให้การกำกับดูแลสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นไปได้โดยสะดวก ดังจะเห็นได้จากโครงสร้างของกระทรวงไอซีทีในภาพต่อไปนี้

แผนภาพ 3 โครงสร้างหน่วยงานในกำกับของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.)

แผนภาพ 4 โครงสร้างการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

โครงสร้างการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ดังปรากฏในแผนภาพ 4 นี้ ผู้วิจัยประมวลข้อมูลมาจากการศึกษากฎหมาย ประกาศ คำสั่ง และข่าวที่แสดงให้เห็นถึงการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ และรัฐบาล ในช่วงระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง 19 กันยายน 2550 ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม อินเทอร์เน็ต และเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง

ในเบื้องต้นคณะทำงานประสานงานผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ 82/2549⁸ (โดยอ้างถึงคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 5/2549) เป็นผู้ดูแลและตรวจสอบข้อมูลที่ปรากฏในเว็บบอร์ดทางการเมือง

ในอีกทางหนึ่งจะมีการแจ้งจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) หน่วยงานด้าน ความมั่นคงภายในประเทศ และประชาชนถึงกระทุ้งที่มีข้อความเป็นภัยต่อรัฐบาลในขณะนั้น จากนั้นทางกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือกระทรวงไอซีทีได้นำข้อมูลที่ตรวจ พบและหรือได้รับแจ้งเสนอต่อที่ประชุมร่วมระหว่างบุคลากรของกระทรวงไอซีทีและตัวแทนจาก คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติเพื่อประเมินสถานการณ์และกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการต่อไป

ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนวิธีการประชุมร่วมมาเป็นการรายงานตามลำดับชั้นใน กระทรวงไอซีที เพื่อให้เกิดความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ และลักษณะเฉพาะของสื่อ อินเทอร์เน็ตที่มีความเคลื่อนไหวอยู่เกือบจะตลอดเวลา โดยมีการรายงานจากคณะทำงาน ประสานงานผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) ไปยังผู้อำนวยการ สำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งต่อไปยังปลัดกระทรวงไอซีที ซึ่งหากเป็นกรณี ที่ ปลัดกระทรวงฯ ไม่สามารถตัดสินใจได้ก็จะส่งต่อไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีทีเพื่อ พิจารณาตัดสินใจ

จากนั้นที่ประชุมจะแจ้งผลการพิจารณาไปยังคณะทำงานประสานงานผู้ให้บริการ อินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) หรือบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) เพื่อดำเนินการต่อไป

⁸ ดูรายละเอียดของคำสั่งในภาคผนวก

ในกรณีที่เป็นการแจ้งเว็บมาสเตอร์ให้ลบกระชู้ หรือข้อความ และแจ้ง Web Hosting ให้นำเว็บไซต์ที่มีปัญหาออกจาก IP ทางคณะทำงานประสานงานผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) จะเป็นผู้ดำเนินการเอง แต่ถ้าเป็นกรณีที่แจ้งผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ดำเนินการปิดกั้น และทำการปิดกั้นที่เกตเวย์ของ CAT ทางกระทรวงฯ จะสั่งการให้บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ดำเนินการ โดยกระบวนการติดต่อหน่วยงานภายนอกทั้งหมดนั้นจะแจ้งด้วยวาจาผ่านทางโทรศัพท์ ไม่มีการออกจดหมายเป็นลายลักษณ์อักษร หลังจากนั้นหน่วยงานที่ปฏิบัติก็จะรายงานผลพร้อมหลักฐานกลับไปยังกระทรวงฯ

3. แนวทางปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่งพบว่า แนวทางปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) แนวทางปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่

จากมาตรา 18 และ 19 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่สามารถเก็บรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ และข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ โดยไม่ต้องขอคำสั่งอนุญาตจากศาล ในขณะที่การทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์ จะต้องขออำนาจศาลในการดำเนินการ ดังรายละเอียดในเนื้อหากฎหมายต่อไปนี้

“การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 18 (4) (5) (6) (7) และ (8) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำร้อง”

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 19

2) แนวทางปฏิบัติของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 พบว่ามาตรา 14 (1) (2) (3) (4) และ (5) เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเว็บมาสเตอร์ โดยมีการกำหนดโทษเพื่อปรามในเรื่องของการนำเข้าสู่ระบบ การเผยแพร่ หรือส่งต่อ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่คนทั่วไป ความมั่นคงของประเทศ รวมถึงข้อมูลลามกอนาจาร

นอกจากนี้ในมาตรา 26 ยังระบุให้ผู้ให้บริการ ซึ่งหมายถึงผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ผู้ให้บริการ Web Hosting เว็บไซต์เตอร์ และผู้ประกอบการร้านอินเทอร์เน็ต มีภาระหน้าที่ในการเก็บข้อมูลการใช้คอมพิวเตอร์ในระบบอินเทอร์เน็ตไว้เป็นเวลาเก้าสิบวันเป็นอย่างต่ำ ดังรายละเอียดในเนื้อหากฎหมายต่อไปนี้

“ผู้ให้บริการต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์”

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาตรา 26

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาล ในช่วงระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง 19 กันยายน 2550

ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยรวบรวมมาจากการสืบค้นด้วยโปรแกรม News Center ซึ่งเป็นโปรแกรมรวบรวมข่าวสารที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต โดยกำหนดประเภทของข่าวให้อยู่ในกลุ่มของเรื่องการเมือง (politics) และใช้คำว่า “อินเทอร์เน็ต” และคำว่า “เว็บไซต์” เป็นคำสำคัญในการค้นหา ซึ่งปรากฏว่ามีข่าวที่เกี่ยวข้องจำนวน 59 เรื่อง จากนั้นนำเนื้อหาของข่าวมาวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ
2. ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น
3. ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสวงหาและเข้าถึงข่าวสาร
4. ปฏิกริยาจากผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองของภาครัฐ

1. วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ

จากการวิเคราะห์ข่าวพบว่า ภาครัฐมีวิธีและลักษณะการใช้อำนาจรูปแบบต่างๆ ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ซึ่งแบ่งได้เป็น 6 วิธี ดังนี้

1) การใช้กำลังเข้าตรวจค้น

จากข่าวที่ปรากฏเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2549 ในเว็บไซต์เดลินิวส์ มีการใช้กำลังทหารเข้าตรวจค้นทั้งที่บ้านหลังหนึ่งและที่สถานีวิทยุแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นบ้านพักและสถานที่ทำงานของนายจุฬาพงษ์ หาญเจริญ หรือดีเจเต้ ผู้จัดทำเว็บไซต์ www.chiangraitoday.com หลังจากนายจุฬาพงษ์ตั้งกระทู้โจมตี คปค. และตั้งกระทู้ในทำนองให้อาสาสมัครทำระเบิดพลีชีพโจมตีเจ้าหน้าที่ทหาร

2) การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความพยายามที่จะผลักดันร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลเว็บไซต์ต่างๆ และการใช้อำนาจศาลสั่งปิดเว็บไซต์ ดังตัวอย่างข้างต่อไป

“นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รมว.ไอซีที กล่าวว่า จะออกกฎหมายเพื่อควบคุมเว็บไซต์ต่างๆ มิให้ก่อปัญหาด้วย สำหรับเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนที่ถูกปิดนั้น ตนเข้าใจว่าเว็บไซต์ดังกล่าวปิดตัวเอง เพราะกระทรวงไอซีทีไม่มีกฎหมายที่จะทำเช่นนั้น”⁹

“นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รมว.ไอซีที กล่าวถึงการนำร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ว่า กฎหมายฉบับนี้ได้ร่างมานานแล้ว แต่รัฐบาลไม่นำเข้าสักทีหนึ่ง ด้วยเหตุผลใดก็ไม่ทราบ อย่างไรก็ตาม ร่างกฎหมายดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของ สนช. ในวาระแรก ต่อไปก็เข้าสู่วาระการแปรญัตติของกรรมาธิการ”¹⁰

“นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รมว.ไอซีที กล่าวว่า เว็บไซต์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ อยากจะเปิดก็เปิดไป ทางกระทรวงไอซีทีคงจะติดตามดูเนื้อหาของข้อมูลในเว็บไซต์ ว่ามีอะไรที่กระทบด้านความมั่นคงของชาติหรือไม่ ถ้ากระทบก็ต้องขออำนาจศาลสั่งปิดหรือสั่งบล็อก รวมทั้งดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมาย”¹¹

3) การดำเนินการผ่าน บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

จากข่าวที่ปรากฏเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2549 ในเว็บไซต์คมชัดลึก กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมอบหมาย บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ผู้ดูแลระบบสื่อสารระหว่างประเทศและอินเทอร์เน็ต สั่งการให้เจ้าหน้าที่ติดตามการแสดงความเห็นและการเผยแพร่ข่าวทางอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา พร้อมแจ้งผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตทุกรายตรวจสอบสิ่งผิดปกติ ซึ่งหากพบจะดำเนินการปิดเว็บไซต์ทันที

4) การปิดกั้นเว็บไซต์ที่ให้บริการเป็นเว็บบอร์ดทางการเมือง

⁹ ธีรยุทธ: รัฐบาลไทยอย่าหยิ่ง, แหล่งที่มา: เว็บไซต์ไทยโพสต์. [12 ตุลาคม พ.ศ.2549.]

¹⁰ รมว.ไอซีทีคุยคอมพิวเตอร์อาหาร แม้ชี้หมกเม็ดสูญเปล่า, แหล่งที่มา: เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์. [16 พฤศจิกายน พ.ศ.2549.]

¹¹ สิทธิชัยลดทอนฯ ของบเห็นหามือโปรเปิดเว็บได้ทักษิณ, แหล่งที่มา: เว็บไซต์เดลินิวส์. [26 กรกฎาคม พ.ศ.2550.]

ช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึง 19 กันยายน พ.ศ.2550 กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารดำเนินการปิดเว็บไซต์ทางการเมืองเป็นจำนวนมาก เว็บไซต์ทางการเมืองเหล่านั้นจะมีเนื้อหาโจมตี คมข. รัฐบาล และเผยแพร่ความเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้รวบรวมรายชื่อเว็บไซต์ทางการเมืองที่ถูกปิดและปรากฏเป็นข่าวมานำเสนอด้วยรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 รายชื่อเว็บไซต์ทางการเมืองที่ถูกปิดหลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ลำดับ	ชื่อเว็บไซต์ (URL)	ผู้จัดทำ	วันที่ถูกปิด
1	www.19sep.org	นายสมบัติ บุญงามอนงค์	25 ก.ย. 2549
2	www.midnightuniv.org	มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน	29 ก.ย. 2549
3	www.thaie-news.blogspot.com	ไม่ปรากฏชื่อผู้จัดทำ	1 พ.ย. 2549
4	www.saturdayvoice.com	กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ	25 มี.ค. 2550
5	www.hi-thaksin.org	ไม่ปรากฏชื่อผู้จัดทำ	28 พ.ค. 2550
6	www.rakchat.org	กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ	28 พ.ค. 2550
7	www.saturdaylive.org	กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ	28 พ.ค. 2550
8	www.saturdaycenter.com	กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ	28 พ.ค. 2550
9	www.dday5450.org	กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ	28 พ.ค. 2550

โดยมีการอ้างถึงเหตุผลในการปิดเว็บไซต์ว่าเป็นไปเพื่อการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ การรักษาความสามัคคี และการรักษาความมั่นคงและสงบเรียบร้อยของประเทศ ดังตัวอย่างข่าวต่อไปนี้

“พล.ท.พลางกูร กล่าวถึงกรณีที่กระทรวงไอซีที ได้ทำการปิดเว็บไซต์จำนวนหนึ่งว่า “ไม่มีการรายงานตัวเลขที่ชัดเจนเกี่ยวกับจำนวนเว็บที่ปิด เนื่องจากมีความต้องการในเรื่องของความรัก ความสามัคคี และขอความร่วมมือกับประชาชนทั้งในวงกว้างและในทางลึก ว่าช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงที่สำคัญถ้าหากเรามาตั้งปณิธานในเรื่องของความรักสามัคคีก็จะเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งผู้แทนของไอซีทีก็รายงานว่าเว็บที่กระทบต่อความมั่นคงและหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ก็ต้องปิดไป ทั้งนี้การปิดเว็บรวมไปถึงเว็บต่างประเทศ”¹²

¹²

ผีคอมเซ็คหน้าลายรอกอีก 3 เดือน งบฯ 50 เสร็จสิ้นปี, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์. [27 กันยายน พ.ศ.2549.]

“ที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบเว็บไซต์ www.hi-thaksin.net ของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ว่ามีเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกในสังคมหรือไม่ ซึ่งหากพบว่ามีเนื้อหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งจะดำเนินการตามกฎหมายทันที”¹³

“นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รมว. ICT เปิดเผยว่า ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ปิดเว็บไซต์ www.saturdayvoice.com ของกลุ่ม "คนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ" ตั้งแต่ปลายสัปดาห์ที่แล้ว หลังพบว่าเว็บไซต์ดังกล่าวมีเนื้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ อีกทั้งยังเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์ที่แสดงรายชื่อผู้ร่วมถอดถอน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ออกจากประธานองคมนตรี รมว. ICT กล่าวว่าการสั่งปิดเว็บไซต์ดังกล่าว ได้อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองฯ ที่กำหนดว่ากระทรวง ICT สามารถควบคุม ชับยั้ง สกัดกั้นการเผยแพร่เครือข่ายสารสนเทศตลอดจนข้อความต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของบ้านเมืองได้”¹⁴

“นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รมว.ไอซีที กล่าวถึงกรณี Human Rights Watch (HRW) ออกแถลงการณ์ประณามรัฐบาลไทย เรื่องนโยบายเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต ด้วยการกีดกันเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ที่ออกมาวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลชุดนี้ว่า กระทรวงไอซีที มีหน้าที่ปกป้องสิทธิที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศ ด้วยการดำเนินการกับสิ่งที่กระทบต่อความมั่นคง”¹⁵

“วันนี้ เวลา 08.30 น. ณ บริเวณหน้าตึกสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ก่อนการประชุมคณะรัฐมนตรี นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้สัมภาษณ์ถึงกรณีการสั่งปิดเว็บไซต์ www.hi-thaksin.org และเว็บไซต์อื่นๆ ว่า เว็บไซต์ที่กระทรวงบล็อกในช่วง 2-3 วัน ที่ผ่านมา มีเหตุผลเดียวคือเกี่ยวข้องกับความมั่นคงเท่านั้น และเป็นการบล็อกชั่วคราวเมื่อพ้นระยะนี้ไปแล้วก็คงจะเปิดได้ตามปกติ”¹⁶

5) การแจ้งเตือนและขอความร่วมมือไปยังเว็บมาสเตอร์และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต

¹³ คมข สั่งสอนเว็บไซต์ไอ-ทักษิณ, แหล่งที่มา:เว็บไซต์เดลินิวส์. [13 มีนาคม พ.ศ.2550.]

¹⁴ สิทธิชัยเผย ICT ปิดเว็บคนวันเสาร์ฯ เหตุเนื้อหาหมิ่นเบื้องสูง, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ IQ Biz. [2 เมษายน พ.ศ.2550.]

¹⁵ รมว ICT อัดกลับองค์กรในสหรัฐยันปิดเว็บยึดความมั่นคงชาติ, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ ไอเอ็นเอ็น. [25 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

¹⁶ รมว ICT เผยบล็อกเว็บไซต์เหตุผลเดียวเกี่ยวกับความมั่นคง, แหล่งที่มา:เว็บไซต์สำนักโฆษกฯ. [29 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้จัดการประชุมสื่อมวลชนทุกแขนง รวมถึงเว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ข่าวและการเมือง และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) เพื่อขอความร่วมมือในการดูแลเนื้อหาในแต่ละสื่อ และให้เว็บมาสเตอร์ตรวจสอบข้อมูลที่ปรากฏในเว็บของตนอย่างเข้มงวด ดังตัวอย่างข่าวต่อไปนี้

“นายไกรสร พรสุธิ ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือไอซีทีเปิดเผยว่า ได้ทำหนังสือเชิญสื่อมวลชนทุกแขนง เพื่อร่วมหารือและกำหนดแนวทางในการนำเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย หลังจากมีคำสั่ง คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เข้าดูแลการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ”¹⁷

“นายไกรสร พรสุธิ ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือไอซีที ขอความร่วมมือผู้ดูแลเว็บไซต์ตรวจสอบข้อความอย่างเข้มงวด หากมีข้อความไม่เหมาะสม ผู้ดูแลเว็บไซต์และผู้เขียนข้อความจะต้องรับผิดชอบ หากเว็บไซต์ต้องการปิดให้บริการชั่วคราวเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ก็สามารถทำได้ติดต่อกันนับจากนี้เป็นเวลา 12 วัน”¹⁸

นอกจากนี้ในข่าวที่ปรากฏเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2549 ในเว็บไซต์โพสต์ทูเดย์ มีการให้สัมภาษณ์ของชวีส ฤกษ์สิริสุข บรรณาธิการสำนักข่าวประชาไทว่า “ได้มีคำเตือนอย่างไม่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่กระทรวงไอซีที คาดว่าอีกไม่กี่วันเว็บไซต์ประชาไทคงจะต้องโดนปิดอย่างแน่นอน”

6) การตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อสังเกตการณ์และตอบโต้

จากข่าวที่ปรากฏเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2550 ในเว็บไซต์มติชน มีการตั้งศูนย์ปฏิบัติการคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก (วอร์รูม) ที่ชั้น 15 อาคารกรมประชาสัมพันธ์ โดยรวบรวมบุคลากรด้านต่างๆ เช่น นักวิชาการ นักกฎหมาย นักรัฐศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ด้านการเมือง ฯลฯ มาวิเคราะห์ประมวลผลข่าวสารทุกประเภท ทั้ง ทวี วิทยู สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ เพื่อเตรียมข้อมูลตอบโต้และชี้แจงของรัฐบาลและ คมช. ซึ่ง

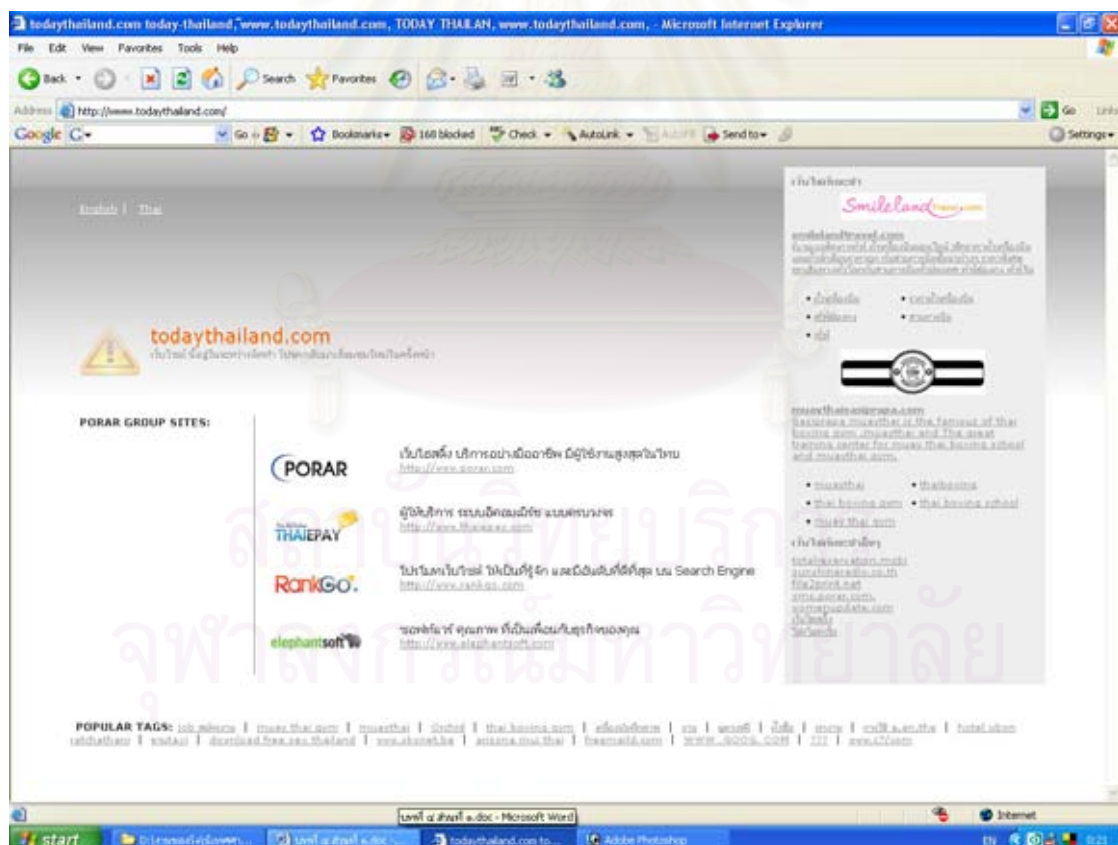
¹⁷ ไอซีทีเชิญสื่อทุกแขนงประชุมกำหนดแนวทางเสนอข่าวย้ายนี้, แหล่งที่มา:เว็บไซต์คมชัดลึก. [21 กันยายน พ.ศ.2549.]

¹⁸ อักษรารท-สุกชัย เต็งนายนกฯ, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ไทยโพสต์. [22 กันยายน พ.ศ.2549.]

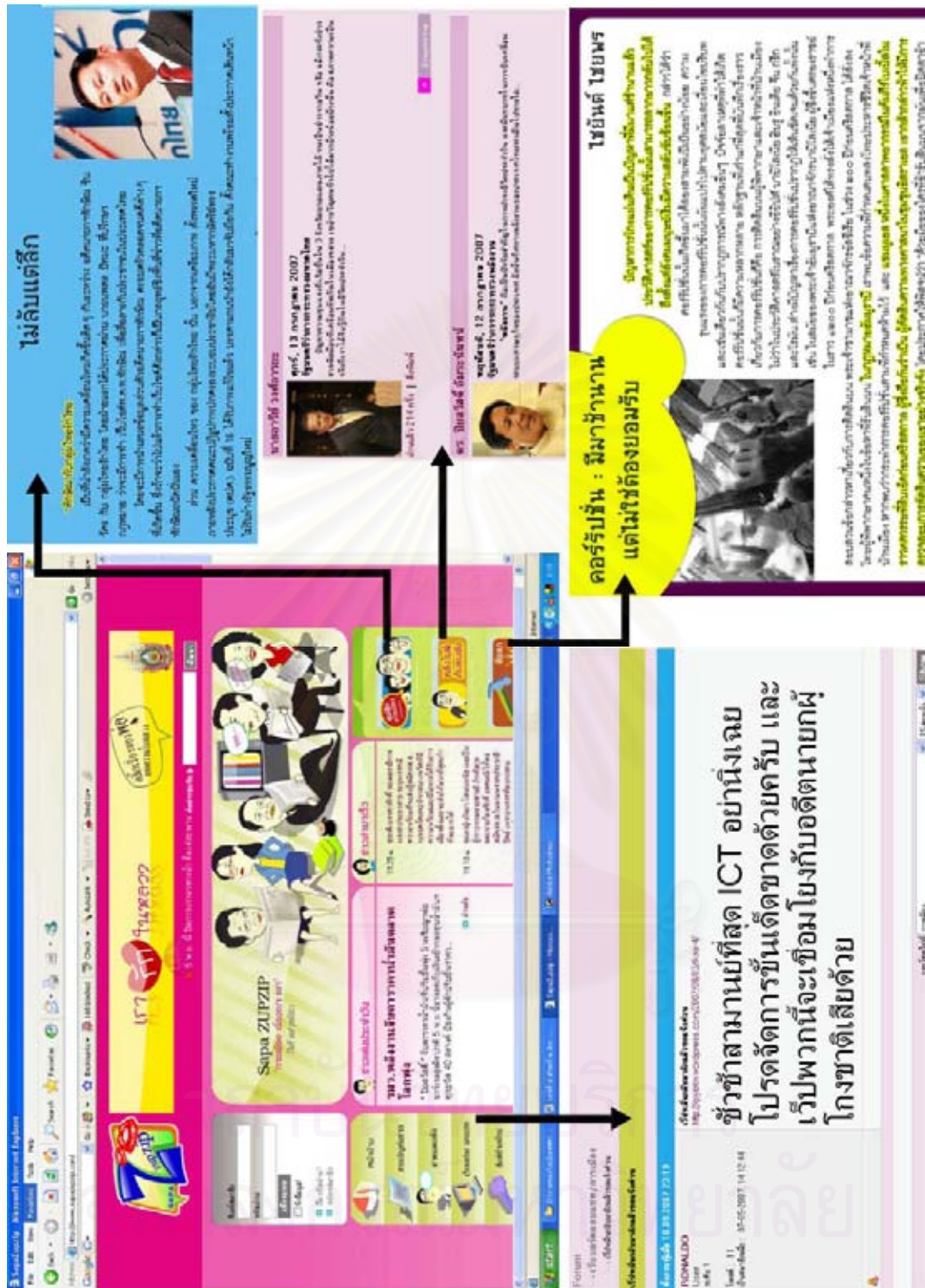
หนึ่งในช่องทางที่จะใช้ในการตอบโต้ก็คือเว็บไซต์ www.todaythailand.com แต่ยังคงทำไม่เสร็จ กระทั่งมีการเปลี่ยนรัฐบาล

7) การสร้างสื่อออนไลน์ของรัฐเพื่อตอบโต้ฝ่ายตรงข้าม

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ดำเนินการสร้างสื่อออนไลน์ของรัฐ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ให้รัฐบาลชี้แจงตอบโต้ข้อกล่าวหาจากฝ่ายต่างๆ ซึ่งได้แก่เว็บไซต์ www.sapazupzip.com จัดทำโดยบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) เปิดใช้เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2550 และเว็บไซต์ www.todaythailand.com จัดทำโดยคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก (วอร์รูม) เปิดใช้เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2550 โดยเชิญบุคคลต่างๆ ทั้งรัฐมนตรีคนในรัฐบาลและนอกรัฐบาลที่เป็นที่ยอมรับและผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละเรื่องมาให้ความคิดเห็นเป็นคอลัมน์นิสต์ หรือให้ข้อมูลที่เป็นความจริงที่จำเป็นต่อชี้แจงโดยด่วน

แผนภาพ 5 เว็บไซต์ www.todaythailand.com

แผนภาพ 6 เว็บไซต์ภาษาชุมชนคอมพิวเตอร์ www.sapazupzip.com

8) การตั้งศูนย์เผยแพร่ข้อมูลในเว็บไซต์ www.mict.go.th ของกระทรวงไอซีที เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่งตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นศูนย์

กลางแจ้งข่าวสารจากรัฐบาล ผ่านทางเว็บไซต์ www.mict.go.th ซึ่งมีข้อมูลพร้อมให้เว็บไซต์ต่าง ๆ นำไปเผยแพร่ เพื่อไม่ให้เกิดกระแสข่าวลือ

แผนภาพ 7 เว็บไซต์กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร www.mict.go.th

2. ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น

จากข่าวที่ผู้วิจัยพบ เป็นข่าวที่แสดงปฏิกิริยาในทางลบต่อการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของ คมช. ทั้งสิ้น ไม่ปรากฏข่าวที่เห็นด้วยกับการกระทำของ คมช. แต่อย่างใด เมื่อผู้วิจัยนำข่าวมา วิเคราะห์พบว่า ในสังคมปัจจุบันเว็บไซต์หรือเว็บบอร์ดทางการเมืองเป็นช่องทางสำคัญช่องทาง หนึ่งที่ประชาชนจะใช้ในการแสดงออกทางความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งการปิดเว็บไซต์หรือการ สร้างเงื่อนไขในการแสดงความคิดเห็นเป็นการปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ซึ่ง ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อที่ 19 แห่งสหประชาชาติ และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 39 ซึ่งถูกประกาศยกเลิกไปหลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 โดยดูจากตัวอย่างข่าวดังต่อไปนี้

“นายไกรสร พรสุธี ปลัดกระทรวงไอซีที กล่าวหลังประชุมว่า ในเบื้องต้นคณะปฏิรูปฯ ขอความร่วมมือให้สกัดกั้นข่าวสารที่สร้างความแตกแยกไว้ภายใน 12 วัน เว็บไซต์ใดที่จะเปิดให้บริการแสดงความคิดเห็นต้องใช้พิจารณา ดังนี้ 1.ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเหมือนเดิม เพียงแต่ผู้แสดงความคิดเห็นและเว็บมาสเตอร์ต้องรับผิดชอบต่อการแสดงความคิดเห็นที่สร้างความแตกแยกในสังคม 2.หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นต่อสถาบันอันเป็นที่เทิดทูนของปวงชนชาวไทย 3.ไม่แสดงความเห็นพาดพิงหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยในสังคม”¹⁹

“นายโชติศักดิ์ อ่อนสูง นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า ที่ผ่านมาประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี การแสดงออกของประชาชนมีหลายทาง แต่วันนี้เว็บไซต์ต่างๆ ที่ประชาชนใช้เป็นช่องทางในการแสดงความคิดเห็นกลับถูกสั่งปิด”²⁰

“เว็บมาสเตอร์สื่อออนไลน์ลงความเห็น คปค. ปิดเว็บบอร์ด แสดงถึงการจำกัดสิทธิเสรีภาพการแสดงออกของประชาชน”²¹

“นายสุทิน คลังแสง รักษาการรองโฆษกพรรคไทยรักไทย กล่าวถึงกระแสข่าวที่ คมช. จะสั่งปิดเว็บไซต์ www.hi-thaksin.net ว่า เรื่องนี้หาก คมช. เข้าใจความเป็นไปของโลกก็ไม่น่าจะวิตกและปิดกั้นการเข้าไปแสดงความคิดเห็น เพราะคนที่เข้าไปก็มีทั้งคนชื่นชมและติติงการทำงานของ พ.ต.ท.ทักษิณ”²²

“กระดานสนทนาข่าวสารบ้านเมืองผ่านทางอินเทอร์เน็ตชื่อดังในชื่อห้องราชดำเนิน ของเว็บไซต์พันทิพย์ดอทคอมได้ถูกปิดลงแล้ว โดยข้อความที่ปรากฏบนหน้ากระดานดังนี้ สวัสดิ์ท่านสมาชิก ด้วยมีคำสั่งจากกระทรวง ICT ให้มีการปิดห้องราชดำเนินเป็นการชั่วคราว เนื่องจากมีกระทู้ที่กระทบต่อความมั่นคงปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ทางทีมงานจึงขอแจ้งให้บริการห้องราชดำเนินตามคำสั่งดังกล่าว และร้องขอสมาชิกราชดำเนินกรุณาอย่าเลี้ยงโดยการไปโพสต์ในห้องอื่น

¹⁹ ไอซีทีคุมเข้มเว็บ เอสเอ็มเอส โฟนอิน, แหล่งที่มา:เว็บไซต์โพสต์ทูเดย์. [22 กันยายน พ.ศ.2549.]

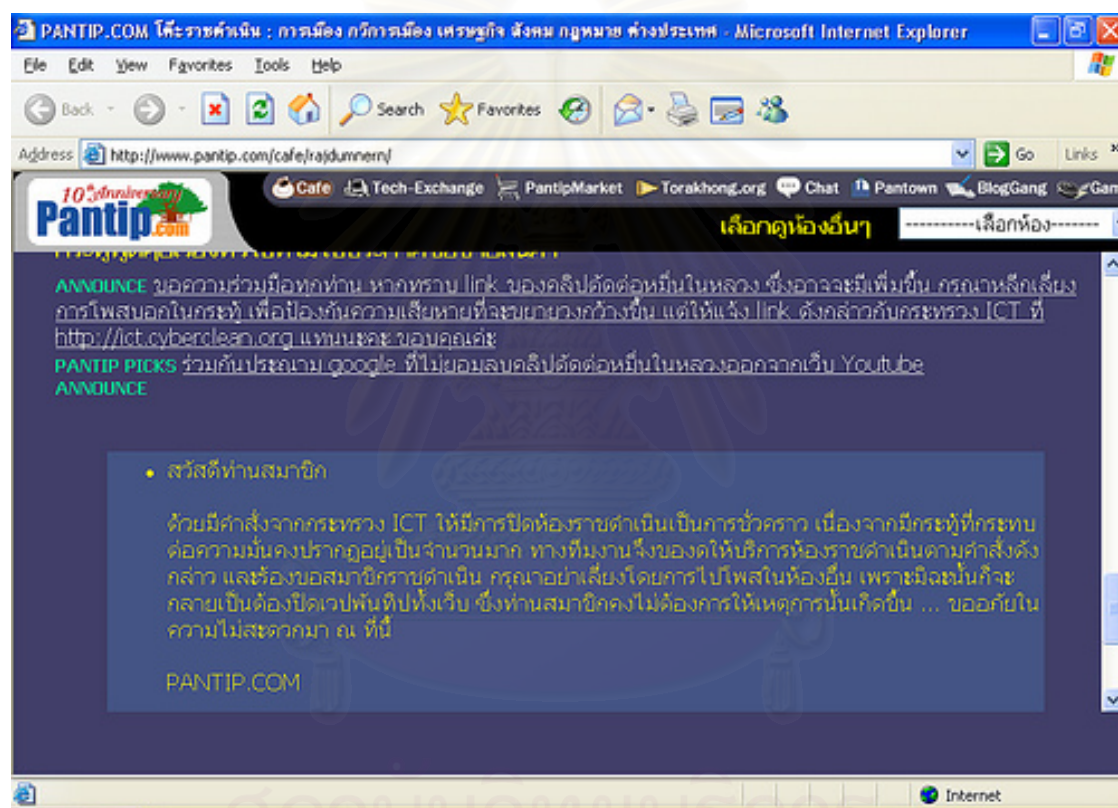
²⁰ รัฐวิสาหกิจ วอน คปค.ยุติแปรรูป นศ.วางหรีดไว้รออัลย์, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์. [27 กันยายน พ.ศ.2549.]

²¹ ตั้งที่ปรึกษา 4 ชุด หม่อมอุ๋ย ปธ.ศก., แหล่งที่มา:เว็บไซต์คมชัดลึก. [29 กันยายน พ.ศ.2549.]

²² นกตล วอน คมช.เลิกระแวงทักษิณ, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ไทยรัฐ. [15 มีนาคม พ.ศ.2550.]

เพราะมีฉะนั้นก็จะกลายเป็นต้องปิดเว็บพันธุัพพ์ทั้งเว็บ ซึ่งท่านสมาชิกคงไม่ต้องการให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ขออภัยในความไม่สะดวกมา ณ ที่นี้²³

“องค์กรเพื่อสิทธิมนุษยชนระบุว่า ตั้งแต่รัฐบาลชั่วคราวได้รับการแต่งตั้ง หลังจากการทำรัฐประหารในประเทศไทยเมื่อเดือนกันยายนปีที่แล้ว ทางการไทยมีมาตรการปิดกั้นการวิจารณ์อินเทอร์เน็ตมาโดยตลอด ซึ่งขัดแย้งกับการที่นายกรัฐมนตรี พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ให้อำนาจว่าจะสร้างความเป็นประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมือง”²⁴

แผนภาพ 8 ข้อความแจ้งสมาชิกของเว็บไซต์ www.pantip.com ห้องราชดำเนิน

3. ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสวงหาและเข้าถึงข่าวสาร

จากการวิเคราะห์ข้างพบว่า การปิดกั้นเว็บไซต์และเว็บบอร์ดทางการเมืองส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสวงหาและเข้าถึงข่าวสารของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนไม่สามารถที่จะ

²³ รมว ไอซีที หนุนสั่งปิดห้องราชดำเนินในเว็บพันทิปชี้กระทบความมั่นคง, แหล่งที่มา:เว็บไซต์คมชัดลึก. [8 เมษายน พ.ศ.2550.]

²⁴ 9 ช่อง ถ่ายทอดสดยุบพรรค คลิปทักษิณกดดันศาล, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ไทยโพสต์. [25 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

เสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากหลายๆ แหล่งที่มีมุมมองแตกต่างกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบ พิจารณาด้วยความวิจรณญาณส่วนบุคคล ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเรียนรู้และการ พัฒนาทางความคิดของประชาชน โดยดูจากตัวอย่างข้างดั่งต่อไปนี้

“เว็บไซต์ pantip.com ซึ่งเป็นเว็บชุมชนออนไลน์ขนาดใหญ่ ได้ปิดใช้งานห้อง ราชดำเนินเป็นการชั่วคราว โดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถควบคุมดูแลการตั้งกระทู้ได้ และขอ ร้อง สมาชิกไม่ให้ตั้งกระทู้เกี่ยวกับการเมืองที่ห้องอื่นๆ ด้วย”²⁵

“น.ส.สุกัญญา กลางณรงค์ เลขานุการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) กล่าวว่ การเซ็นเซอร์ทางอินเทอร์เน็ต เป็นการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นตามระบอบ ประชาธิปไตย จากการศึกษาพบว่าร้อยละ 40 ของบัณฑิตไทยจะไม่สามารถพัฒนาความคิดได้ อย่างสมบูรณ์เต็มที่ เพราะการปิดกั้นเว็บไซต์จะส่งผลกระทบต่อการทำวิทยานิพนธ์และการทำ รายงานทางวิชาการ”²⁶

“C.J. Hinke ผู้ก่อตั้งกลุ่มเสรีภาพต่อต้านการเซ็นเซอร์แห่งประเทศไทย ได้ตรวจสอบ พบว่าตั้งแต่เดือนมกราคมที่ผ่านมามีเว็บไซต์ที่ถูกบล็อกในเมืองไทยถึง 13,355 เว็บไซต์ แต่กระทรวง ไอซีทีกลับบอกต่อสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่า มีการบล็อกเพียง 50 เว็บไซต์นั้น C.J. เชื่อว่าการสั่งบล็อกเว็บนี้มีวาระซ่อนเร้นทางการเมือง โดยอ้างว่าต้องบล็อกเว็บที่มีภาพโป๊ เปลือย แต่จริงๆ แล้วถ้าเทียบกับเว็บทั้งหมดที่ถูกบล็อก เว็บไซต์มีอัตราส่วนที่น้อยมาก”²⁷

4. ปฏิกริยาจากผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองของภาครัฐ

จากการวิเคราะห์ข้างพบว่า แนวทางปฏิบัติในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองของ ภาครัฐหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 กระตุ้นให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเว็บไซต์ การเมืองต่างๆ เกิดความพยายามในการสื่อสาร และหาช่องทางสื่อสารข้อมูลหรือความคิดเห็น ของฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับรัฐออกมา ไม่ว่าจะเป็นการหาวิธีเข้าชมเว็บไซต์โดยทางอ้อม หรือการใช้ สื่อหรือพื้นที่ใหม่ในการสื่อสารอย่างโปรแกรม Camfrog ดังตัวอย่างข้างต่อไปนี้

²⁵ เว็บเกาะคิดสถานการณ์ พันทิปปิดกระทู้การเมือง, แหล่งที่มา:เว็บไซต์กรุงเทพธุรกิจ. [21 กันยายน พ.ศ.2549.]

²⁶ ร้อง กก.สิทธิ ตำรวจไอซีทีสั่งปิดเว็บไซค์, แหล่งที่มา:เว็บไซต์คมชัดลึก. [16 พฤศจิกายน พ.ศ.2549.]

²⁷ จากยิวบ์ถึงแสงศวรรษ การเซ็นเซอร์สื่อในรัฐบาล คมช, แหล่งที่มา:เว็บไซต์มติชน. [4 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

“ผู้สื่อข่าวรายงานว่า หลังจากกระทรวงไอซีที ได้สั่งปิดเว็บไซต์ไอทีทักซิธ และเว็บไซต์คนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการออกจากอินเทอร์เน็ตแล้วนั้น ล่าสุดช่วงเช้าของวันที่ 28 พ.ค. เว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์ไอทีทักซิธได้ส่งอีเมลล์ถึงสมาชิกทุกคนที่ลงทะเบียนไว้ เพื่อแนะนำช่องทางในการเข้าเว็บไซต์ทางใหม่ โดยให้ลงโปรแกรมที่สามารถทำลายและทะลุทะลวงการบล็อกของไอซีทีได้ และจะสามารถเข้าชมเว็บได้ตามปกติ”²⁸

“นายนพดล ปัทมะ ที่ปรึกษากฎหมาย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กล่าวว่า สำหรับการสื่อสารระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ กับคนไทย ที่ล่าสุดถูกปิดกั้นจาก คมช. และกระทรวงไอซีทีด้วยการปิดเว็บไซต์นั้น ก็คงต้องหาช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมต่อไป”²⁹

“ผู้สื่อข่าวรายงานว่าหลังจากที่เว็บไซต์ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลและ คมช. ไม่ว่าจะเว็บไซต์ไอทีทักซิธ ดอทโออาร์จี ของกลุ่มผู้ให้การสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี รวมทั้งเว็บกลุ่มคนเสาร์ไม่เอาเผด็จการ ถูกบล็อกสัญญาณโดยกระทรวงไอซีทีตั้งแต่วันที่ 30 พ.ค. ซึ่งเป็นวันที่ตุลาการรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยในคดียุบพรรคนั้น ล่าสุดวันนี้เว็บไซต์ดังกล่าวได้รับการยกเลิกจากไอซีทีและเปิดให้ชมตามปกติแล้ว อย่างไรก็ตามในเว็บไซต์ได้เขียนแนะนำวิธีการเข้าเว็บไซต์หากถูกบล็อกอีกครั้งด้วย”³⁰

“นายเทอดศักดิ์ เจียมกิจวัฒนา ประธานสหภาพวิทยุแห่งชาติเปิดเผยว่า ขณะนี้พบว่ากลุ่มผู้สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ อาศัยเทคโนโลยีโจมตี คมช. ด้วยการถ่ายทอดสดการก่อม็อบทักษิณผ่านโปรแกรมสนทนาบนอินเทอร์เน็ตอย่างแคมฟร็อก จากการตรวจสอบพบว่าหลายห้องของโปรแกรดังกล่าว มีผู้ชมเข้าไปวิพากษ์วิจารณ์การเมืองจำนวนมาก ห้องละไม่ต่ำกว่า 1,000 คนรวม 5 ห้อง มีไม่ต่ำกว่า 3,000 - 5,000 รายต่อวัน”³¹

จากผลการวิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการกำกับดูแลและแทรกแซงจากภาครัฐ ผู้วิจัยได้เรียงตามลำดับเหตุการณ์ดังตารางต่อไปนี้

28 เว็บแมวแหกบล็อกไอซีที ถล่มรัฐ-คมช.ละเมิดสิทธิ, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์. [28 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

29 ไอซีที เล็งปลดบล็อกเว็บแมว หลังขี้ยุบพรรคสงข, แหล่งที่มา:เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์. [29 พฤษภาคม พ.ศ.2550.]

30 ไอซีทีปล่อยทีปลดบล็อกเว็บไอทีทักซิธแล้ว, แหล่งที่มา:เว็บไซต์แนวหน้า. [12 มิถุนายน พ.ศ.2550.]

31 แสกเกอร์หามหน้าจิงเกิ้ลเว็บไอซีทีที่ตะเพิด คมช, แหล่งที่มา:เว็บไซต์แนวหน้า. [20 กรกฎาคม พ.ศ.2550.]

ตารางที่ 2 ตารางข่าวที่แสดงให้เห็นถึงการกำกับดูแลและแทรกแซงจากภาครัฐโดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์

วัน เดือน ปี ที่รายงานข่าว	ลำดับ ที่	เหตุการณ์ที่ปรากฏในข่าว	บริบทของสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น
21 ก.ย. 2549	1	เว็บไซต์พันทิปไม่สามารถใช้งานได้	1. เป็น ช่วงเวลาหลังเกิด รัฐประหารเพียง 2 วัน ซึ่งสื่อ ต่างๆ ถูกควบคุม ทำให้ ประชาชนแสวงหาข้อมูลและ แสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ ต่างๆ เป็นจำนวนมาก 2. คปค. ประกาศกฤษฎีการศึก 3. มีการออกคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5
	2	เว็บ www.sanook.com และ www.kapook.com ได้เปลี่ยนเนื้อหาหน้าแรกเป็นเกาะติดสถานการณ์และสรุป แถลงการณ์ของ คณะปฏิรูปฯ	
	3	เว็บไซต์ข่าวและเว็บที่มีการตั้งกระทู้วิพากษ์วิจารณ์เรื่องรัฐประหาร ไม่สามารถเปิดเข้าไปได้ เช่น www.manager.co.th www.reporter.co.th	
	4	นายไกรสร พรสุธี ปลัดกระทรวงไอซีที ทำหนังสือเชิญสื่อมวลชนทุกแขนง เพื่อกำหนดแนวทางในการ นำเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็น หลังจากมีคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5	
	5	นายพิศาล จอโกษาอุดม รักษาการกรรมการ ผจก. ใหญ่ บมจ. กสท. โทรคมนาคม ผู้ดูแลระบบสื่อสารระหว่าง ประเทศและอินเทอร์เน็ต ให้เจ้าหน้าที่ติดตามการแสดงความคิดเห็นและการเผยแพร่ข่าวทางอินเทอร์เน็ต ตลอดเวลา พร้อมแจ้งผู้ให้บริการฯ ทุกรายตรวจสอบสิ่งไม่ชอบมาพากล หากพบจะสั่งปิดเว็บไซต์ทันที	
22 ก.ย. 2549	6	นายไกรสร พรสุธี ปลัดกระทรวงไอซีที ขอความร่วมมือผู้ดูแลเว็บไซต์ตรวจสอบข้อความอย่างเข้มงวด และแจ้งว่าหากเว็บไซต์ต้องการปิดให้บริการชั่วคราว ก็สามารถทำได้ติดต่อกันนับจากนี้เป็นเวลา 12 วัน	1. มีเว็บไซต์จำนวนมากที่เปิดขึ้น ใหม่เพื่อวิพากษ์วิจารณ์บทบาท ของ คปค. ในเรื่องการทำ รัฐประหาร
	7	คปส. ยุติการควบคุม สกัดกั้น การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างในสังคม	
	8	เผยแพร่ข้อมูลจาก คปค. ผ่านทาง www.mict.go.th ให้เว็บไซต์ต่าง ๆ นำไปเผยแพร่	

วัน เดือน ปี ที่รายงานข่าว	ลำดับ ที่	เหตุการณ์ที่ปรากฏในข่าว	บริบทของสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น
25 ก.ย. 2549	9	กระทรวงไอซีทีบล็อกโดเมนของเว็บบอร์ด 19sep.org	2.คปค. ร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว
	10	นายชูวิศ ฤกษ์ลีริสุข บรรณาธิการประชาไทได้รับคำเตือนอย่างไม่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่กระทรวงไอซีที	
26 ก.ย. 2549	11	คปค. ส่งเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบผู้ที่จัดทำเว็บไซต์เชิงรายทูลยุค คอทคอม (www.chiangraitoday.com)	3.พล.อ.สนธิ ทูลเกล้าฯ ถวายชื่อ
	12	พลโทพลางกูร กล้าหาญ โฆษก คปค. สั่งการให้กระทรวงไอซีทีดำเนินการปิดเว็บไซต์จำนวนหนึ่ง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่พบว่าก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและสถาบัน	พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี
	13	กระทรวงไอซีทีมีคำสั่งปิดเว็บไซต์ 10 แห่ง ที่มีเนื้อหาโจมตีการทำงานของ คปค. และสร้างความแตกแยกในสังคม	4.การแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
30 ก.ย. 2549	14	รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม ผู้ดูแลเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เปิดเผยว่าเว็บไซต์ midnightuniv.org ถูกบล็อก	5.มีข่าวลือเรื่องการปฏิวัติซ้อน
12 ต.ค. 2549	15	นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รมว.กระทรวงไอซีที กล่าวว่า จะออกกฎหมายเพื่อควบคุมเว็บไซต์ มิให้ก่อปัญหา	6.ค.ม.ช. มีมาตรการขอให้
1 พ.ย. 2549	16	เว็บไซต์ THAIE-News.blogspot.com ที่มีเนื้อหาโจมตี ค.ม.ช.และรัฐบาล ได้ถูกบล็อกโดยกระทรวงไอซีที	สื่อมวลชนงดการนำเสนอข่าว
16 พ.ย. 2549	17	กลุ่มเสรีภาพต่อต้านการเซ็นเซอร์แห่งประเทศไทย เปิดเผยว่า ตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน ที่ผ่านมา มีเว็บไซต์จำนวน 12,000 แห่ง ถูกระงับการเผยแพร่ เว็บไซต์ประเภทกระดานแสดงความคิดเห็นก็ถูกปิดกั้น	ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
	18	ร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ได้ผ่านการพิจารณาของสนช.ในวาระแรก และเข้าสู่วาระการแปรญัตติของกรรมาธิการฯ	7.คลิปวิดีโอสัมภาษณ์ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ปรากฏบน www.youtube.com
13 มี.ค. 2550	19	ค.ม.ช. ประสานงานไปยังกระทรวงไอซีทีให้ดูแลเว็บไซต์ที่เผยแพร่คลิปวิดีโอของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ออกมาโจมตีการทำงานของ ค.ม.ช. และรัฐบาล	1.มีการรวมตัวประท้วงของกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ และ

วัน เดือน ปี ที่รายงานข่าว	ลำดับ ที่	เหตุการณ์ที่ปรากฏในข่าว	บริบทของสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น
	20	คมช. สั่งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบเว็บไซต์ hi-thaksin.net ของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งหากพบว่ามีเนื้อหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งจะดำเนินการตามกฎหมายทันที	ถ่ายทอดเสียงผ่านทาง www.saturdayvoice.com
16 มี.ค. 2550	21	เว็บไซต์ www.hi-thaksin.net ไม่สามารถเปิดเข้าชมเว็บไซต์ได้ตั้งแต่ 14 มี.ค. จนถึง 15 มี.ค. หลังจากที่มีการเผยแพร่คลิปวิดีโอบันทึกภาพของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร	2.เปิดตัวเว็บไซต์ hi-thaksin.net 3.เว็บไซต์ Saturdayvoice.com
25 มี.ค. 2550	22	สารวัตรอินเทอร์เน็ต กระทรวงไอซีทีสั่งปิดเว็บไซต์ของกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการหรือ www.saturdayvoice.com	คำรายชื่อผู้ร่วมถอดถอน พล.อ.
31 มี.ค. 2550	23	มีการตั้งศูนย์ปฏิบัติการของวอรั่มขึ้นที่ชั้น 15 อาคารกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อมอนิเตอร์ข่าวสารทุกประเภทและการเตรียมข้อมูลทางการเมืองเพื่อตอบโต้	เปรมออกจากตำแหน่งประธานองคมนตรี
8 เม.ย. 2550	24	กระทรวงไอซีทีขอความร่วมมือไปยังเว็บไซต์ pantip.com ให้ปิดห้องราชดำเนินเป็นการชั่วคราว เนื่องจากมีกระตุ้ที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก	มีอบพีทีวีและกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการนัดชุมนุมใหญ่หลายครั้งติดต่อกัน
	25	กระทรวงไอซีที ขอความร่วมมือเว็บไซต์ประชาไทยดอทคอม และเอ็มไทยดอทคอม ให้ดูแลการโพสต์ข้อความที่หมิ่นต่อความมั่นคงและหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ	
4 พ.ค. 2550	26	นายไพบุลย์ อมรภิญโญเกียรติ ที่ปรึกษาสมาคมผู้ดูแลเว็บไทยกล่าวว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเดือน มี.ค. ถึง เม.ย.50 ที่มีการปิด 3 เว็บไซต์ ทำให้ประเทศไทยถูกลดอันดับในเรื่องการให้อิสระเสรีภาพกับสื่อมวลชน	เป็นช่วงที่คนในสังคมให้ความสนใจและวิพากษ์วิจารณ์
9 พ.ค. 2550	27	กระทรวงไอซีที ให้ กสท. จัดทำเว็บไซต์ www.sapazupzip.com ขึ้นและเปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ 7 พฤษภาคม เพื่อเป็นพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ เช่น เรื่องการเมืองและรัฐบาล	เกี่ยวกับกับเรื่องผลการพิพากษาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญใน
25 พ.ค. 2550	28	Human Rights Watch ระบุว่า รัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ มีมาตรการปิดกั้นการวิจารณ์ในอินเทอร์เน็ตมาโดยตลอด	(ต่อตารางในหน้าถัดไป)

วัน เดือน ปี ที่รายงานข่าว	ลำดับ ที่	เหตุการณ์ที่ปรากฏในข่าว	บริบทของสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น
28 พ.ค. 2550	29	กระทรวงไอซีทีสั่งปิดเว็บไซต์ www.saturdayvoice.no-ip.info/ , www.hi-thaksin.org ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เผยแพร่ความเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รวมถึงเว็บไซต์เครือข่ายอีกหลายแห่งที่กลุ่มคนวันเสาร์ฯ สร้างสำรองขึ้นมา	คดียุบพรรคไทยรักไทยและพรรคประชาธิปัตย์ที่จะมีขึ้นในวันที่ 30 พ.ค. 2550
8 มิ.ย. 2550	30	แกนนำสภาประชาชนร่วมกับกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ ประท้วงกระทรวงไอซีที กรณีที่มีการสั่งปิดเว็บไซต์เผยแพร่ความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งเผยแพร่ภาพและเสียง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร	
10 มิ.ย. 2550	31	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีทียืนยันว่า ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่เปิดสัญญาณเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองทุกเว็บแล้วตั้งแต่วันอังคารที่ 5 มิถุนายน 2550	
27 ก.ค. 2550	32	คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก (วอร์รูม) เตรียมสร้างเว็บไซต์ใหม่เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงเรื่องต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ	1.รัฐบาลประกาศใช้ พรบ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550
30 ก.ค. 2550	33	กระทรวงไอซีทีจับตาเว็บไซต์ทรูทักษิณ คอทคอม ในเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลสถาบันเบื้องสูง และหมิ่นประมาทบุคคล ส่วนเรื่องความมั่นคงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานด้านความมั่นคงเป็นผู้วิเคราะห์แล้วแจ้งให้กระทรวงไอซีทีรับไปดำเนินการ	2.มีการถ่ายทอดสดการประชุมประท้วงขับไล่ คมช. ผ่านโปรแกรมแคมฟร็อก
7 ส.ค. 2550	34	นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เปิดเผยว่าจะเปิดตัวเว็บไซต์ www.todaythailand.com ในวันที่ 9 ส.ค. เพื่อเผยแพร่ผลงานต่างๆของรัฐบาลรวมถึงข้อเท็จจริงในสมุดปกดำเกี่ยวกับการทุจริตในรัฐบาลชุดที่แล้ว	3.มีอบพีทีวีบุกบ้านพัก พล.อ.เปรม 4.เปิดตัวเว็บไซต์ www.truethaksin.com

ส่วนที่ 3 บทบาทของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต และเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง จำนวน 14 คน ซึ่งได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) วินัย อยู่สบาย
ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)
 - 2) พ.ต.อ.ญาณพล ยั่งยืน
ผู้บัญชาการสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ
กระทรวงยุติธรรม (DSI)
 - 3) รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม
กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.)
2. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) พัฒนพงศ์ สุนทรกำจรพานิช
รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย (Thai Webmaster Association)
 - 2) มรกต กุลธรรมโยธิน
นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย
 - 3) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider: ISP) ดังรายนามต่อไปนี้
 - ตฤณ คันทนาเศรษฐี
กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)
 - ดร.กนกวรรณ ว่องวัฒนสิน
ประธานกรรมการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ไซลูชั่น แอนด์ เซอร์วิส โพรไวเดอร์ จำกัด (ISSP)
 - 4) ผู้ให้บริการ Data Center หรือ Web Hosting ดังรายนามต่อไปนี้
 - สุรัตน์ บัณฑิตลักษณ์
กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด
 - วรรณชัย วงษ์ตะลา
ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด
3. เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม

เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

- 2) วันฉัตร ผดุงรัตน์
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
- 3) สมชาย แซ่อึ้ง
โมเดอเรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
- 4) นิรันดร์ เขียวภาวี่
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th
- 5) จีรนุช เปรมชัยพร
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. บทบาทของสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ
2. บทบาทของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
3. การปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านการสื่อสารแห่งประเทศไทย (CAT)
4. การปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต
5. การขอความร่วมมือในการเซ็นเซอร์เนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางเว็บมาสเตอร์
6. การเซ็นเซอร์ตนเองของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและเว็บมาสเตอร์

1. บทบาทของสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม (DSI) ไม่มีบทบาทในการดำเนินการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง เนื่องจากสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศเป็นหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบกรณีที่เป็นคดีความ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“ดีเอสไอนั้นไม่ได้ทำอะไร ดีเอสไอนั้นทำโดยยึดหลักข้อกฎหมายและความถูกต้องทางด้านเว็บไซต์จริยธรรม เฉพาะในส่วนดีเอสไอเราทำตามกฎหมายทำตามจารีตประเพณี และความถูกต้อง ความเป็นธรรมยึดหลักตรงนี้ และก็ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เรื่องการเมืองไม่เกี่ยว ดีเอสไอไม่ได้ทำอะไรในเรื่องนี้ แล้วยิ่งที่ผ่านมาในช่วงปฏิวัตินั้นบอกได้เลยว่า เท่าที่รู้และที่ผมทำ ไม่เข้าไปกลั่นกรองและไม่มี ไม่ได้ทำและไม่รู้ด้วยว่าใครทำ สรุปได้เลยว่าดีเอสไอไม่ได้ทำแน่ ไม่ว่าจะยุคไหนก็ตามแต่”

พ.ต.อ.ญาณพล ชัยยืน ผู้บัญชาการสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

“ดีเอสไอไม่มีหน้าที่ทำตรงนี้ เขาทำเฉพาะคดี คดีนี้ก็ไม่ใช่คดีธรรมดา ต้องเป็นคดีที่ใหญ่ เขารับผิดชอบในการดำเนินคดีที่มีการกระทำความผิดอาจะในเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องของการปราบปราม เขาจะไปทำเรื่องแบบนั้นมากกว่าที่จะลงมาเล่นในเรื่องเล็กๆ อำนาจเขาอยู่ตรงนั้นมากกว่า ดีเอสไอเองก็ไม่ใช่ว่าจะมีผู้ที่มีความรู้ทางด้านนี้ เขาเอาคนจากของตำรวจไป ถามว่าทุกวันนี้ดีเอสไอมีคนที่มีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีสูงๆ อยู่กี่คน เขาจะหนักไปทางจับกุมตรวจสอบ เรื่องของตำรวจสืบสวนสอบสวนมากกว่า ไม่ใช่ทั้งหมดเขาดูแลเรื่องคอมพิวเตอร์ แต่มีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่เขาดูแลเรื่องคอมพิวเตอร์”

วินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

2. บทบาทของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

จากการสัมภาษณ์คุณวินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า ในช่วงหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีบทบาทในการดำเนินการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง ตามคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 โดยการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจชื่อว่า คณะทำงานประสานงานผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ดูแลเว็บไซต์ (Webmaster) ตามคำสั่งกระทรวงฯ ฉบับที่ 82/2549 ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ในทางปฏิบัตินั้น ประชาชนเข้าไปอ่านแล้วเขามีความคิดเห็นเป็นอย่างไรเขาก็แจ้งเรา หรือในทางการเมืองข่าวกรอง หรือทาง คมช. หรือทางสภาความมั่นคงเองก็ตาม เขาเป็นผู้วินิจฉัยในเบื้องต้นก่อนแล้วถึงจะแจ้งมาทางเรา ว่ามีเนื้อหาแบบนั้นแบบนี้ และให้กระทรวงไอซีทีดำเนินการตามคำสั่งคณะรัฐประหาร เราก็มอนิเตอร์เองด้วย ถ้าตรวจสอบแล้วพบว่ามันมีเนื้อหาทำนองนั้น เราก็มีการประชุมว่ามีเนื้อหาอะไรกระทบกับ คมช. หรือไม่”

วินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

ในขณะที่ รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีการติดต่อจาก คมช. มายังคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ให้ดำเนินการบล็อกเว็บบอร์ดทางการเมือง แต่ทาง กทช. ปฏิเสธที่จะดำเนินการตาม เพราะไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่จะทำได้ คมช. จึงสั่งการไปทางกระทรวงไอซีที

“ในส่วนของ กทช. เราเองนั้นไม่เคยขอให้บล็อกเว็บไหน มีการขอมาเยอะ แจ้งมาตลอด แต่เราไม่เคยยอมแม้แต่ครั้งเดียว เป็นเว็บการเมืองทั้งนั้นไม่มีเว็บประเภทอื่น ส่วนใหญ่ก็ขอมาแต่เรื่องการเมือง ปล่อยให้เปลี่ยนไม่เห็นมาขอให้บล็อก ส่วนใหญ่ก็กระทรวงไอซีทีไปบล็อกกันเอง เราจะบอกเสมอว่าเราไม่มีอำนาจ

เป็นอำนาจของหน่วยงานอื่นที่เป็น law enforcement เรามีอำนาจที่จะไป enforcement เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาต แต่เรื่องนี้มันไม่อยู่ในอำนาจก็ต้องให้คนอื่นเขาทำ”

รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

3. การปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านการสื่อสารแห่งประเทศไทย (CAT)

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านการสื่อสารแห่งประเทศไทย (CAT) หรือ กสท. เนื่องจาก กสท. เป็นหน่วยงานในกำกับ และเป็นเกตเวย์หลักของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) เกือบทุกรายในช่วงเวลานั้น ซึ่งภายหลังจากที่คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) เปิดเสรีเกตเวย์ (liberal gateway) เมื่อประมาณต้นปี พ.ศ.2550 นั้น ทำให้ผู้ให้บริการเกตเวย์ค่อยๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้วิธีการปิดกั้นเว็บไซต์ที่เกตเวย์ของ กสท. ไม่ประสบความสำเร็จเท่าในอดีตที่ผ่านมา เพราะผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจำนวนมากได้กระจายตัวไปใช้เกตเวย์เจ้าอื่นแทนการใช้งานเกตเวย์ของ กสท. ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“กระทรวงไอซีทีมีหน่วยงานทางด้านโทรคมนาคมในสังกัด คือ TOT CAT ไปรษณีย์เป็นหน่วยงานหลักทางด้านเครือข่ายของประเทศ ฉะนั้นอำนาจในเรื่องการสั่งการ การบังคับบัญชา กระทรวงไอซีทีจะคล่องตัวกว่า แล้วเดิมไอเอสพีต่างๆ ขึ้นอยู่กับ CAT สมัยที่ยังไม่มี กทช. กทช. เพิ่งเกิดหลังกระทรวงฯ เพราะฉะนั้นเราจะทำอะไร เราก็แค่ติดต่อไปทาง CAT CAT เขาก็จะประสานงานไปทางไอเอสพีทั้งหมด CAT เขาคูมอยู่เพราะเขาเป็นผู้ให้สัมปทาน มันก็สืบเนื่องมาอย่างนี้”

วินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

“ในอดีตนั้นการบล็อกมันง่าย คุณไม่ยากก็ให้โลกรู้คุณก็ปิดทั้งระบบ เพราะคุณมีเกตเวย์เดียว มันไปที่ กสท. ที่เดียว แต่ตอนนี้ กทช. เปิดเสรี เกตเวย์ เรามีอินเทอร์เน็ตเกตเวย์ใหม่ที่ออกต่างประเทศทั้งหมด 13 เกตเวย์ กสท. ไม่ได้เป็นผู้ผูกขาดเจ้าเดียวอีกแล้ว บทบาทของ กสท. จึงไม่ได้โดดเด่น เพราะเขามัวแต่ไปบล็อกนั้น บล็อกนี้ คนเขาก็เปลี่ยนไปใช้เจ้าอื่น แต่ที่ผ่านมาที่เขาบล็อกได้เพราะว่ามันยังไม่เปิดเสรีเกตเวย์ มันเปิดเมื่อช่วงต้นปี 2550 แต่กว่ามันจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ก็ประมาณกลางปี 2550”

รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

“ก่อนหน้านี้ทาง CAT กับกระทรวงไอซีทีก็มีกระบวนการเรื่องของการบล็อกเว็บไซต์อยู่แล้ว ตอนนั้นเขาอาศัยอำนาจที่เขาเป็นผู้ให้สัมปทาน เขาก็จะมี list มาที่เราว่าเว็บไหนต้องโดนบล็อก ทางไอเอสพีก็มีหน้าที่แค่ไปดู list ไป update list แล้วก็มาบล็อก แต่บังเอิญช่วงหลัง CAT เขาก็ไปบล็อกตรงเกตเวย์ที่ออกนอก

ประเทศเลย เหมือนกับว่าไปปิดประตูตั้งแต่แรกแล้ว ซึ่ง process นั้นต่อเนื่องมาจนถึงหลัง 19 กันยายน ตอนหลัง ไอเอสพีก็ไปที่เกิดเว็ของ CAT กันเกือบหมด ไอเอสพีเองก็เลยไม่ค่อยได้ทำอะไร”

มรกต กุลธรรมโยธิน นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย

“กสท. เป็น National Internet Exchange (NIX) ที่ผู้ให้บริการไอเอสพีทุกเจ้าไปรวมกันอยู่ที่ตรงนั้น เมื่อเวลาจะบล็อก บล็อกที่ กสท. ที่เดียวก็พอ การควบคุมมันถึงเกิดขึ้นได้ กสท. เป็นหน่วยงานหนึ่งของเขาเท่านั้น เรื่องนี้จึงจับทำได้ไม่ต้องบอก คปค. 5 ก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะเขาไปบล็อกที่ กสท. ก็จบแล้ว”

ตฤณ ตันหาเศรษฐี กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

“ปัจจุบันเขาให้ กสท. เป็นผู้ดูแล กสท. ก็รับนโยบายโดยตรงมาจากกระทรวงไอซีที จากนั้นเขาก็กระจายให้รายย่อยซึ่งก็คือไอเอสพี เขาเป็นผู้ดูแลระบบอินเทอร์เน็ตทั้งหมดที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งสามารถควบคุมทุกอย่างได้ทั้งหมด และก็สามารถปิดกั้นทางเข้าทางออกได้ทุกๆ จุดด้วยเหมือนกัน”

วรรณชัย วงษ์ตะลา ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด

4. การปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ให้บริการ Web Hosting

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีความพยายามในการปิดกั้นเว็บบอร์ด www.midnightuniv.org ผ่านทางผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ให้บริการ Web Hosting โดยเจ้าหน้าที่กระทรวงฯ ไม่ได้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้วิธีการโทรศัพท์ไปแจ้งให้ดำเนินการ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ในช่วงต้นๆ ของการทำรัฐประหาร เว็บบมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน 19 Sep จะมีคนเข้ามาโพสต์กันออกตุตเลย ทางคณะปฏิรูปฯ ก็เกรงว่าจะมีการชักจูงในทางที่มันไม่ดี ตอนนั้นก็มีการปิดเพราะมันมีการเผยแพร่ข้อความที่ไม่เหมาะสม กระทั่งต่อความมั่นคง ก็พวกมันนั้นก็ปิดชั่วคราวเท่านั้นเอง ไม่ได้ปิดถาวรเลย”

วินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

“คืนวันที่ 29 กันยายน 2549 ได้มีโทรศัพท์เข้ามาที่สำนักงาน แจ้งว่าเป็นเจ้าหน้าที่จากกระทรวงไอซีที บอกให้ปิดเว็บไซต์หนึ่งซึ่งอยู่ใน hosting ของเรา เขาไม่ได้มีหนังสือหรืออะไรกำกับมา ผู้รับสายก็ไม่สามารถทำอะไรได้และเขาก็ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่จะสามารถไปปิดเว็บไซต์ด้วย พอผ่านไปสักพักหนึ่งเจ้าหน้าที่จาก

กระทรวงไอซีทีคนนั้นเขาก็ทยอยปิดทีละไอเอสพี มาทราบในช่วงหลังที่เจ้าหน้าที่ไอซีทีได้ให้การต่อศาลปกครองว่า เขาสั่งไอเอสพีจำนวนหนึ่ง ทั้งซีเอสล็อกอินโฟร์ ทีทีแอนด์ที ทีไอที ให้บล็อกไอพี”

วรรณชัย วงษ์ตะลา ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตเอฟ สตุคิโอ จำกัด

“วิธีการของเจ้าหน้าที่ของกระทรวงไอซีทีที่สั่งปิดนั้นก็กระทำโดยวิธีการกรรโชก เขาใช้วิธีการโทรศัพท์ไปบอกให้บริษัท ThaiIS เอาระบบเซิร์ฟเวอร์ที่ขังคั่นออกจากไอพีนี้ ถ้าไม่เอาออกจากไอพีนี้ ไอพีนี้จะถูกบล็อกทั้งหมด ซึ่งเท่ากับว่า 30 กว่าบริษัทรวมทั้งเว็บไซต์มหาวิทยาลัยที่ขังคั่นจะถูกบล็อก วิธีการดำเนินการอย่างนี้ทั้งหมดนั้นไม่มีลายลักษณ์อักษร เป็นการกรรโชก”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

แต่ในขณะที่เดียวกันมีเว็บบอร์ดทางการเมืองจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ถูกปิดกั้นผ่านทางผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ซึ่งรวมถึงเว็บไซต์ www.prachatai.com www.pantip.com www.manager.co.th ที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ที่เห็นเป็นรูปธรรมที่สุดก็คือตอนที่เขาออกคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 หลังจากนั้นไม่นานทางกระทรวงไอซีทีก็เชิญประชุม เพื่อทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการทั้งหมด ทั้งเว็บมาสเตอร์ ไอเอสพี โทรศัพท์มือถือเป็นครั้งเดียวที่กระทรวงได้แจ้งถึงคำสั่งอันนั้น นอกนั้นก็ไม่ได้มีอะไรที่เป็นเรื่องเป็นราว หลังจากนั้นในส่วนของสมาคมฯ ก็ไม่มีสมาชิกคนใดที่บ่นเรื่องนี้ว่ารัฐได้มาดำเนินการอะไรที่เกี่ยวข้องกับการสั่งปิดเว็บ”

มรกต กุลธรรมโยธิน นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย

“ไม่มี force มาทางนี้เลย”

สุรัตน์ บัณฑิตลักษณะ กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด

“ไม่มีเลยนะครับ ส่วนตัวแล้วผมคิดว่าควรจะปล่อยให้อินเทอร์เน็ตเป็นอิสระ รัฐไม่ควรที่จะมาควบคุม ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วก็ได้มีการควบคุม เส้นทางการสัญจรทางอินเทอร์เน็ตของเราทั้งหมดก็วิ่งไปทาง กสท. ซึ่งถ้าเขาบล็อกตรงนั้นเราไม่มีทางทราบได้”

ตฤณ ตันหาเศรษฐี กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

5. การขอความร่วมมือในการเซ็นเซอร์เนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางเว็บมาสเตอร์

คุณวินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้ข้อมูลว่าวิธีการที่เจ้าหน้าที่ใช้จะเป็นการโทรศัพท์แจ้งไป

ยังเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดที่มีข้อความที่เป็นปัญหา ซึ่งในบางกรณีที่ต้องอาศัยความรวดเร็วในการทำงาน รัฐมนตรีฯ ก็จะโทรศัพท์ไปแจ้งด้วยตนเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า

“พวกเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดต่างๆ เราเคยมอนิเตอร์และแจ้งเขาเป็นประจำอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าถ้าเกิดเป็นกรณีเร่งด่วน ทางรัฐมนตรีฯ ท่านก็อาจจะมีส่วนตรงไปได้ เหมือนกับเป็นช่องทางลัด ถ้าเป็นเว็บบอร์ดทางการเมืองนั้นเราไม่ค่อยออกเป็นหนังสือ เราก็คูณกับเว็บมาสเตอร์จะเป็นส่วนใหญ่ ว่าคุณช่วยดูหน่อยว่ามันเป็นอย่างนี้ๆ เขาก็ดูแล้วว่าถ้ามันรุนแรงจริง เขาก็จะดำเนินการเอง”

วินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

จากการสัมภาษณ์พบว่า หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 มีเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองบางคนที่ได้รับการติดต่อขอความร่วมมือดังกล่าว คุณจิรนุช เปรมชัยพร เว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์ www.prachatai.com ให้ข้อมูลว่า มีการติดต่อขอความร่วมมือทั้งทางโทรศัพท์และทางอีเมลล์ โดยมีการติดต่อจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีทีหลายครั้ง

“หลังจากเกิดการรัฐประหารเราได้รับการติดต่อจากทางฝ่าย Cyber Inspector กระทรวงไอซีที ทั้งทางโทรศัพท์และทางอีเมลล์ว่า พบข้อความนี้ช่วยปิดหน่อย ซึ่งโดยส่วนใหญ่เราก็ปิดให้ตามที่แจ้งมา เป็นแบบมานี้ต่อเนื่องมาโดยตลอดและก็จนเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2550 เราได้รับโทรศัพท์จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีที คุณสิทธิชัย โภไคยอุดม แจ้งมาว่ามีกระตุกที่มีข้อความหมิ่นสถาบันฯ อยู่ในเว็บบอร์ด ให้เราปิดข้อความนั้นภายใน 5 นาที หลังจากนั้นเขาก็มีโทรมาอีก 2-3 ครั้ง ให้เราเข้มงวดเรื่องเว็บบอร์ด”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

ขณะเดียวกัน คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์ และคุณสมชาย แซ่เอ็ง โมเดอเรเตอร์เว็บไซต์ www.pantip.com กล่าวถึงการติดต่อขอความร่วมมือจากกระทรวงไอซีทีว่ามีการโทรศัพท์ติดต่อเพื่อขอความร่วมมือเป็นบางครั้ง และมีครั้งหนึ่งที่รัฐมนตรีฯ โทรศัพท์มาแจ้งด้วยตนเอง

“เท่าที่ทราบก็ไม่มีอะไรนะครับ ก็มีแค่คำสั่ง คปค.ฉบับที่ 5 ที่ขอความร่วมมือเข้ามา เป็นแค่ขอความร่วมมือแต่ก็ไม่ถึงกับเซ็นเซอร์ ส่วนใหญ่ถ้าเจ้าหน้าที่โทรมาก็จะเป็นเรื่องของการหมิ่นประจานองคมนตรี ซึ่งค่อนข้างก้ำกึ่ง เขาก็เลยอยากให้เราเข้าไปดูแลให้ว่าอันนี้มันคิดว่าเป็นอย่างไร ก็อยู่ที่ดุลพินิจของเราที่จะดูว่าชัดหรือไม่ชัด”

สมชาย แซ่เอ็ง โมเดอเรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

“ประมาณวันที่ 21 กันยายน 2549 มีการเรียกประชุมสื่อทุกสื่อ คือ สื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมถึงอินเทอร์เน็ต SMS เพื่อจะขอความร่วมมือว่าขอให้ช่วยดูแลให้เข้มข้น และก็มีช่วงเดือนเมษา-พฤษภา 2550 ที่มีโทรศัพท์มาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีทีว่า เขาอาจจะต้องปิดเว็บพันทิป เพราะว่ามีข้อความที่พูดถึงประธานองคมนตรีเยอะในมุมที่ไม่ค่อยเหมาะสม เขาบอกว่าจะต้องดูแลให้ดี”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

นอกจากกรณีเว็บบอร์ดทางการเมืองที่ได้รับการติดต่อขอความร่วมมือในการเซ็นเซอร์เนื้อหา ก็ยังปรากฏเว็บไซต์ที่ไม่ได้รับการติดต่อขอความร่วมมือดังกล่าว คุณนิรันดร์ เขาวภาวี เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.manager.co.th ให้ข้อมูลว่า ไม่มีการติดต่อมาจากกระทรวงไอซีทีและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ซึ่งเป็นเพราะจุดยืนของเว็บไซต์ที่ต่อต้าน พต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงทำให้เนื้อหาในเว็บบอร์ดไม่มีลักษณะกระทบกระเทือนต่อ คมช. และรัฐบาล ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ถ้าจะดูบทบาทก็จะมีเฉพาะในส่วนของคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 ก็จะมีเฉพาะตรงนั้นนะครับ ก็มีแค่ประกาศอย่างเดียว ไม่ได้เข้ามาควบคุม แล้วบังเอิญว่าทิศทางของเรามันตรงข้ามกับอำนาจเก่าอยู่แล้ว แล้วพออำนาจใหม่ขึ้นมาเราก็เลยไม่ค่อยมีปัญหา ถ้ามีประเด็นที่วิพากษ์วิจารณ์ คมช. เราก็รู้สึกราวๆว่าเรายังทำได้”

นิรันดร์ เขาวภาวี เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

6. การเซ็นเซอร์ตนเองของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 มีการเซ็นเซอร์ตนเองของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง โดยมีลักษณะดังนี้

คุณวินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้ข้อมูลว่า เว็บบอร์ดทางการเมืองอย่างเว็บไซต์ www.pantip.com นั้นมีการเซ็นเซอร์ตนเอง และในกรณีผู้ให้บริการ Web Hosting ของ www.sameskybooks.org ก็มีการเซ็นเซอร์ตนเอง โดยนำเว็บไซต์ฟ้าเดียวกันออกจากไอพี เนื่องจากเกรงว่าจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550

“บางทีเราก็ไม่ได้ปิดอย่างบอร์ดราชดำเนินเขาก็ปิดตัวเอง เพราะกลัวว่าจะมีการชักจูงให้เกิดความกระด้างกระเดื่อง อย่างกรณีฟ้าเดียวกันเราก็ไม่ได้ยุ่งเกี่ยว ผู้ให้เช่า hosting เขา self regulate ตัวเอง เพราะเขากลัวความคิดในกรณีที่ทำให้บ้านโจรอยู่อาศัยในลักษณะนั้น เขาก็ปิดตัวเอง”

วินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม กรรมการกิจการโทรคมนาคม ให้ความเห็นว่า สาเหตุที่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ เนื่องจากเกรงกลัวอำนาจรัฐ ไม่ใช่กลัวการถูกยกเลิกสัมปทานแต่อย่างใด

“ผู้ให้บริการเขาไม่ได้กลัวการยกเลิกสัมปทาน แต่เขากลัวอำนาจรัฐ กลัวอำนาจอื่นที่จะเข้าไปยุ่งกับชีวิตหรือธุรกิจของเขาก็เลยให้ความร่วมมือ”

รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.pantip.com กล่าวถึงการเซ็นเซอร์ตนเองของเว็บไซต์พันทิปว่า การปิดในช่วงแรกที่เกิดรัฐประหารนั้นเป็นการปิดตามที่ คปค. ขอความร่วมมือมา แต่ในส่วนของ การปิดวันเสาร์อาทิตย์ในช่วงถัดมานั้นเป็นการปิดเพื่อป้องกันการใช้เว็บบอร์ดเป็นที่นัดหมายกันออกไปเดินขบวนประท้วง ซึ่งทางเว็บมาสเตอร์เกรงว่าจะนำไปสู่ความรุนแรง

“พอ คปค. เรียกประชุมขอความร่วมมือสื่อเราก็ปิด 2 สัปดาห์ พร้อมๆ กับเว็บอื่นๆ นะ คือตอนนั้นเว็บการเมืองปิดหมด แล้วก็เปิดกลับขึ้นมา พอเปิดกลับขึ้นมาก็ปล่อยให้ไปตามปกติ จนมีช่วงหนึ่งที่มันมีปัญหาร้อนมากๆ ที่เขาเริ่มจะนัดออกไปประท้วง ซึ่งกระทู้ตอนนั้นไหลเร็วมาก ที่ในช่วงเสาร์อาทิตย์เราไม่มีคนเฝ้า ก็เลยต้องมีการปิดวันเสาร์อาทิตย์ และพอวันจันทร์ก็เปิดมาคุยกันต่อ เพื่อจะให้ทางทีมงานของเราซึ่งเป็น Moderator นั้นดูแลได้ทั่วถึง ส่วนเรื่องวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาขุบพรรค อันนั้น hard disk เสียจริงๆ แต่ทุกคนเข้าใจว่าพันทิปปิดเว็บหนีการอ่านคำพิพากษา”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.pantip.com

ในส่วนของคุณนิรันดร์ เขาวภาวี เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.manager.co.th ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเซ็นเซอร์ตนเองของเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ว่า การเซ็นเซอร์ข้อความนั้นจะพิจารณาจากเนื้อหาของข้อความ หากเป็นข้อความที่สนับสนุน พต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นฝ่ายที่ถูกทำรัฐประหารล้มล้างไปก็จะถูกลบออก

“ถ้ามันเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายคุณทักษิณนั้นเราก็ไม่นำขึ้นอยู่แล้ว ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาเราก็ทำอยู่แล้ว คือพูดง่ายๆ ว่าแมนเนเจอร์ก็มีจุดยืนของเรา เพราะว่ากลุ่มผู้อ่านของเว็บผู้จัดการนั้น เขาเป็นกลุ่มที่จุดยืนเขาชัดเจนว่าไม่เอากับระบอบทักษิณ ถึงแม้ว่ามันจะผ่านการชื้ออำนาจมาแล้ว แต่ระบอบทักษิณก็ยังมีอิทธิพลต่อคนไทยอยู่ เพราะฉะนั้นประเด็นหลักที่วิพากษ์วิจารณ์ ก็ยังคงมุ่งไปที่ระบอบทักษิณมากกว่าวิพากษ์วิจารณ์ทหารหรือว่ารัฐบาลปัจจุบัน”

นิรันดร์ เขาวภาวดี เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 4 บทบาทของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต และเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง จำนวน 14 คน ซึ่งได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) วินัย อยู่สบาย
ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)
 - 2) พ.ต.อ.ญาณพล ยั่งยืน
ผู้บัญชาการสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ
กระทรวงยุติธรรม (DSI)
 - 3) รศ.สุธรรม อยู่ในธรรม
กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.)
2. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) พัฒนพงศ์ สุนทรกำจรพานิช
รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย (Thai Webmaster Association)
 - 2) มรกต กุลธรรมโยธิน
นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย
 - 3) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider: ISP) ดังรายนามต่อไปนี้
 - ตฤณ คันทะเศรษฐี
กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)
 - ดร.กนกวรรณ ว่องวัฒนสิน
ประธานกรรมการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ไซลูชั่น แอนด์ เซอร์วิส โพรไวเดอร์ จำกัด (ISSP)
 - 4) ผู้ให้บริการ Data Center หรือ Web Hosting ดังรายนามต่อไปนี้
 - สุรัตน์ บัณฑิตลักษณ์
กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด
 - วรณชัย วงษ์ตะลา
ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด
3. เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม

เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

- 2) วันฉัตร ผดุงรัตน์
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
- 3) สมชาย แซ่อึ้ง
โมเดอเรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
- 4) นิรันดร์ เขียวภาวี่
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th
- 5) จีรนุช เปรมชัยพร
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ
2. แนวทางปฏิบัติของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต
3. บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง

1. การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ให้บริการ Web Hosting ปฏิบัติตามการขอความร่วมมือจากภาครัฐเป็นอย่างดี กล่าวคือมีผู้ประกอบการ บางรายที่กั้นกรอง ผู้ใช้บริการก่อนที่จะเริ่มให้บริการ และหากภาครัฐขอความร่วมมือมาในระหว่างสัญญาการ ให้บริการ ผู้ประกอบการก็จะดำเนินการตามคำขอ ประเด็นที่ถูกขอความร่วมมือนั้นได้แก่ เรื่อง การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เรื่องการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความ มั่นคงของประเทศ โดยมีกระบวนการให้ความร่วมมือดังนี้ เมื่อหน่วยงานภาครัฐติดต่อผ่านทาง โทรศัพท์เพื่อขอความร่วมมือมายังผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการก็จะดำเนินการปิดกั้นหรือย้าย เว็บไซต์นั้นไปไว้ที่ไอพีอื่น โดยไม่ได้ผ่านการหารือกับที่ปรึกษาทางกฎหมายของผู้ประกอบการ ถึงความเหมาะสมของการดำเนินการตามการขอความร่วมมือจากภาครัฐ หลังจากนั้นก็จะรายงาน ผลกลับไปยังเจ้าหน้าที่รัฐที่ติดต่อประสานงานมา

นอกจากนี้ผู้ประกอบการหลายรายมีความเห็นตรงกันว่า ภาครัฐควรมีการออกมาตรการ หรือจดหมายขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรและระบุเหตุผลประกอบการพิจารณา เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย และผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตจะได้มีข้อมูลอ้างอิงที่ ชัดเจนในการดำเนินการตามคำสั่งนั้น สิ่งนี้จะเป็นการป้องกันกรณีที่ผู้ให้บริการฟ้องร้องดำเนินคดี

ต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตที่ปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐได้ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“กระทรวงไอซีทีไม่สามารถปิดกั้นเว็บบอร์ดเอง การปิดนั้นเราก็จะขอความร่วมมือไปยังไอเอสพีต่างๆ ซึ่งไอเอสพีขณะนี้ก็มี 50 กว่าราย แต่รายใหญ่ๆ ก็มีไม่กี่ราย เช่น True CAT TOT TT&T เราก็มีการประสานงานเขาไปในเรื่องการขอความร่วมมือสกัดกั้นเว็บ เขาจะไม่ทำก็ได้ ไม่ใช่ว่าเขาจะต้องทำ แต่ว่าด้วยการให้ความร่วมมือ ด้วยจริยธรรม ด้วยสถานการณ์เขาก็ให้ความร่วมมือ”

วินัย อยู่สบาย ผู้อำนวยการสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT)

“ในระดับไอเอสพีก็ไม่ได้มี order พิเศษมาบล็อกเรื่องของการเมือง แต่ถ้าเป็นเรื่องของการหมิ่นสถาบันฯ มี แล้วไอเอสพีทุกเจ้าก็ตกลงกันว่าถ้าเป็นเรื่องหมิ่นสถาบันฯ เราจะดำเนินการทันที ไม่ต้องมีจดหมายหรืออะไร โดยปกติแล้วกระทรวงไอซีทีเขาก็จะมีชื่อของเจ้าหน้าที่ที่ติดต่อประสานงานในแต่ละหน่วยงานกันเป็นประจำ อันนี้ก็เฉพาะกรณีหมิ่นสถาบันฯ เท่านั้นที่จะดำเนินการทันที”

มรกต กุลธรรมโยธิน นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย

“ในสัญญาณนั้นก็ระบุเงื่อนไขเรื่องศีลธรรมอันดีความมั่นคง เขาบังคับตามสัญญา ปัญหาก็คือไอเอสพีเขาต้องทำตาม อยากทำหรือเปล่าไม่รู้ แต่เขามีสัญญาที่บังคับอยู่ เขาขู่ได้เลยว่าอันนี้มันหมิ่นหมิ่นหมิ่นต่อศีลธรรมอันดีภายใต้การดูแลของคุณ ถ้าไม่ปิดรัฐก็จะยกเลิกสัญญา ซึ่งการยกเลิกสัญญามันจะมีผลกระทบเยอะมาก ไอเอสพีก็ไม่มีทางเลือก”

พัฒนาพงศ์ สุนทรกำจรพานิช รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย

“ผมคิดว่าสิ่งที่ไอเอสพีควรจะทำก็คือ ปฏิบัติตามกฎหมาย และถ้าเห็นว่าสิ่งใดที่จะทำให้สังคมวุ่นวายคุณก็ทำได้โดยอำนาจของตนได้ ถ้ารัฐขอความร่วมมือมาผมว่าผู้ประกอบการทุกคนยินดีให้ความร่วมมือหมด แต่ขอให้มันเป็นความร่วมมือที่ถูกต้อง ทำเป็นลายลักษณ์อักษรและชี้แจงเหตุผลมาว่าเขาทำผิดกฎหมายอะไร ไม่ใช่เป็นแค่โทรศัพท์มา”

ตฤณ ตันหาเศรษฐี กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

“ถ้าเขาเพิ่งถึงแค่ midnightuniv.org เราก็สามารถกันเว็บไซต์ตัวนี้ออกไปเพื่อให้เว็บอื่นสามารถเปิดได้ เราก็เลยใช้วิธีย้ายเว็บไซต์ midnightuniv.org ไปไว้ที่ไอพีตัวอื่น แล้วเราก็แจ้งกลับไปยังเจ้าหน้าที่ที่เขาประสานงานมาในวันนั้นว่าในไอพีตัวนี้ไม่มีเว็บไซต์ [midnightuniv](http://midnightuniv.org) แล้ว”

วรรณชัย วงษ์ตะลา ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด

“มีการระวังมากขึ้น เว็บบล็อกที่เกี่ยวกับเรื่องการเมือง ผมก็จะให้ทีมงานช่วยดูว่าเว็บที่เขาขอเปิด hosting มันเป็นขั้วไหนอะไรอย่างไร รุนแรงหรือไม่ คือเราก็เกรงๆ เหมือนกันถ้าแบบโจมตีไปทาง คมข. หนักทางเราจะมึปัญหาไปด้วย ช่วงนั้นไม่มีใครมาบังคับเราแต่เราก็ระวังไว้ก่อน เว็บบล็อกที่เกี่ยวกับการเมืองมาขอใช้บริการนี้ เราก็ไม่เอา”

สุรัตน์ บัณฑิตลักษณะ กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด

“กรณีเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนมีไอเอสพี 14 แห่งปิดเว็บเรา เพราะว่าล้าแล้วแต่ไม่มีที่ปรึกษาทางกฎหมายในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือที่มาจากกระทรวงไอซีทีนั้น จริงๆ แล้ววิธีการโทรศัพท์ที่ผิดกฎหมายตั้งแต่ต้น เพราะว่าไม่มีคำสั่งกระทรวงฯ เป็นลายลักษณ์อักษรให้ไอเอสพีบล็อก อันดับแรกเลยคุณไม่ทำก็ยังไม่ได้ เพราะไม่มีกฎหมายรองรับ”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

2. แนวทางปฏิบัติของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตมีการกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) ในเบื้องต้นอยู่แล้ว โดยวิธีการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ติดต่อขอใช้บริการ และมีการกำหนดระเบียบตามกฎหมายในสัญญาขอใช้บริการ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“การกระทำที่ผิดกฎหมายมันมีลายลักษณ์อักษรชัดเจนอยู่ใน license และสัญญาที่เราประกาศให้กับผู้ให้บริการ เพราะเราจะไม่ให้บริการอะไรที่มันผิดกฎหมาย ฉะนั้นถ้ามันไม่เข้าข่ายตรงนั้นเราก็จะไม่ทำ หรือหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำ อย่างตามคำสั่ง คปค.ฉบับที่ 5 ถ้าเขาจะให้ปิดอินเทอร์เน็ตเขาก็ต้องสั่งมา เพราะเราไม่มีอำนาจที่จะไปตัดสินใจว่าอินเทอร์เน็ตถูกอินเทอร์เน็ตไม่ถูก”

มรกต กุลธรรมโยธิน นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย

“ถ้าหากมีการทำผิดกฎหมายเราก็ให้ความร่วมมือในการจัดการอย่างเต็มที่ แต่สังคมก็ต้องขึ้นอยู่กับกติกา นั่นคือกฎหมาย ถ้าเกิดมีการละเมิดกฎหมายแล้วผมยินดีให้ความร่วมมือจัดการ แต่ถ้าเกิดไม่มีการละเมิดกฎหมาย และมันเป็นเพียงความไม่ชอบของใคร เราก็ถือว่าเราไม่มีสิทธิ์ที่จะไปละเมิดผู้อื่น”

ตฤณ ตันหาเศรษฐี กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

“ก่อนที่จะมาใช้บริการเราจะมีระบุไว้ในสัญญาอยู่แล้วว่าถ้าเว็บไซต์ใดหรือบริการอะไรก็ตามที่มาใช้บริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแล้วมาทำให้เกิดการขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อในเรื่องสิ่งที่เรียกว่าศีลธรรมอันดีงาม หรือเกิดความเสียหายต่อสังคมโดยรวม เราก็มีสิทธิ์ที่จะปิดและยกเลิกการให้บริการได้”

ดร.กนกวรรณ ว่องวัฒนสิน

ประธานกรรมการ บริษัท อินเทอร์เน็ต โซลูชั่น แอนด์ เซอร์วิส โพรไวเดอร์ จำกัด

“เราก็จะมีกฎของเราซึ่งจะล้อตามกฎหมายของประเทศอยู่แล้ว ผมเป็นคนที่ไม่ให้บริการอยู่ในประเทศ กฎต่างๆ ผมก็ยึดตามกฎหมายของประเทศอยู่แล้ว ถึงแม้ผมจะเขียนหรือไม่เขียนอะไรก็ตาม เราจะให้บริการ เฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพหรือทำสิ่งที่ถูกกฎหมาย ไม่มีเนื้อหาหรืออะไรที่ผิดกฎหมายอยู่ข้างใน”

วรรณชัย วงษ์ตะลา ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ฟิ สตูดิโอ จำกัด

“โดยตัว Porar เองก็ไม่ได้มีตัว contain ในรูปแบบเว็บบอร์ดอยู่แล้ว ก็คือเป็นลูกค้าของเราอีกทีหนึ่ง ซึ่งเราก็จะ screen ตั้งแต่ที่แรกที่เขาเข้ามาแล้วว่า เขาจะทำอะไร พอเขา on web เราก็เข้าไป check ดูว่ามีปัญหา หรือเปล่า”

สุรัตน์ บัณฑิตลักษณะ กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด

3. บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง

จากการสัมภาษณ์พบว่า เว็บมาสเตอร์ทั้ง 4 เว็บไซต์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตใน 2 ทิศทางด้วยกัน คือมีทั้งที่เห็นว่าผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมีบทบาทมาก และมีบทบาทน้อย โดยฝ่ายที่ประเมินบทบาทไว้ต่ำจะมองว่า หลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเว็บไซต์เลย ซึ่งแตกต่างจาก ช่วงก่อนการทำรัฐประหาร ที่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตได้รับการติดต่อจากภาครัฐให้ดำเนินการ ปิดกั้นเว็บไซต์ ขณะที่ฝ่ายที่ประเมินบทบาทไว้สูงจะมองว่า ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมีบทบาท เป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างภาครัฐและเว็บมาสเตอร์ ซึ่งการให้ความร่วมมือกับ ภาครัฐในบางครั้งก็ส่งผลให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตขาดมาตรฐานในการดำเนินการ เพราะปฏิบัติตาม คำสั่งของภาครัฐโดยละเมิดต่อกฎหมายปกครอง ขณะเดียวกันผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตก็มีความระมัดระวังในการให้บริการและการเซ็นเซอร์ตนเองเพิ่มมากขึ้น

“เหตุการณ์ที่รัฐมนตรีกระทรวงไอซีทีโทรมา ไอเอสพีแจ้งทางเราว่ารัฐมนตรีฯ โทรไปที่นั่นก่อน เพราะช่วงนั้นเป็นวันหยุดอาจจะติดต่อไม่ได้ เขาติดต่อไปที่ไอเอสพีว่าต้องปิดเว็บพันทิปนะ ทางไอเอสพีเขาก็ บอกเบอร์โทรศัพท์ผมให้รัฐมนตรีฯ ให้ติดต่อกันโดยตรงดีกว่า เพราะฉะนั้นบทบาทของไอเอสพี ณ เหตุการณ์ นั้นคือเป็นตัวกลางระหว่างภาครัฐและเว็บไซต์ คือเขาก็ไม่ปิด ไม่ปฏิบัติทันทีตามคำสั่ง เขาก็ประสานงาน เพื่อที่จะให้คุยกับรัฐมนตรีฯ โดยตรง”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

“ไอเอสพีล้วนแล้วแต่เป็นธุรกิจที่ไร้มาตรฐาน ไม่มีฝ่ายกฎหมายในการให้คำปรึกษาในกรณีที่มีคำสั่งที่ ละเมิดกฎหมายปกครอง เขาไม่รู้เรื่องแล้วก็ให้ความร่วมมือไป”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

“ช่วงที่ พรบ.คอมประกาศใช้แล้ว กระทรวงไอซีทีไม่จำเป็นต้องขอคำสั่งศาลมาปิดเว็บเลย บางครั้งไม่ต้องขอความร่วมมือไปที่ไอเอสพีเลย เพราะไอเอสพีจะปิดเองเพราะกลัวเหมือนอย่างกรณีที่เกิดขึ้นกับฟ้าเดียวกัน หรืออย่างถ้าเราดูหน้า webpage หลังจาก พรบ.คอมฯ บังคับใช้นั้น เวลาที่เราเจอเว็บที่ถูกบล็อกที่เขาจริงจังพอที่จะแจ้งว่าเป็นการบล็อก จากเดิมที่เราจะพบว่าเป็นหน้าของกระทรวงไอซีที มันก็ไม่ใช่แล้ว ที่นี้มันก็จะหน้าของไอเอสพีแต่ละเจ้า คือมันเกิดขึ้นที่ระดับไอเอสพีเองได้ หรือสุดท้ายมันก็เกิดขึ้นที่ระดับของตัวเว็บที่เป็น content provider หรือ web provider ทั้งหลาย”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

“ผมว่าไอเอสพีค่อนข้างจะมีบทบาทน้อยนะครับ หลังรัฐประหารไอเอสพีก็ไม่มีการเข้ามายุ่งเกี่ยวเลย ไอเอสพีจะมีบทบาทช่วงรัฐบาลทักษิณ เพราะว่ามีความพยายามที่จะบีบไอเอสพีให้ตัดบริการเราออก แต่เขาก็มีจุดยืนของเขาว่าการตัดการให้บริการไม่สามารถจะทำได้ ถ้าไม่มีเหตุผลที่สมควร เพราะว่าเขาก็โดนเราฟ้องได้”

นิรันดร์ เขียวภาวีย์ เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 5 บทบาทของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองจำนวน 5 คน ซึ่งได้แก่

1. รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org
2. วันฉัตร ผดุงรัตน์
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
3. สมชาย แซ่อึ้ง
โมเดอเรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
4. นิรันดร์ เขียวภาวี่
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th
5. จิรนุช เปรมชัยพร
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมา จุดยืน และบทบาทของเว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บ
2. หลักเกณฑ์ในการพิจารณากลั่นกรองและคัดเลือกเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549
3. ผลกระทบของปทัสถานและนโยบายขององค์กร (norms and policies) นโยบายขององค์กรที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์ต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์
4. ผลกระทบของค่านิยมส่วนตัวของเว็บมาสเตอร์ต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสาร
5. ผลกระทบของอำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์
6. เสรีภาพของเว็บมาสเตอร์ในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายในการกำกับดูแลการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมืองของคมช. และรัฐบาล ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

1. ความเป็นมา จุดยืน และบทบาทของเว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บ

1) เว็บไซต์ www.midnightuniv.org ห้อง webboard (1)

เว็บไซต์ www.midnightuniv.org หรือที่รู้จักกันในชื่อ “มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน” เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมบทความทางวิชาการหลายสาขา ทั้งวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ รวมทั้ง มีกระดานข่าวสาธารณะให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่วนสารานุกรมในเรื่องเกี่ยวกับลัทธิหลังสมัยใหม่ (Post Modern) การนำเสนอคำศัพท์ใหม่ๆ พร้อมคำอธิบายเพื่อทำความเข้าใจโลกและความคิดร่วมสมัย ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนเปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2543 โดยในส่วนของเนื้อหา ข้อมูล และการบริการหลักในเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนนั้น ได้จัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนดังนี้

- บทความ ซึ่งมีทั้งงานเขียนของคณาจารย์ และสมาชิก งานถอดเทปจากชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน และงานแปลจากวารสารต่างประเทศ
- การบริการให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย โดยมีคณาจารย์คณะนิติศาสตร์เป็นผู้รับผิดชอบ
- ส่วนของกระดานข่าว (webboard) ที่สมาชิกและผู้สนใจสามารถแสดงความคิดเห็น และตั้งคำถาม จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ห้อง webboard (1) ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับข่าว การประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนทางการเมือง และความคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์โดยทั่วไป ส่วนห้อง webboard (2) เป็นเรื่องของ "ชนาการนโยบายประชาชน" สืบเนื่องมาจากความต้องการสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนเสนอปัญหาของตนเองสู่สาธารณะ เมื่อรวบรวมปัญหาเหล่านี้ได้มาพอสมควร ทางนักวิชาการมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนจะได้นำมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ของปัญหา แล้วเขียนขึ้นใหม่เป็นประเด็นเชิงนโยบาย เพื่อให้สังคมได้รับรู้

วัตถุประสงค์ของเว็บไซต์ คือ ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการอุดมศึกษาได้โดยไม่จำกัดคุณวุฒิ ไม่สงวนสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ทางวิชาการ (ลิขสิทธิ์) โดยระบุไว้ในหน้าแรกของเว็บไซต์ว่า "ผู้ที่นำข้อมูลสารานุกรมฟรีไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ เผยแพร่ หรืออ้างอิง โดยต้องไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ได้รับความยินยอมจากผู้เรียบเรียง สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ตามที่ระบุไว้ กรุณาอ้างอิงแหล่งที่มาตามสมควร โดยระบุถึงเว็บไซต์ และ URL มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน www.midnightuniv.org" ก่อตั้งและดูแลโดย รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม

เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างให้บุคคลต่างๆ สามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นและพูดคุยเรื่องราวต่างๆ ได้ ดังผลการวิจัยของ ธิดา แยมบุปผา³² ที่ว่า “เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนเป็นสื่อทางเลือกที่ต่างจากสื่อกระแสหลัก ดังจะเห็นได้จากการสื่อสารแบบสองทาง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสื่อสาร เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารได้มากกว่าจะเป็นผู้รับสารเพียงอย่างเดียว”

นอกจากนี้ ธิดา แยมบุปผา³³ ยังได้กล่าวถึงจุดยืนทางการเมืองของเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนว่า “การที่มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนมีบุคลากรเป็นนักวิชาการ และนักเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับแกนนำในการขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนจึงเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ อย่างเข้มข้น”

ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 เว็บไซต์เตอร์ และคณาจารย์ที่มีผลงานลงในเว็บไซต์ หรือมีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนได้เคลื่อนไหวคัดค้านรัฐประหารมาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่สำคัญคือการปฏิเสธร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2549 (ฉบับชั่วคราว) ได้มีการแถลงข่าวและนิกร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว โดยมีสื่อมวลชนจากเว็บไซต์ต่างๆ และหนังสือพิมพ์อีกหลายฉบับร่วมบันทึกข่าว หลังจากนั้นมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนได้นำข่าวดังกล่าวมารายงานบนเว็บไซต์ www.midnightuniv.org กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงออกคำสั่งให้ปิดเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2549 โดยไม่มีการแจ้งเตือนล่วงหน้า ต่อมาในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ศาลปกครองได้พิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวให้กระทรวงไอซีทียกเลิกการบล็อกเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน การกำกับดูแลเนื้อหาสื่ออินเทอร์เน็ตในช่วงเวลาดังกล่าวส่งผลให้เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนนำเสนอเนื้อหาที่เป็นไปในทางต่อต้านรัฐประหารมากยิ่งขึ้น³⁴

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³² ธิดา แยมบุปผา, “บทบาททางการเมืองของเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ.2549 - พ.ศ. 2550,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 132.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 136.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 138.

2) เว็บไซต์ www.pantip.com ห้องราชดำเนิน

เว็บไซต์ www.pantip.com หรือที่รู้จักกันในชื่อ “พันทิป” เป็นเว็บไซต์ไทยที่ให้บริการเว็บบอร์ด ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับอย่างมากแห่งหนึ่ง มีห้องสนทนาครอบคลุมแทบทุกหัวข้อที่อยู่ในความสนใจของผู้ใช้งาน ตั้งแต่เรื่อง การเมือง ความรู้ กีฬา บันเทิง ฯลฯ

พันทิปถือเป็นเว็บไซต์รุ่นแรกๆ ของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จ และยังคงดำเนินการมาจนทุกวันนี้ ปัจจุบันพันทิปเป็นพันธมิตรกับเนชั่นกรุ๊ป โดยหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจคอยส่งข่าวประจำชั่วโมงให้พันทิป และเนชั่นมัลติมีเดียเป็นผู้บริหารโฆษณาให้ ซึ่งในปี พ.ศ.2550 เว็บพันทิปติดอันดับ 1 ใน 10 เว็บไซต์ที่มีคนนิยมเข้าชมมากที่สุดในประเทศไทย รองลงมาจาก www.sanook.com นอกจากนี้ยังได้รับการจัดอันดับยอดเยี่ยมของประเทศไทย โดยทรูฮิต ส่วนที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อยู่อันดับ 1 ใน 50

พันทิปคอตคอมก่อตั้งโดยนายวันฉัตร ผดุงรัตน์³⁵ แรกเริ่มสะกดด้วยชื่อ พันธุ์ทิพย์ คอตคอม เช่นเดียวกันกับห้างพันธุ์ทิพย์พลาซ่า ซึ่งเป็นแหล่งรวมการค้าคอมพิวเตอร์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เพราะมีเจตนาที่จะดึงดูดกลุ่มผู้สนใจซื้อขายคอมพิวเตอร์ให้เข้าใจว่าเป็นเว็บไซต์ของห้างพันธุ์ทิพย์ แต่ผลตอบรับจากผู้เยี่ยมชมนั้นกลับชื่นชอบที่จะใช้กระดานข่าวสาธารณะในการแสดงความคิดเห็นด้านต่างๆ มากกว่า ทำให้พันธุ์ทิพย์คอตคอมเปลี่ยนชื่อเป็น “พันทิป” และขยายรูปแบบการทำงานเป็นกระดานข่าวที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

เนื้อหาหลักในเว็บพันทิปจะมีลักษณะการจัดการในลักษณะเว็บบอร์ด แบ่งเป็นหลายกลุ่ม เช่น Cafe Techxchange Live Chat Pantip Market และ Pantown เป็นต้น ส่วนใน Cafe (เดิมชื่อสภากาแฟ) ก็จะมีการแบ่งย่อยลงไปอีกเป็นหลายห้องตามความสนใจของผู้ใช้ ได้แก่

- Blue Planet - ท่องเที่ยว
- ก้นครัว - อาหาร
- กล้อง - กล้อง และ การถ่ายภาพ
- ไกลบ้าน - การศึกษาต่อ การทำงาน ท่องเที่ยวต่างประเทศ
- จตุจักร - สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ ของสะสม
- เฉลิมไทย - ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ละคร การ์ตูน

³⁵ ได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ สายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการจัดการกับปัญหาสังคมบนระบบไอที เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2549

- เฉลิมกรุง - ละครเวที ดนตรี ศิลปะ
- ชานเรื่อน - เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว แม่และเด็ก
- โต้ะเครื่องแป้ง - แฟชั่น โภชนาการ และความงาม
- โทร โง่ง - ข่าวประกาศ
- มาบุญครอง - อุปกรณ์สื่อสาร
- รัชดา - รถยนต์ เครื่องเสียง
- ราชดำเนิน - การเมือง
- ศาลาประชาคม - เรื่องทั่วไป สังคม เศรษฐกิจ
- ศาสนา - ศาสนา
- สุขุขลาศัย - กีฬา
- สยามสแควร์ - พุคคุยเรื่องวัยรุ่น
- สวนลุมพินี - สุขภาพ ปัญหาสุขภาพจิต
- ดินธร - การเงิน การลงทุน
- สีลม - การตลาด การบริหาร ธุรกิจ
- หัวกอก - วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
- ห้องสมุด - หนังสือ วรรณกรรม ภาษา และการศึกษา

เว็บไซต์พันทิปเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 7-8 ปีที่ผ่านมา รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์³⁶ มีความเห็นว่า “เว็บไซต์พันทิปมีลักษณะเป็นเวทีเสวนาทางความคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานมีส่วนร่วม โดยสามารถตั้งกระทู้ขึ้นมาใหม่ หรือฝากข้อความแสดงความคิดเห็นได้ และมีลักษณะเปิดเผยให้ผู้ใช้งานทุกคนมีส่วนร่วมได้อย่างเสรี ห้องที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานอย่างมากก็คือห้องราชดำเนิน”

ในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 ขณะที่มีการชุมนุมประท้วงขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กระทั่งเกือบทั้งหมดในห้องราชดำเนินมุ่งไปที่การปกป้อง พ.ต.ท.ทักษิณ และลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม ไม่ว่าจะเป็กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นายสนธิ ลิ้มทองกุล นักวิชาการ รวมถึงพรรคประชาธิปัตย์³⁷ โดยกลุ่มที่ทำการใช้ชื่อว่าเครือข่ายคนผ่าน

³⁶ รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์, “มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ : กรณีศึกษา www.pantip.com และ www.sanook.com,” หน้า 185.

³⁷ ไอซีทีโลกเสรีพิศุทธิ์ 12 เม.ย. นี้ หาของเอาผิดมือโพสต์ข้อความ, แหล่งที่มา:www.komchadluek.net. [8 เมษายน พ.ศ.2550.]

ฟ้า ขณะที่กลุ่มสมาชิกเว็บบอร์ดที่ต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ได้แยกตัวออกมาเปิดเวทีใหม่ในชื่อ www.serithai.net หรือ <http://forum.serithai.net> ใช้ชื่อว่าขบวนการเสรีไทยเว็บบอร์ด ประกาศเจตนารมณ์ชัดเจนว่าจะเคลื่อนไหวต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ³⁸

ภายหลังเกิดการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ห้องราชดำเนินในเว็บไซต์พันทิปได้มีการเซ็นเซอร์ตัวเอง โดยปิดตัวลงเป็นเวลา 12 วัน ตามที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขอความร่วมมือ

ต่อมาวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2550 เว็บไซต์พันทิปงดให้บริการห้องราชดำเนิน โดยแจ้งเหตุผลแก่ผู้ใช้งานว่าการเตือนจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารว่ามีกระพุ่มที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ พร้อมทั้งแจ้งเตือนไม่ให้ตั้งกระพุ่มการเมืองในห้องอื่นๆ มิฉะนั้นกระทรวงไอซีทีจะสั่งปิดเว็บไซต์พันทิป อย่างไรก็ตามวันต่อมา นายสิทธิชัย โภไคยอุดม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีที ปฏิเสธว่าตนไม่ได้เป็นคนสั่งปิด แต่ทางผู้ดูแลเว็บไซต์ระบุว่าไม่สามารถคัดเลือกรายการและตรวจสอบผู้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นได้ จึงขอปิดตัวเองและอ้างคำสั่งกระทรวงไอซีที

3) เว็บไซต์ www.manager.co.th ห้องการเมือง (politics)

เว็บไซต์ www.manager.co.th หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ผู้จัดการออนไลน์” เป็นหนึ่งในเว็บไซต์ข่าวที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากคนไทยทั้งในและต่างประเทศ เพราะมีการรายงานข่าวและการออกบทความที่รวดเร็วตลอด 24 ชั่วโมง

ในเว็บไซต์ www.manager.co.th มีส่วนที่เป็นเว็บบอร์ดหลายเว็บบอร์ด ได้แก่ อาชญากรรม ธุรกิจ ต่างประเทศ บันเทิง กีฬา คุณภาพชีวิต วิทยาศาสตร์ ชลธรรมะ Cyber Biz เกม Life on Campus Metro Life โลกยานยนต์ ท่องเที่ยว และอื่นๆ ซึ่งหนึ่งในเว็บบอร์ดที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากผู้ใช้อย่างมากก็คือ ห้องการเมือง (politics)

เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ เป็นสื่อในเครือผู้จัดการ (Manager Group) ซึ่งมีเจ้าของคือ นายสนธิ ลิ้มทองกุล พิธีกรรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ที่ถูกถอดรายการสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต่อมานายสนธิ ได้เปลี่ยนมาจัดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร เป็นเวทีในการ

³⁸

สัมภาษณ์ วันจักร ผดุงรัตน์ ใน ประชาธิปไตยบนออนไลน์ หายไปไหน? แหล่งที่มา: www.bangkokbiznews.com. [11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550.]

ร่วมสร้างชุมชนใหม่,

วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ตามสถานที่ต่างๆ เช่น สวนลุมพินี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น ในภายหลังได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในห้าแกนนำก่อตั้งกลุ่ม “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” ที่มีบทบาทในการเรียกร้องให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การรายงานข่าวของเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์จึงออกมาในเชิงต่อต้านรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ดังที่ พรณอุษา ธีรภาพัทธกุล³⁹ ได้กล่าวถึงบทบาทของเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ว่า “ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ.2549 ผู้จัดการออนไลน์ในฐานะเว็บไซต์ข่าวได้แสดงบทบาทสำคัญในการก่อกระแสต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และคณะรัฐบาล โดยการแพร่ข่าวสารทางการเมือง ทั้งข่าว บทความ การตั้งล้อเลียน ตลอดจนมัลติมีเดียที่ล้วนแต่ต่อต้านฝ่ายรัฐบาลทั้งสิ้น เว็บไซต์นี้จึงเป็นศูนย์กลางของผู้ที่ต่อต้านฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้ผู้จัดการออนไลน์ยังได้ขยายกระแสการต่อต้านไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวางโดยผ่านทุกช่องทางที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่สื่อทั้งหมดในองค์กรผู้จัดการ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ วิทยุ คลื่นยามเฝ้าแผ่นดิน FM 97.75 MHz สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเอเอสทีวี บริการสืบค้นข้อมูลย้อนหลัง การส่งข่าวและบทความผ่านทางอีเมลล์ ซึ่งที่ผ่านมานั้นได้อาศัยช่องทางเหล่านี้เป็นศูนย์กลางในการนัดหมายการชุมนุมของเหล่าพันธมิตรฯ เพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ การโค่นล้มรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร”

ต่อมาภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 นายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ก่อตั้งและเจ้าของเว็บไซต์ ได้ออกมาให้สัมภาษณ์ในลักษณะสร้างความชอบธรรมให้กับการทำรัฐประหาร และแม้ว่ารัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ จะถูกทำรัฐประหารไปแล้ว แต่เว็บไซต์ www.manager.co.th ยังคงไว้ซึ่งจุดยืนในการต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ และสมาชิกพรรคไทยรักไทย โดยไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ได้แสดงความคิดเห็นบนเว็บบอร์ดแห่งนี้

4) เว็บไซต์ www.prachatai.com ห้องสังคมและการเมือง

เว็บไซต์ www.prachatai.com หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ประชาไท” เป็นเว็บไซต์ภาษาไทยที่ให้บริการในลักษณะหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2547 โดยแนวคิดของนายจอห์น อิงภากรณ์ ร่วมกับสมาชิกวุฒิสภา นักกิจกรรมสังคม นักวิชาการด้านสื่อมวลชน และสื่อมวลชน ซึ่งต้องการผลิตสื่อ

³⁹

พรณอุษา ธีรภาพัทธกุล, “บทบาทเชิงวารสารศาสตร์แบบก่อกระแสของผู้จัดการออนไลน์ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองไทย พ.ศ.2549,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 89.

ที่เป็นอิสระไม่ถูกควบคุมโดยหน่วยงานภาครัฐ หลังจากได้เห็นตัวอย่างสื่อของประเทศฟิลิปปินส์ ชื่อ มินดานิวส์ (<http://www.mindanews.com>) นายจอนจึงเริ่มโครงการวารสารข่าวทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาและสภาวะของชุมชน โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในภายหลังยังได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมจากมูลนิธิรีอ็อกกีเฟลเลอร์ และ Open Society Institute (OSI)

ในระยะเริ่มต้นประชาไทจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในชื่อ คณะบุคคลร่วมดำเนินโครงการวารสารข่าวทางอินเทอร์เน็ต เพื่อการศึกษาและสภาวะของชุมชน ในภายหลังได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิชื่อว่า มูลนิธิสื่อเพื่อการศึกษาของชุมชน

ประชาไทสามารถเผยแพร่ข่าวและสาระบันเทิงอย่างเป็นทางการผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.prachatai.com> และหรือ <http://www.prachathai.com> ได้เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ.2547 และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ประชาไทเป็นหนังสือพิมพ์อิสระบนเว็บ ที่คณะผู้ก่อตั้งมีแนวคิดที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้ประชาชนและชุมชนต่างๆ ได้มีโอกาสรับรู้และรู้ทันสถานการณ์ของสังคมไทยในด้านต่างๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการพัฒนาสภาวะ วิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการขยายโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศตามเจตนาของรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ

- ประชาไทจะพยายามเสนอข่าวและข้อมูลตามความจริงที่พบ โดยไม่ยอมให้ใครมาแทรกแซง และจะเน้นข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนทั่วไป รวมทั้งกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสในสังคม และที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตย เป็นธรรม และที่สิทธิและผลประโยชน์ของประชาชนได้รับการเคารพโดยทั่วถึง
- ประชาไทจะยึดมั่นในจรรยาบรรณของสื่อมวลชน จะพยายามเสนอข่าวโดยให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และจะตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอ
- ประชาไทจะไม่แสวงกำไรหรือผลประโยชน์ส่วนตัวให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และยินดีให้ผู้อ่านตรวจสอบและวิจารณ์

- ประชาไทถือว่าผู้อ่านเป็นเจ้าของที่แท้จริง จึงส่งเสริมให้ผู้อ่านได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ โดยการส่งข่าว ข้อมูล ข้อเขียน และบทความมาลงในเว็บประชาไท ตลอดจนการ แสดงและแลกเปลี่ยนทัศนะ ความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ ได้โดยเสรี (ภายใต้กรอบของกฎหมายและการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน)

เว็บบอร์ดของเว็บไซต์ www.prachatai.com ห้องสังคมและการเมือง เป็นเว็บบอร์ดทางการเมืองที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากผู้ใช้เป็นจำนวนมาก คุณจิรนุช เปรมชัยพร ผู้จัดการหนังสือพิมพ์ประชาไท กล่าวว่า เดิมทีมีผู้ใช้งานเข้ามาตั้งกระทู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและแสดงความคิดเห็นกันประมาณวันละพันกว่าคน แต่ช่วงเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยา ได้มีผู้ใช้งานเข้ามาในเว็บบอร์ดประมาณสามหมื่นคนต่อวัน⁴⁰

เว็บบอร์ดแห่งนี้มีบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อย่างมากเกี่ยวกับประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการแทรกแซงสื่อ ในช่วงที่รัฐบาลชุดดังกล่าวได้ปิดกั้นและควบคุมสื่อกระแสหลักอย่างหนัก แต่เมื่อเกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ผู้ใช้งานในชุมชนออนไลน์แห่งนี้ได้ชูประเด็นการต่อต้านรัฐประหารขึ้นมาโดดเด่นมากกว่าการวิจารณ์ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ขณะที่กลุ่มคนรักทักษิณบนออนไลน์ได้ใช้กลยุทธ์เดิมจากความสำเร็จในการยึดเว็บบอร์ดราชดำเนินของพันทิป แฝงตัวเข้ายึดครองเว็บบอร์ดแห่งนี้ที่มีจุดยืนในการต่อต้านรัฐประหารเช่นกัน⁴¹

ตัวอย่างการเคลื่อนไหวของเว็บไซต์ประชาไทในการต่อต้านรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 เช่น สนับสนุนการล่ารายชื่อเสนอแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2550 การออกแถลงการณ์ในนามกลุ่มประชาไท รักประชาธิปไตย ไม่เอาเผด็จการ ต่อต้านกรณีที่รัฐบาลประกาศเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการออกเสียงรับรองร่างรัฐธรรมนูญ และการรณรงค์แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ.2550

2. หลักเกณฑ์ในการพิจารณากันกรองและคัดเลือกเนื้อหาในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลัง เหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

⁴⁰ ขาวเน็ควอน คปค.เปิดเว็บบอร์ด ชี้นำสั่งปิดจำกัดสิทธิแสดงออก, www.komchudluek.com. วันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2549.

⁴¹ ประชาธิปไตยบนออนไลน์ หายไปไหน? ร่วมสร้างชุมชนใหม่, www.bangkokbiznews.com. วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550.

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีการกลั่นกรองและคัดเลือกเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันในทั้ง 4 เว็บไซต์ โดยยึดตามหลักเกณฑ์ข้อตกลงการใช้เว็บไซต์ของแต่ละเว็บไซต์บัญญัติไว้ก่อนวันที่ 19 กันยายน 2549 หากกระทู้หรือข้อความใดที่เข้าเกณฑ์ก็จะดำเนินการลบออก หลักเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อ นั้นได้แก่

- 1) ห้ามวิพากษ์วิจารณ์หรือพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) ห้ามใช้คำหยาบคาย
- 3) ห้ามเสนอข้อความหมิ่นประมาทหรือกล่าวให้ร้ายบุคคลอื่น
- 4) ห้ามโฆษณาสินค้า บริการ และประกาศรับสมัครงาน

ที่มาของเกณฑ์ห้ามวิพากษ์วิจารณ์หรือพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่มีการห้ามวิพากษ์วิจารณ์หรือพาดพิงองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งหมายรวมถึงราชินิกุลทุกพระองค์ด้วย ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 8 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 มาตรา 1 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 8 ข้อความว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้” การบัญญัติเรื่องหมิ่นพระบรมเดชานุภาพไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศย่อมแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวของคนไทย จึงมีการนำกฎเกณฑ์นี้มาใช้สังคมอินเทอร์เน็ตอย่างเว็บไซต์และเว็บไซต์ต่างๆ ด้วย

ส่วนการห้ามเสนอข้อความหมิ่นประมาทหรือกล่าวให้ร้ายบุคคลอื่น หลักเกณฑ์ข้อนี้ นั้นเป็นไปตามข้อบังคับของสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย หมวด 8 ข้อ 24.2 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “การนำเสนอข้อมูลข่าวสารบนเว็บ จะต้องไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือ พาดพิงให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หากพบข้อความในลักษณะดังกล่าวจะต้องรีบแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว” นอกจากนี้ ยังเป็นการให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อความที่ไม่เป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ความว่า “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณา ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท”

ส่วนข้อที่ห้ามโฆษณาสินค้า บริการ และประกาศรับสมัครงานนั้นเนื่องมาจากเว็บไซต์ทางการเมืองจัดเป็นจำพวกเว็บกระดานข่าว (webboard) มีการจัดกระดานไว้เป็นหมวด ๆ ให้ผู้คน

เข้าไปส่งคำถาม และผู้คนที่เข้าไปตอบคำถาม เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ ฉะนั้นกระตุ้ที่มีการโฆษณาสินค้า บริการ และประกาศรับสมัครงานจึงถือว่าผิดวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ เพราะเข้าข่ายประเภทธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ดูแลเว็บไซต์จึงจำเป็นต้องแบ่งแยกวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่เว็บไซต์ให้ชัดเจนด้วยเกณฑ์ดังกล่าว

เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ที่ทำการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการยึดถือและปฏิบัติตามเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อดังกล่าวผ่านตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ เช่น

“เว็บบอร์ดมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนกลัวคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเท่านั้นเอง นอกจากคดีนี้แล้วเราไม่กลัวอะไรเลย ฉะนั้นมาตรฐานเท่าเดิมคือคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเราเอาออก ในเรื่องอื่นๆ เราเท่าเดิมตามที่ระเบียบบอกไว้ในเว็บ”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.midnightuniv.org

“เราก็ตัดตามข้อตกลงการใช้เว็บไซต์ที่ประกาศอยู่แล้ว และลักษณะที่เป็นการรบกวนบอร์ดเช่นป่วนโฆษณา บวกกับแนวคิดเดิมของเราที่ว่า ประชาไทยจะเป็นสื่อที่ผู้อ่านเป็นเจ้าของร่วม และข้อจำกัดที่ว่าเราไม่อาจดูแลเนื้อหาทั้งหมดได้ด้วยตัวเรา สมาชิกเว็บไซต์ที่เขาใช้งานอยู่เขาก็สื่อสารกลับมาอยู่แล้ว ข้อความที่เขาแจ้งปิดนั้นก็ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเท่านั้น แต่จะมีเรื่องการใช้คำหยาบคาย เรื่องภาพตัดต่อบ้าง บางที่เป็นเรื่องการกล่าวร้ายบุคคลในแง่ความเป็นส่วนตัว”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.prachatai.com

“จริงๆ แล้วไม่เคยมีอะไรเปลี่ยนแปลง เพียงแต่ว่าที่เราโดนบ่นมากๆ ก็คือทำไมกระตุ้ค่า คมข. กระตุ้ค่าองคมนตรีทำไมโดนลบตลอด แต่เรามีเหตุผลนะครับ ที่เราลบนั้นไม่ใช่เพราะมันกระทบ คมข. และองคมนตรี แต่เขาใช้คำหยาบคาย การวิจารณ์การทำงานนั้นเราปล่อยให้อยู่แล้ว เพียงแต่ว่ามันไม่ได้เป็นการวิจารณ์ แต่ตั้งคำถามมันซะมากกว่า และมีเยอะมาก พวกอย่างนี้เราเจอเราก็ลบตลอด”

สมชาย แซ่ฮึ้ง โมเดอเรเตอร์เว็บไซต์ www.pantip.com

“เราก็ดูในส่วนในเรื่องสถาบันฯ เรื่องหมิ่นประมาท และเรื่องคำหยาบคาย”

นิรันดร์ เขียวภาวี เว็บมาสเตอร์เว็บไซต์ www.manager.co.th

นอกจากหลักเกณฑ์เหล่านี้ เว็บไซต์ www.prachatai.com www.pantip.com และ www.manager.co.th ได้สร้างหลักเกณฑ์เพิ่มเติมขึ้น กล่าวคือ

1. ห้ามการโพสต์ข้อความที่ไม่เป็นความจริง
2. ห้ามการนัดหมายชุมนุมประท้วงผ่านเว็บบอร์ด
3. การตรวจสอบกระทู้ที่มีข้อความโจมตี คมช.

โดยในส่วนของ www.prachatai.com จะเน้นเรื่องการโพสต์ข้อความที่เป็นเท็จ หากพบจะต้องถูกลบออกทันที ดังที่คุณจิรนุช เปรมชัยพร เว็บบอร์ด www.prachatai.com บอกไว้ในการสัมภาษณ์ว่า

“บางข้อความซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าจะเป็นเท็จและไม่สามารถตรวจสอบได้ทางเว็บก็จะลบ เพราะอาจจะเป็นข่าวลวงให้คนเขาไปสื่อกันคิดๆ อย่างกรณีมีคลิปในยูทูปที่กล่าวหาพลเอกเปรม กระทบวงไอซีทีแจ้งมาว่ามีการเผยแพร่ลิงค์ในเว็บประชาไท เราก็ดูแล้วคิดว่ามันเข้าข่ายของการหมิ่นประมาท คือเราไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไรแต่มันเข้าข่ายกฎหมายหมิ่นประมาท เราก็เลยปิดไป”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บบอร์ด www.prachatai.com

ขณะเดียวกันทาง www.pantip.com ก่อนข้างจะมีความอ่อนไหวกับการใช้ประโยชน์จากเว็บบอร์ดในการระดมพลหรือสรรพกำลัง เพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้บริบทที่มีความขัดแย้งคุกรุ่นรุนแรง อย่างช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมือง พ.ศ.2549-2550 คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บบอร์ด www.pantip.com ให้สัมภาษณ์ว่าทางเว็บมีการกำหนดเป็นข้อห้ามไม่ให้ผู้ใช้นัดหมายกันผ่านทางเว็บบอร์ด เพื่อไปชุมนุมประท้วง เนื่องมาจากความกังวลใจว่า อาจมีกลุ่มผู้เสียประโยชน์จากการทำรัฐประหารมาปลุกกระดมเพื่อหวังประโยชน์ทางการเมืองจากความวุ่นวายและการชุมนุมประท้วงของสมาชิกอาจจะนำไปสู่ความรุนแรงได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ตั้งแต่ 19 กันยา 49 มันมีคดีที่เกิดขึ้นมาใหม่หนึ่งข้อ ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนเลยในพันทิป นั่นคือการห้ามนัดชุมนุม ผมคิดว่าตรงนี้นั้นก็ผลไม่น้อยถ้าเราไม่คอยตามตรงนี้ให้เป็นเรื่องเป็นราว การนัดชุมนุมทำให้เกิดการเคลื่อนไหวข้างนอกและนำไปสู่ความรุนแรง เราไม่อยากจะเห็น เรารู้สึกไม่สบายใจจริงๆ ถ้าเรื่องที่จะเคลื่อนไหวมันตั้งต้นมาจากเวทีนี้โดยที่มีเราเป็นต้นตอ”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บบอร์ด www.pantip.com

“สถานการณ์ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ คปค. เขายึดอำนาจได้เบ็ดเสร็จก็จริง แต่มันก็เหมือนกับว่ามีกระแสต่อต้าน และที่ต่อต้านมาทางอินเทอร์เน็ต ไม่ได้มาทางสื่ออื่นเลย ซึ่งเราก็ไม่รู้ว่ามีใครเป็นใครบ้าง อาจจะมีคนอาศัยเป็นช่องทางก่อความวุ่นวายขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์ทางการเมืองกับตัวเขา เราก็เลยคิดว่ามีข้อห้ามนั้นไว้ก่อนดีกว่า”

สมชาย แซ่อึ้ง โมเดอเรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

ในส่วนของคุณนิรันดร์ เขวภาวี เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th⁴² ให้ข้อมูลว่า ทางเว็บไซต์ได้เพิ่มเกณฑ์ในการตรวจสอบกระทู้ที่มีข้อความโจมตี คมข. เพื่อป้องกันฝ่ายที่เสียประโยชน์จากการทำรัฐประหารจะอาศัยเป็นช่องทางโจมตีโดยมีจุดประสงค์ทางการเมือง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“มีการระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น เพราะในเมื่อฝ่ายอำนาจเก่าเขาโดนยึดอำนาจไป เขาก็อาจจะใช้วิธีตอบโต้ผ่านช่องทางนี้ได้ เราก็ระมัดระวังมากขึ้น ถ้าคำ คมข. ในประเด็นข้อเท็จจริงก็โอเค แต่ถ้าคำในเชิงที่ไม่รู้ว่ามันจริงไม่จริงเราก็คัดไป เพราะว่าฝ่ายที่ถูกยึดอำนาจไปเขาอาจจะตอบโต้ผ่านทางเว็บบอร์ด”

นิรันดร์ เขวภาวี เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

หลักเกณฑ์ในการพิจารณากลับกรองและคัดลอกเนื้อหาที่เพิ่มเติมขึ้นมานั้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 3 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลตนเองของเว็บบอร์ดทางการเมือง

รายชื่อเว็บบอร์ด	หลักเกณฑ์เพิ่มเติม
midnightuniv.org	ไม่มีหลักเกณฑ์เพิ่มเติม
prachatai.com	ลบข้อมูลที่อาจจะเป็นเท็จและไม่สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้
pantip.com	กำหนดกติกาห้ามนัดชุมนุมประท้วงผ่านเว็บบอร์ด
manager.co.th	เฝ้าระวังกระทู้ที่โจมตี คมข. มากขึ้น เพื่อป้องกันการตอบโต้ของฝ่ายที่ถูกยึดอำนาจไป

⁴² ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างสื่อในเครือผู้จัดการกับ คมข. จะเห็นได้จากช่วงก่อนเกิดรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ที่นายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ก่อตั้งและเจ้าของสื่อในเครือแมนเนเจอร์กรุ๊ป เรียกร้องผ่านรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร สื่อในเครือผู้จัดการ และการปราศรัยบนเวทีพันธมิตร ให้ทหารออกมาแสดงจุดยืนว่าอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต่อมาภายหลังเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 นายสนธิ ก็ได้ให้สัมภาษณ์แก่เว็บไซต์กรุงเทพธุรกิจ ในลักษณะที่สนับสนุนการก่อการรัฐประหาร นอกจากนี้ นายคำณูม สิทธิสมาน จากหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ และนายสำราญ รอดเพชร จากสถานีโทรทัศน์ ASTV ในเครือแมนเนเจอร์กรุ๊ป ก็ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎรในสมัยรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ อีกด้วย

3. ผลของปทัสถานและนโยบายขององค์กร (norms and policies) ที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์ต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์

จากการสัมภาษณ์ คุณจิรนุช เปรมชัยพร เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com และ รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า ปทัสถานและนโยบายขององค์กรนั้นไม่มีผลต่อการทำงาน เพราะนโยบายขององค์กรที่ผู้ให้สัมภาษณ์อยู่นั้นต้องการให้เว็บบอร์ดของตนเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างให้บุคคลทุกกลุ่มเข้ามาโพสต์ข้อความแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผล ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“นโยบายของประชาไทนั้นส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเสรี เพราะฉะนั้นก็ไม่มีผล ต่อให้มีกระตุกที่โจมตีประชาไท หรือโจมตีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อตั้งหรือการทำงานของประชาไท เราจะใช้มาตรฐานต่ำกว่าที่เราใช้พิจารณาข้อความที่โจมตีคนอื่น คือเราก็ไม่ปิดข้อความที่โจมตีเรา ถ้ามันไม่ไปเข้าลักษณะที่จะทำให้บอร์ดคุ้ยแยะ”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

“ไม่มีผลนะ เราเป็นเว็บที่ใจกว้างมากคือคุณก็วิจารณ์เราได้ ในเมื่อเราอยู่บนหลักการของความเสมอภาค เราเชื่อว่าสังคมทะเลาะกันได้บนเวทีที่มีสันติวิธี ไม่ใช่เวทีมวย ฉะนั้นเมื่อเรามีความคิดแบบนี้คุณก็เขียนมาเลย การควบคุมหรือกฏเกณฑ์อะไรก็แล้วแต่เป็นไปตามกฎหมายอย่างเดียวเลย ถ้าเกิดไม่ผิดกฎหมาย เช่นคุณไม่ได้หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ คุณไม่ได้ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของใครนะ คุณเขียนมาเถอะไม่ผิดกฎหมาย คุณจะวิจารณ์อย่างไรเขียนมาได้เลย”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

ขณะที่คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com และคุณนิรันดร์ เขียวภาวี เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th ให้ข้อมูลที่แตกต่างจากเว็บมาสเตอร์ทั้ง 2 คนข้างต้นว่า ปทัสถานและนโยบายขององค์กรนั้นมีผลต่อการทำงาน เพราะการที่เว็บมาสเตอร์เลือกที่จะทำงานให้กับองค์กรใด ย่อมหมายความว่าเว็บมาสเตอร์ผู้นั้นยอมรับนโยบายขององค์กรมาเป็นรูปแบบและแนวทางปฏิบัติในการทำงาน ซึ่งรวมถึงการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารในเว็บบอร์ดดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“นโยบายขององค์กรอย่างไรมันก็มีผลกับการตัดสินใจ โดยมันสะท้อนออกมาเป็นกฎกติกาการข่าวดังๆ ที่ทางเว็บเขียนเอาไว้ เพราะเราทำงานอยู่ในองค์กร เราก็ต้องปฏิบัติตามแนวทางขององค์กรที่สังกัดอยู่”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

“ก็มีนะครับ คือเราอยู่ในองค์กร ก็แสดงว่าเราก็ต้องเห็นด้วยกับแนวทางขององค์กร เพราะว่าถ้าไม่เห็นด้วยเราก็คงลาออกไปแล้ว”

นิรันดร์ เขาวภาวี เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

4. ผลของค่านิยมส่วนตัวของเว็บมาสเตอร์ต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสาร

จากการสัมภาษณ์คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com และคุณสมชาย แซ่ฮึ้ง โมเดอร์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com รวมถึงคุณนิรันดร์ เขาวภาวี เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า ค่านิยมส่วนตัวนั้นไม่มีผลต่อการทำงาน เนื่องจากเว็บมาสเตอร์คำนึงถึงภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นสำคัญ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ไม่มีหรอกครับ เราอยู่บนเวทีตรงนี้มาสิบปีแล้ว เรารู้ดีเสมอว่าเราเป็นแค่คนที่ดูให้เวทีมันดำเนินต่อไปได้ จะต้องไม่เข้าไปก้าวก่ายทั้งสี่ ความเห็นมาจะถูกใจเราไม่ถูกใจเรามันจะต้องถูกแสดงออกทั้งสี่ เพราะนั่นเป็นวิธีที่จะทำให้เวทีมันเกิดประโยชน์ที่สุด”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

“หากเราจะเอาความนิยมส่วนตัวไปยุ่งเกี่ยวกับตรงนี้มันไม่ได้หรอกครับ สมมติเราอยากจะทำชมช. เราจะไปทำในเวลาอื่นที่ไม่ได้อยู่ในสถานะของโมเดอร์เรเตอร์ คือถ้าเราไม่มั่นใจในตนเองว่าเราจะทำตรงนี้ได้หรือไม่ เว็บบอร์ดการเมืองเว็บอื่นมี ไปที่อื่นดีกว่า แต่อย่ามาแตะตรงจุดที่เราทำงานอยู่ เพราะว่าเราจะเสียและทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กรเสียไปด้วย”

สมชาย แซ่ฮึ้ง โมเดอร์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

“เนื่องจากเว็บของเราเป็นเว็บไซต์ขององค์กร ค่านิยมส่วนตัวมันจะไม่มีผลเท่าไร”

นิรันดร์ เขาวภาวี เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

ในขณะที่ รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org และคุณจิรนุช เปรมชัยพร เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com ให้ข้อมูลว่าค่านิยมส่วนตัวนั้นมีผลต่อการทำงาน เพราะกระบวนการตัดสินใจในการคัดเลือกเนื้อหาทั้งหมดนั้นจะขึ้นอยู่กับตัวเว็บมาสเตอร์มากกว่าปัจจัยอย่างอื่น ดังผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“ในระดับเว็บไซต์ผมเป็นเว็บมาสเตอร์ ผมจึงมีสิทธิ์ในการตัดสินใจสูงกว่าคนอื่น”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บไซต์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

“คิดว่ามีนะ คือระบบคอมพิวเตอร์มันช่วยได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่ได้สามารถเข้าใจเหมือนคนอ่าน ฉะนั้นเรายังรู้สึกว่าจะต้องเป็นเรื่องของคุณพิณของคนที่จะพิจารณามากกว่า มันเป็นเรื่องญาณจากเรา ถ้าถามว่าค่านิยมของเราเกี่ยวข้องกับหรือไม่ก็คงเกี่ยว เราก็บอกกับคนในบอร์ดอยู่เสมอว่านี่คือคุณพิณของเรา ฉะนั้นจะได้แย้งก็ยินดีเสมอ”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บไซต์เตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

5. ผลของอำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์

จากการสัมภาษณ์พบว่า อำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของเว็บมาสเตอร์ และการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของภาครัฐไม่ได้ส่งผลใดๆ ต่อการดำเนินงานของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง ดังเช่นตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“ไม่มีนะครับ คือเราก็ดูไปตามกฎหมาย กฎกติกา มารยาท”

สมชาย แซ่อึ้ง โมเดอร์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

“คือในแง่กฎหมายเราก็ต้องทำตาม แต่เราก็รู้แล้วว่าเรื่องที่เขาขอความร่วมมือ หรือว่าต้องการกำหนดให้เรานำเสนอ หรือว่าดูแลควบคุมเว็บบอร์ดมันก็เป็นหลักการทั่วไป เรื่องหมิ่น เรื่องกระทบความมั่นคง สร้างความแตกแยกอะไรพวกนี้ มันเป็นหลักทั่วไปที่เราทำได้อยู่แล้ว เราไม่ได้รู้สึกว่ามันมีอิทธิพลอะไร มันเป็นเรื่องที่เราปฏิบัติอยู่แล้ว”

นิรันดร์ เขียวภาวี เว็บไซต์เตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

ผลจากการสัมภาษณ์เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 5 ท่านถึงผลของปทัสถานและนโยบายขององค์กร ค่านิยมส่วนตัว กับอำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองที่มีต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์พบว่า ปทัสถานและนโยบายขององค์กร กับค่านิยมส่วนตัว มีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์แต่ละคนแตกต่างกันไป ในขณะที่อำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองไม่มีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์คนใดเลย

6. เสรีภาพของเว็บมาสเตอร์ในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายในการกำกับดูแลการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมืองของคมช. และรัฐบาล ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

จากการสัมภาษณ์พบว่า เว็บมาสเตอร์จากเว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บ มีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพของเว็บมาสเตอร์ในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบาย

ในการกำกับดูแลการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมืองของ คมช. และรัฐบาล ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง ได้แก่

1) ไม่มีผลกระทบต่อเสรีภาพเนื่องจากรู้สึกว่ามีแรงกดดันจาก คมช. หรือรัฐบาล รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org ให้ข้อมูลว่า คณะทำงานของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนไม่ยอมรับการทำรัฐประหาร และไม่ยอมรับคำสั่งที่ออกโดย คมช. จึงทำให้ไม่รู้สึกถึงผลกระทบ ดังผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“เราปฏิเสธการกระทำโดยมิชอบ คือ การรัฐประหาร เราจึงไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่งฉบับต่างๆ ที่ประกาศมาทุกฉบับ เช่น ห้ามการชุมนุม พอคุณปฏิวัติ เรา 15 คน ชุมนุมเลยว่าจะทำอะไรต่อ คุณบอกว่ามีรัฐธรรมนูญ 30 มาตรา เราถือเลย ก็คือว่าเราไม่เคารพคนที่ประหารชีวิตประเทศนี้ ฉะนั้นประกาศฉบับต่างๆ ไม่มีผลอะไรต่อเราทั้งสิ้น แต่ว่าทุกอย่างทำแบบสันติวิธี”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

ขณะที่คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บบอร์ด www.pantip.com และคุณนิรันดร์ เขาวภา เว็บบอร์ด www.manager.co.th ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า ไม่มีผลกระทบต่อเสรีภาพ เนื่องจากภาครัฐไม่ได้มีท่าทีในลักษณะคุกคามการปฏิบัติงานของเว็บมาสเตอร์ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า

“เราไม่ได้รับความกดดันอะไรเลย ยิ่งถ้าเทียบกับสถานีโทรทัศน์ที่เขามีทหารไปยืนเฝ้า คำสั่งที่เขาออกมาก็เป็นรูปแบบมาตรฐานอยู่แล้ว คือส่วนใหญ่ผมดูทิศทางของ คมช. จากการติดต่อกับสื่อต่างๆ มากกว่าว่าเขาติดต่อด้วยวิธีไหนอย่างไร ก็อย่างที่ว่าผมเห็นวิธีที่เขาติดต่อกับสื่อต่างๆ แล้วก็ผมคิดว่าระดับนี้ผมทำงานได้ และก็ไม่มีรู้สึกว่ากดดันอะไร”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บบอร์ด www.pantip.com

“ผมว่าการที่มีคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 กับไม่มีมันก็ไม่ได้แตกต่างกัน เพียงแต่ว่าเราอาจจะระวังมากขึ้น เว้นแต่ว่าฝ่ายที่เขาเชียร์คุณทักษิณอยู่เขาเชียร์ไม่ได้”

นิรันดร์ เขาวภา เว็บบอร์ด www.manager.co.th

2) รู้สึกว่ามีผลกระทบต่อเสรีภาพ เนื่องจากต้องเพิ่มความระมัดระวังในการทำงานมากขึ้น เช่น การตรวจสอบ การคัดเลือกเนื้อหาในเว็บบอร์ด จนบางครั้งทำให้เกิดความ

กศศัน ดังคำให้สัมภาษณ์ของคุณจิรนุช เปรมชัยพร เว็บบอร์ด
www.prachatai.com ที่ว่า

“มันก็มีผลเข้ามาแทรกแซงต่อการใช้เสรีภาพของเราอยู่เหมือนกัน ถ้ามาระดับความกังวลของการที่
จะต้องรีบไปดูข้อมูลแจ้งลบของผู้อ่านที่แจ้งเข้ามากับการที่จะต้องเช็คเมลล์ที่กระทรวงไอซีทีแจ้งเข้ามามันก็
ต่างกัน เราก็ให้น้ำหนักกับการแจ้งของเขาเป็นเรื่องเร่งด่วน”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บบอร์ด www.prachatai.com

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง และผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง จำนวน 21 คน ซึ่งได้แก่

1. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) พัฒนพงศ์ สุนทรกำจรพานิช
รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย (Thai Webmaster Association)
 - 2) มรกต กุลธรรมโยธิน
นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย
 - 3) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider: ISP) ดังรายนามต่อไปนี้
 - ตฤณ ตันหาเศรษฐี
กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)
 - ดร.กนกวรรณ ว่องวัฒนสิน
ประธานกรรมการ บริษัท อินเทอร์เน็ต โซลูชั่น แอนด์ เซอร์วิส โพรไวเดอร์ จำกัด (ISSP)
 - 4) ผู้ให้บริการ Data Center หรือ Web Hosting ดังรายนามต่อไปนี้
 - สุวัฒน์ บัณฑิตลักษณ์
กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด
 - วรรณชัย วงษ์ตะลา
ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตเอ็กทิว สตูดิโอ จำกัด
2. เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง ดังรายนามต่อไปนี้
 - 1) รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org
 - 2) วันฉัตร ผดุงรัตน์
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
 - 3) สมชาย แซ่อึ้ง
โมเดอร์เรเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com
 - 4) นิรันดร์ เขาวภาวี
เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th
 - 5) จิรนุช เปรมชัยพร

เว็บไซต์ www.prachatai.com

3. ผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายชื่อดังนี้
 - 1) รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์
ประธานคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)
อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 2) สุภิญญา กลางณรงค์
เลขาธิการคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)
 - 3) สมบัติ บุญงามอนงค์
แกนนำเครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร (www.nocoup.org)
 - 4) อภิรัชย์ศิริ เทศ
บรรณาธิการเว็บไซต์ thaingo.org
 - 5) ธนาพล อิวสกุล
บรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน (www.sameskybooks.org)
 - 6) รศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร
หัวหน้าภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 7) พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์
อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 8) ศ.สุภิญญา สุขบรรทัด
คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
สมาชิกรูทิสภาแบบสรรหา
 - 9) ผศ.ดร.จิตรัทสน์ ฝักเจริญผล
อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 10) ผศ.สุรัตน์ โหราชัยกุล
อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง
2. ข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง

1. ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง

จากการสัมภาษณ์พบว่า บุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและภาคประชาสังคมมีความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ในหลากหลายประเด็นดังต่อไปนี้

1) ความเป็นไปไม่ได้ทางเทคโนโลยีในการปิดกั้นเว็บบอร์ด โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสาร

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า การปิดกั้นเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตทำได้ยาก หรือถ้าทำได้ก็ไม่ยั่งยืนสืบเนื่องจากการที่สื่ออินเทอร์เน็ตมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสื่ออื่นๆ ในแง่ที่ว่าประชาชนเป็นผู้ผลิตเนื้อหาทำให้มีปริมาณที่มากเกินความสามารถในการควบคุม การผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตก็ไม่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขเรื่องเวลาและสถานที่ เว็บมาสเตอร์สามารถที่จะเปิดเว็บไซต์ใหม่ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด หากภาครัฐจะกั้นกรองเนื้อหาหรือดำเนินการปิดกั้นเว็บไซต์ก็จะทำให้สิ้นเปลืองและไม่คุ้มค่ากับเวลา บุคลากรและงบประมาณที่สูญเสียชีวิต

อีกทั้งสื่ออินเทอร์เน็ตยังสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับสื่อประเภทอื่นๆ ผ่านทางเครือข่ายสารสนเทศได้หมด อย่างเช่นกรณีที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ให้สัมภาษณ์กับสถานีวิทยุโทรทัศน์ CNN จากนั้นเนื้อหาดังกล่าวก็ถูกนำเสนอบนเว็บไซต์ต่างประเทศ หลังจากนั้นสื่อมวลชนไทยก็นำมาเสนอทางหนังสือพิมพ์ และสุดท้ายก็ไปปรากฏบนสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นภาษาไทย นอกจากนี้การปิดกั้นเว็บไซต์ก็ยิ่งผลักดันให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นของประชาชนรวมถึงความพยายามที่จะสื่อสารของผู้ที่ต่อต้านภาครัฐ ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาหรือสร้างเครื่องมือเพื่อหลีกเลี่ยงการปิดกั้นและหาทางเข้าถึงข้อมูลที่ถูกปิดกั้นได้ในที่สุด เช่น การใช้ Proxy หรือโปรแกรม Ultra Serve เป็นต้น

“การปิดกั้นมันไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และมันพิสูจน์แล้วว่าแก้ไม่ได้จริงๆ มีแต่ข้อมูลที่ถูกปิดกั้นจะยิ่งแพร่หลายไปเร็วยิ่งกว่าไฟลามทุ่งเสียอีก เพราะว่ามันไม่ได้มีแค่ช่องทางเดียวที่มันจะสามารถเข้าถึงผู้คนได้ มันมีเป็นร้อยๆ ช่องทางเลย และก็ไม่สามารถปิดมันได้หมด”

พัฒพงษ์ สุนทรกำจรพานิช รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย

“การกระทำอันนี้มันไม่ได้สะท้อนความเป็นจริง ไม่มีใครสามารถควบคุมผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตได้ เพราะปริมาณมันมหาศาล ในทางปฏิบัติแล้วเป็นไปได้ยาก การควบคุมบนสิ่งที่ควบคุมไม่ได้มัน มันเป็นการหาเรื่องใส่ตัวเอง”

ตฤณ ตันหาเศรษฐี กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

“การคิดถึงเรื่องที่จะพยายามควบคุมการสื่อสารในโลกอินเทอร์เน็ตนั้น แคลคิก็คิดแล้ว เพราะนอกจากมันเหมือนการพยายามปิดไฟด้วยฝ่ามือแล้ว มันยังไม่ได้สร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอีกด้วย”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บไซต์เรสเตอร์เว็บไซต์ www.prachatai.com

“การห้ามการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นซีกคุณทักษิณ เช่น เว็บ Hi-Thaksin ที่มีปัญหาเปิดๆ ปิดๆ หรือเว็บอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก็มักจะมีปัญหาว่า หายไปเดี๋ยวโผล่มาใหม่เดี๋ยวหายอีก แต่เราก็เห็นอยู่แล้วว่ามันมีวิธีเล็ดรอดถ้ามันมีบทสัมภาษณ์คุณทักษิณ มันก็จะไปปรากฏในสื่อใหญ่ของต่างประเทศ แล้วมันก็จะวนกลับมาเข้าสู่หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต สุดท้ายสายพานมันก็วนกลับออกมาอยู่ดี มันก็กลายเป็นว่าถึงจะปิดแต่ไม่นานข่าวสารมันก็มีทางออกมา”

รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)
อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ในเรื่องการบล็อกเว็บไซต์นั้นมันไม่ใช่เรื่องง่าย บล็อกแล้วเขาก็ไปเปิดใหม่ และรัฐเองก็ต้องลงทุนในการใช้พนักงานเจ้าหน้าที่เยอะขึ้นซึ่งไม่แน่ใจว่ามันจะคุ้มกันหรือเปล่า”

สุกัญญา กลางณรงค์ เลขานุการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)

“ถึงแม้ว่าประชาชนไม่มีป็นที่จะไปอิงไปสู้กับเขาได้ แต่ว่าเปลี่ยนประชาชนไม่ได้หรอก มันเป็นเรื่องของตัววิวัฒนาการของสังคมที่ประชาชนมีเครื่องมือในการสื่อสาร ปัญหาก็คือไอ้กิจกรรมเก่าคือการทำรัฐประหารในบริบทใหม่นั้นเขาจะอย่างไร คิดว่าออกกฎหมายแล้วจะเอาอยู่แต่วิธีเลี่ยงมันมีเยอะ ใช้ Proxy ก็ได้หมด”

สมบัติ บุญงามอนงค์ แกนนำเครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร

“ผมไม่เชื่อว่าบนโลกอินเทอร์เน็ต ถ้าถูกปิดแล้วเราจะทำอะไรไม่ได้ เราไม่ได้วิตกตรงนั้น เราสามารถที่จะไปเปิดพื้นที่ใหม่ได้ บนโลกอินเทอร์เน็ตผมไม่วิตกเรื่องพื้นที่”

อัญริชัช ศิริเทศ บรรณาธิการเว็บไซต์ www.thaingo.org

“ในแง่ของโลกอินเทอร์เน็ตคุณไม่สามารถทำอะไรแบบนั้นได้อยู่แล้ว ถ้าคุณมีความรู้เรื่องเทคโนโลยีจะรู้ว่ามันปิดกันไม่ได้ หนึ่งก็คือมันมีวิธีตั้งเยอะแยะที่คนจะเข้าได้ อันที่สองก็คือมันยังไปยืนยันทำให้คนที่อาจจะเชื่อในข้อมูลนั้นแบบครึ่งๆ กลางๆ เชื่อมากขึ้นก็ได้ ว่ามันอาจจะจริงมันถึงต้องถูกปิด ในโลกอินเทอร์เน็ตการเซ็นเซอร์เป็นเรื่องที่ตลก เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ดังนั้นถ้าคุณคิดมาบล็อกรูปปิด มันไม่ฉลาด”

ธนาพล อิวสกุล บรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน

“ในทางเทคนิคมันจะค่อนข้างจัดการยากเหมือนกัน การที่รัฐเข้ามาบล็อกเว็บก็จะยิ่งทำให้ประชาชน รู้จักเครื่องมือที่จะใช้ในการหลบหลีกการบล็อกเว็บพวกนี้ คือเมื่อก่อนก็ไม่ค่อยมีใครสนใจเรื่องพวกนี้ แต่พอมีการบล็อกเว็บคนก็จะชวนขายกันมากขึ้น เช่น รู้จักการใช้โปรแกรม Ultra Serve คือเขาจะเรียนรู้เทคนิคในการ หลุดรอดจากการบล็อกพวกนี้ คือบล็อกไปก็ไม่เกิดผลเท่าที่ควร เพราะคนเขาก็ยังสามารถเข้าได้”

ผศ.ดร.จิตรทัศน์ ฝึกเจริญผล อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) การที่หน่วยงานภาครัฐไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน และความไม่โปร่งใสของการ ดำเนินงาน

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการกำกับดูแลเว็บ บอร์ดทางการเมือง มีการใช้วิธีการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการกดดันผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และผู้ให้บริการ Web Hosting เช่น การโทรศัพท์ ไปขอความร่วมมือ เพื่อไม่ให้ปรากฏ หลักฐานการสั่งการจากภาครัฐที่เป็นลายลักษณ์อักษร อีกทั้งยังเพิ่มความสะดวกรวดเร็วและลด ขั้นตอนในการทำงาน นอกจากนี้รายละเอียดของการปฏิบัติงานก็ยังไม่เป็นที่เปิดเผยให้ประชาชน ได้รับทราบหรือเปิดโอกาสให้ตรวจสอบได้อย่างโปร่งใสอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อมีการปิดกั้น เว็บไซต์การเมืองใดก็จะไม่มีหน่วยงานภาครัฐหรือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตรายใด ออกมายอมรับว่าเป็นผู้ดำเนินการ

“ข้อแรกก็คือขั้นตอนต่างๆ นั้น ไม่ถูกต้องตามระเบียบการทำงานเลย เราไม่อาจรู้ได้ว่าคนที่แฉมานั้น เป็นใคร เราไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามก็ได้ ข้อที่เขาปฏิบัติตามมันก็ไม่ถูกต้องตามก็จะลักษณะ ไล่ตั้งแต่ เริ่มต้นเลยว่าไม่มีเอกสารแนะนำตัว ไม่มีเอกสารแจ้งความผิดความบกพร่องให้คนที่อยู่ในฐานะผู้ให้บริการจะ สามารถแก้ไขได้ ผมว่าเจตนาของภาครัฐเขาพยายามจะมีระบบแล้ว แต่คนที่อยู่ในระบบไม่ใช่ระบบ จริงๆ แล้วการปฏิบัติงานของภาครัฐนั้นมีขั้นตอนอยู่ ปัญหามันจึงอยู่ที่การลดขั้นตอนมากกว่า”

วรรณชัย วงษ์ตะลา ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด

“ระบบการปิดเว็บในประเทศเรามันตลกตรงที่ว่า ไม่มีใครยอมรับว่าตัวเองเป็นคนปิด เราก็ไม่สามารถ จะตรวจสอบได้ว่ามีไอเอสพีเข้าไบบล็อกเราหรือไม่ นี่คือปัญหาของบ้านเราที่ไม่มีเครื่องมือตรวจสอบเรื่องนี้ได้”

จิรนุช เปรมชัยพร เว็บบาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com

“การดำเนินการในทางปฏิบัติที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ที่ชัดเจนเปิดเผย แต่ละหน่วยงานในกระทรวงไอซีทีก็ ไม่บอกว่าใครเป็นคนทำ หลบมุกกันหมดไม่รู้หน่วยไหนกันแน่ มันลึกลับดำมืดและก็มีใครอยากให้คนอื่นเขา รู้ว่าตัวเองเป็นคนสั่ง อันนี้ก็คือการดำเนินงานที่ไม่มี ความโปร่งใสและไม่เคยมีการรับรู้ของประชาชนด้วยซ้ำไป

มันไม่ได้แสดงความรับผิดชอบในฐานะผู้กำกับให้เราเห็น ถ้าคุณกำกับ หลักเกณฑ์ต้องโปร่งใสและก็ต้องแสดงความรับผิดชอบได้”

รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)
อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“มันมีมาตรการทางอ้อมที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย เช่น การกดดันผ่านไอเอสพีหรือ hosting ซึ่งอันนี้เป็นสิ่งที่รู้กันโดยธรรมชาติ แต่มันไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรว่ามันเป็นการควบคุมจากรัฐ อย่างกรณีเว็บไซต์ฟ้าเดียวกันหรือว่าอีกหลายๆ เว็บ เท่ากับว่ารัฐจะยากขึ้นในการดำเนินการตามกระบวนการ แต่ในทางลัดในทางลับตราบดีที่เราไม่รู้กระทรวงไอซีทีเขาก็อาจจะบล็อกเว็บได้ ถ้าเราไว้วางใจกระทรวงไอซีทีเขาก็จะบอกว่าเขาไม่ได้ทำ เขาไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หน้าที่ถูกปิดจากกระทรวงไอซีทีไปอยู่ที่กฎหมายคอมพิวเตอร์แล้ว ซึ่งมันก็ทำให้เรื่องซับซ้อนมากขึ้นหากันรับผิดชอบได้ยากขึ้น แม้เราจะรู้ว่ามันมีคนที่ทำตรงนี้อยู่”

สุกัญญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)

3) บทบาทในฐานะผู้กำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองไม่ควรจะเป็นของกระทรวงไอซีที ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านมีความเห็นที่ตรงกันว่า ไม่เห็นด้วยที่กระทรวงไอซีทีจะดำเนินบทบาทในฐานะผู้กำกับดูแลอินเทอร์เน็ต เพราะไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากล เนื่องจากกระทรวงไอซีทีมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้งานอินเทอร์เน็ตให้การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีราคาถูกลงและกระจายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง กระทรวงไอซีทีน่าจะดำเนินบทบาทเหล่านี้มากกว่าจะมาทำหน้าที่กำกับดูแลอินเทอร์เน็ต

“ผมกลับยินดีด้วยนะถ้าพวกตำรวจเป็นคนบล็อก หรือเป็นดีเอสไอบล็อก จริงๆ ผมคิดว่าทางดีเอสไอ น่าจะบล็อกมากกว่า เพราะเป็นหน้าที่โดยตรง ผมคิดว่ากระทรวงไอซีทีนั้นเป็นกระทรวงที่ไร้ประโยชน์มาก ทุกวันนี้คุณเห็นอะไรที่เป็นผลงานของไอซีทีบ้างหรือไม่ บอกไม่ได้ บอกได้อย่างเดียวก็คือภาพลบที่เที่ยวไปบล็อกคนอื่น จริงๆ โดยหลักปรัชญาของกระทรวงไอซีทีทั่วโลกที่เขาทำก็คือ ข้อที่หนึ่งทำให้การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ข้อที่สองก็คือทำให้ระบบไอทีทั้งหลายมีราคาถูกลง ข้อที่สามทำให้การกระจายของไอทีเป็นไปอย่างกว้างขวาง ทั่วโลกที่มีกระทรวงไอซีทีมีหลักการสามอย่างนี้”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

“ถ้ามองตรงๆ ผมคิดว่ากระทรวงไอซีทีที่เขาเล่นบทบาทผิด เขาเล่นเป็นฝ่ายปราบปราม ซึ่งจริงๆ แล้วกระทรวงไอซีทีควรจะเป็นกระทรวงที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง ฝ่ายปราบปรามควรจะเป็นหน้าที่ของตำรวจ มันก็เลยเกิดประเด็นการต่อต้านหน่วยงานภาครัฐขึ้นมา เพราะเขามองว่าการปิด ส่วนหนึ่งมันจะไปขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญเรื่องเสรีภาพ”

4) การควบคุมเว็บบอร์ดทางการเมืองเป็นเรื่องปกติที่จะต้องเกิดขึ้นในช่วงที่มีการทำรัฐประหาร

ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนมองว่า ในสถานะของการทำรัฐประหาร การควบคุมสื่อรวมถึงอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งปกติที่ผู้ก่อการรัฐประหารทุกคณะต้องทำ เพื่อให้เกิดความสงบในภาพรวม และควบคุมการต่อต้านจากผู้ที่ถูกโค่นล้มหรือประชาชน

“มันเป็นสิ่งที่จะต้องทำเป็นปกติในสถานการณ์ที่มีการทำรัฐประหาร ทุกประเทศทำหมด แต่ในสถานการณ์ปกติทำไม่ได้”

รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.midnightuniv.org

“คำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 นี้ผมว่ามันเป็นสูตรสำเร็จนะครับ คือถ้าใครสักคนหนึ่งจะปฏิบัติยึดอำนาจ ในยุคนี้หากคุมสื่อไม่ได้ก็คุมคนไม่ได้ มันเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องมี ถ้าถามความคิดเห็นว่าถูกหรือผิดนั้นผมไม่รู้หรอก แต่ถ้าปฏิบัติมันต้องมี มันเป็นรูปแบบของมันอยู่แล้ว ปฏิบัติทุกครั้งมันก็เป็นแบบนี้ตลอด เพียงแต่ครั้งนี้มันพิเศษตรงที่มีอินเทอร์เน็ต มันก็เลยต้องมีคำสั่งฉบับนี้ขึ้นมาโดยเฉพาะ”

วันฉัตร ผดุงรัตน์ เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.pantip.com

“ผมว่ามันเป็นปกติของรัฐบาลหลังการรัฐประหาร ในเบื้องต้นเขาจะควบคุมสื่อให้ได้ก่อน แต่ผมก็เห็นว่าหลังจากนั้นเขาก็ไม่ได้ทำอะไร คือเขาไม่ได้ควบคุมอะไรเท่าไร”

นิรันดร์ เขียวภาวีย์ เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.manager.co.th

5) การเซ็นเซอร์ตนเองและการให้ความสำคัญกับเนื้อหาเรื่องการเมืองมากกว่าเรื่องอื่นๆ ของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์

ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนแสดงความคิดเห็นว่า ในช่วงวิกฤติการณ์ทางการเมืองหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์ได้ให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวังเรื่องการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากกว่าเรื่องของสื่อลามกและการพนัน นอกจากนี้การเซ็นเซอร์ตัวเองของกลุ่มบุคคลดังกล่าวก็เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายของภาครัฐที่ก่อให้เกิดความระมัดระวังมากขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการและเว็บมาสเตอร์ส่วนใหญ่ก็จะให้ความร่วมมือด้วยดี เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตน ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ในอดีตที่เขาจะบอกว่า เขาต้องเซ็นเซอร์เรื่องภาพโป๊ เรื่องความรุนแรง การพูดที่เข้าไปในทางอาชญากรรม การพนัน หรือมีการสอนการทำร้ายกัน หรือบอกวิธีฆ่าตัวตาย ซึ่งโดยปกติผู้ดูแลเว็บเขาจะต้องระวังเรื่องพวกนี้เพราะเขาคิดว่าพวกนี้เป็นผลกระทบต่อสังคม มีอิทธิพลต่อคนที่ยังไม่มีวุฒิภาวะ แต่กลายเป็นว่าเรื่องพวกนี้ถูกลดระดับความสำคัญ และไปให้น้ำหนักกับเรื่องการเมือง กลายเป็นเรื่องที่รีบด่วน”

รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)
อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“self-censorship ของไอเอสพีนั้นเพิ่มสูงขึ้นมากเลยในช่วง 1 ปีหลังรัฐประหาร ผลพวงจากการที่มันเป็นประชาธิปไตยแบบถดถอย แล้วก็ผลพวงจากคำสั่ง คปค.ฉบับที่ 5 ด้วย และก็ พรบ.คอมพิวเตอร์ ที่มีผลอย่างมากทำให้ไอเอสพีเพิ่มความระมัดระวังและก็จะอาจจะเลิกให้บริการกับบางรายและไม่ใช่แค่ไอเอสพีแต่มันรวมถึง hosting ต่างๆ ด้วย หมายถึงผู้ให้บริการเชิงเทคนิคต่างๆ ที่จะต้องพบแรงกดดันและเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้นในการที่จะคอยมอนิเตอร์ และ self-censorship เพื่อไม่ให้เว็บที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมนั้นแพร่กระจายออกไป”

สุกัญญา กลางณรงค์ เลขานุการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)

“ปรากฏการณ์ครั้งนี้ น่าสนใจมาก เพราะไม่เคยเห็นเว็บพันทิปเซ็นเซอร์ตัวเองหนักขนาดนี้ เว็บอื่นที่เปิดให้พูดคุยกันทางการเมืองก็สะดุดไปหลายที่”

สมบัติ บุญงามอนงค์ แกนนำเครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร

“ผมคิดว่ามันกดดันมาเป็นทอดๆ ไม่ใช่ว่าอยู่ เอกชนจะทำเอง มันก็ทำให้ไม่เห็นร่องรอยว่ารัฐเป็นคนทำโดยการไปกดดันเอกชน อย่างกรณี data center ที่ดึงฟ้าเดียวกันออกก็เห็น ได้ยินว่ามันมีการไปกดดันบริษัทนี้ อีกที่ว่า ถ้าไม่ดึงฟ้าเดียวกันออกก็คือจะปิดหมด”

ธนาพล อิวสกุล บรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน

“พวกเขาสามารถถูกกดดันได้ก็เหมือนสื่อหนังสือพิมพ์สื่อโทรทัศน์ แต่ว่าบางคนถ้าถูกกดดันก็อาจจะคืนรนมากหน่อย บางทีก็ต่อสู้ บางทีก็ยอมตาม เช่นเซ็นเซอร์ตัวเอง เช่นเซ็นเซอร์ไปเซ็นเซอร์มาก็กลายเป็นเครื่องมือของรัฐ คือถ้าเขาไม่เซ็นเซอร์ตัวเอง เขาก็จะถูกรัฐเซ็นเซอร์ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีเซ็นเซอร์ตัวเองเพราะคุณขอมการเมืองไทยจะใช้วิธีนี้มาก คือคนไทยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ไม่อยากมีเรื่อง เพราะฉะนั้นถ้าเขาขอมมาก็ตามน้ำว่ากันไป ตามสถานการณ์ไปเรื่อยๆ”

ศ.สุกัญญา สุตบรรทัด คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
สมาชิกวุฒิสภาแบบสรรหา

“สิ่งนี้เป็นสิ่งซึ่งใหญ่และไม่ค่อยพูดกันในเมืองไทยก็คือ self-censorship ก็คือ Service Provider เป็นคนบล็อก ไอเอสพีเป็นคนบล็อก และไอเอสพีนั้นบล็อกโดยไม่ได้มีคำสั่งจากรัฐบาล แต่เป็นการบล็อกด้วยตัวเอง

แต่สิ่งนี้อย่าไปโทษไอเอสพี เพราะว่าไอเอสพีมันต้องบล็อก เนื่องจากรัฐบาลเป็นผู้สร้างบรรยากาศให้ไอเอสพี จำเป็นจะต้องบล็อก”

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“การบล็อกเท่าที่สังเกตพบว่าจะทำโดยไอเอสพีแทน ซึ่งเราไม่รู้ว่าเป็นการกำกับดูแลตนเอง หรือว่ากระทรวงไอซีทีแข็งแกร่งไม่เป็นทางการ เพราะว่าแต่ละไอเอสพีก็บล็อกไม่เหมือนกัน บางไอเอสพีเข้าอันนี้ได้ บางไอเอสพีเข้าอันนี้ไม่ได้ อันนี้ก็แน่นอนว่าทำในระดับไอเอสพี แต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่ามีการแจ้งจากกระทรวงไอซีทีหรือไม่”

ผศ.ดร.จิตรทัศน์ ฝึกเจริญผล อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

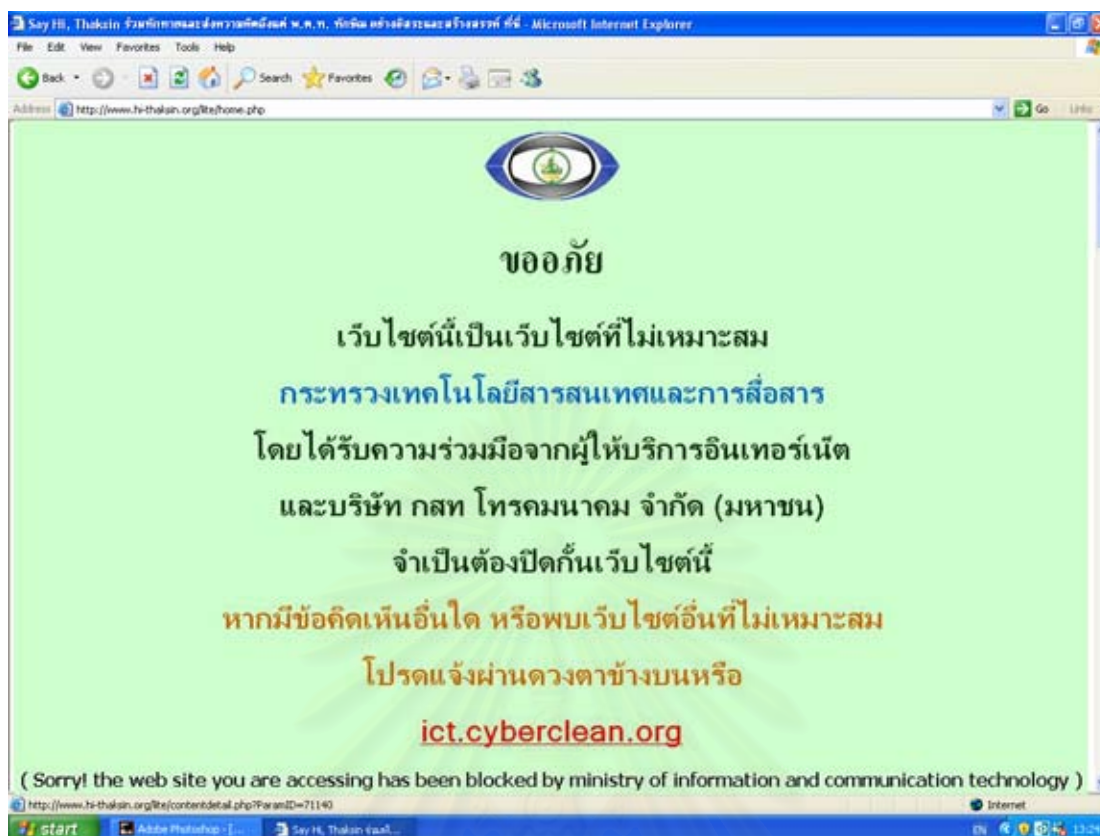
6) ความสำเร็จของภาครัฐในการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง
ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนวิเคราะห์ว่า ภาครัฐสามารถที่จะควบคุมการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองให้อยู่ในกลุ่มที่จำกัด ผ่านการใช้สัญลักษณ์ในรูปของดวงตาขนาดใหญ่ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐมองเห็นการกระทำทุกอย่างบนอินเทอร์เน็ต จึงเกิดความไม่มั่นใจและไม่สามารถขยายผลในการเคลื่อนไหวต่อต้าน คมช. และรัฐบาลไปสู่พื้นที่ในชีวิตจริงได้

“สิ่งที่รัฐพยายามจะทำก็คือให้เราทั้งหลายไม่ต้องรับรู้ ไม่ต้องมีปฏิกิริยา ไม่ต้องมีกิจกรรม ทำได้แค่นี้ก็พอแล้วละ ไม่ถึงขนาดที่จะต้องคุมได้ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ว่าไม่สามารถจะดำเนินกิจกรรมในเชิงต่อต้านและก็เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ โดยส่วนตัวผมคิดว่าที่ผ่านมาเขาก็ทำได้สำเร็จแล้ว”

สมบัติ บุญงามอนงค์ แกนนำเครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร

“มีประสิทธิผลในแง่ที่ว่าทำให้การกระจายของมันน้อย แต่สำหรับคนที่มันอยู่ในวงนั้นและมันรู้เรื่องแล้ว มันไม่จบ ฟันเดียวกันไม่ active มันก็กระโดดไปหาประชาธิปไตย ประชาไทไม่ active มันก็กระโดดไปที่ proxy เพราะฉะนั้นถ้าในแง่ของคนที่มีอยู่จะทำให้เขาลดเรื่องเหล่านี้ ไม่มาใช้สิ่งเหล่านี้ ให้เขาไม่มา debate เรื่องเหล่านี้ไม่มีประสิทธิภาพเลย แต่ในแง่ของการลดจำนวนสมาชิกใหม่ๆ มา ผมคิดว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เพราะว่ารูปดวงตาที่บางครั้งออกมามันก็ทำให้หลายคนกลัว เพราะหลายคนเชื่อว่ารัฐกำลังเฝ้ามองอยู่ด้วย ทั้งที่ในแง่ของกฎหมายรัฐทำอะไรไม่ได้”

ผศ.สุรัตน์ โหราชัยกุล อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพ 9 ภาพที่ปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์เมื่อเข้าสู่เว็บไซต์ที่กระทรวงไอซีทีปิดกั้น

จากรูปจะเห็นได้ว่ากระทรวงไอซีทีใช้สัญลักษณ์รูปดวงตาสื่อให้ผู้เข้าใช้งานภาครัฐกำลังจับจ้องมองดูและรู้เห็นการกระทำทุกอย่างบนอินเทอร์เน็ตของผู้ใช้งาน ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในการใช้อินเทอร์เน็ต

7) การสร้างบรรยากาศความกลัวในหมู่ผู้ใช้งานโดยภาครัฐ

ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนมีความเห็นตรงกันว่า ภาครัฐได้สร้างบรรยากาศความกลัวให้เกิดในหมู่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยการประกาศและบังคับใช้กฎหมายที่มีการระบุโทษอย่างสูงสำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและผู้ใช้งาน ซึ่งทำให้เกิดการเซ็นเซอร์ตนเอง (self-censorship) เพิ่มมากขึ้น จนนำไปสู่การปิดกั้นในระดับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต และการลดลงของพฤติกรรมการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องการเมืองของผู้ใช้งาน

“ในช่วงหลังผมจะโดนการเตือนในเชิงองค์ความรู้ผสมอำนาจจาก พรบ.คอมพิวเตอร์ ถูกตักเตือนจากสมาชิกเว็บบอร์ดด้วยกันเองว่าคุณกำลังกระทำความผิดตาม พรบ.คอมพิวเตอร์ ทำให้คนชะงักพอสมควร คือเมื่อก่อนคุยกันแล้วไหลลื่น ก็กระหน่ำไปตามสถานการณ์ในการล้อเลียน แต่มันถูกนำกฎหมายนี้มาปราม เขา

มาตักเตือนเขามาซึ่งความผิด มันทำให้บรรยากาศการสนทนามันกร่อยและก็ลดลง มันก็ทำให้คนที่คุยกันถอยร่น เปลี่ยนประเด็นเปลี่ยนบรรยากาศ เปลี่ยนท่าที จากที่เราจะคุยกันเป็นการระบายทางการเมืองมันก็หายไปเลย”

อัญชิษฐ์ ศิริเทศ บรรณาธิการเว็บไซต์ www.thaingo.org

“รัฐบาลมีส่วนที่ทำให้เกิดการเซ็นเซอร์ทั้งทางตรงและทางอ้อม นั่นก็คือการบล็อกเองและการบริหาร หรือผลิตบรรยากาศให้มันน่ากลัว ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าตัดสินใจให้เปิดเสรีภาพ self-censorship มันเป็นเรื่องใหญ่กว่า censorship เพราะ self-censorship มันทำงานอยู่ตลอดเวลา แต่มันจะทำงานได้ส่วนหนึ่งก็ต่อเมื่อมันมีบรรยากาศที่ทำให้เกิด self-censorship แล้วใครล่ะที่ทำบรรยากาศให้มันน่ากลัว และมันเกิดขึ้นได้อย่างไร”

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8) ความล้มเหลวในการส่งเสริมประชาธิปไตยของสื่ออินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ในภาคประชาสังคมและนักวิชาการได้แสดงทรรศนะว่า เหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และความพยายามในการควบคุมเว็บบอร์ดทางการเมืองจาก คมช. สะท้อนให้เห็นว่า สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อเดียวที่มีศักยภาพในการเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่ในเมื่อมาอยู่ในบริบทของสังคมไทยกลับไม่สามารถสนับสนุนให้เกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้ เพราะนักวิชาการ สื่อมวลชน และบุคคลในภาคประชาสังคม ไม่ได้ร่วมกันปกป้องอินเทอร์เน็ตให้พ้นจากการควบคุมของภาครัฐ

“อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ที่มีอยู่และก็เปิดกว้าง แต่มันไม่ถูกใช้ให้เป็นประโยชน์เท่าที่มันจะสามารถเป็นได้ มันเหมือนกับเอ็นจีโอที่เป็นนักเคลื่อนไหวผ่านพื้นที่สาธารณะส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับการล้มทักษิณด้วยวิธีการรัฐประหาร ทำให้กระแสการมาใช้พื้นที่เพื่อตอบโต้หรือต่อต้านมันไม่ปรากฏ หรือว่าปรากฏน้อยมาก ไม่มีพลัง”

อัญชิษฐ์ ศิริเทศ บรรณาธิการเว็บไซต์ www.thaingo.org

“เทคโนโลยีไม่ได้ช่วยให้เราปลดปล่อยตัวเองได้เลย ทุกคนเชื่อว่าพฤษภาทมิฬมันเป็นมือมือถือ high-technology เป็นตัวส่งเสริมประชาธิปไตย คำถามก็คือว่า high-technology คราวนี้มันส่งเสริมหรือขัดขวางประชาธิปไตย pattern มันไม่เคลียร์เหมือนตอนพฤษภาทมิฬ พฤษภาทมิฬคุณใช้สื่อในการโค่นล้มรัฐบาลที่ฐานเขาจากการทำรัฐประหาร แต่ครั้งที่ผ่านมานี้ก็คือสื่อทางเลือกพยายามที่จะต่อกร แต่นักวิชาการร่วมมือด้วยน้อยมาก สังคมไม่สนใจ สื่อหลักไม่ยอมเล่นข่าว มันคือ self-censorship ขบวนการใหญ่ในสังคมไทย”

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง

จากการสัมภาษณ์พบว่า บุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและภาคประชาสังคมมีข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บอร์ดทางการเมือง ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ใน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) เว็บมาสเตอร์และผู้ใช้งานต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น

ทั้งนี้เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่แพร่หลายสู่สังคมหรือสาธารณชน ซึ่งไม่ได้แตกต่างจากสื่อมวลชนแขนงอื่น ข้อมูลที่ออกไปจึงควรเป็นข้อมูลที่มีการถ่ายทอดอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม และคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาในสังคมและผู้บริโภค ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“ควรจะทำให้ประชาชนเข้าใจถึงเสรีภาพทางการเมืองจริงๆ ไม่ใช่เสรีภาพในการค้า คือบางคนเขาค้าเพื่อความสะใจ แต่มันไม่ใช่การแสดงความเห็น ก็เข้าใจว่าการเป็นบุคคลสาธารณะหรือพรรคการเมืองหรือเป็นสถาบันทางการเมืองนั้นเขามีโอกาสที่จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ แต่บางทีมันเริ่มไปถึงขั้นที่เป็นเรื่องไม่จริง หรือเป็นเรื่องที่คิดเอาว่าจริง ซึ่งผู้พูดจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองพูด อันนี้คือสิ่งที่ขาดไปในสังคมไทย”

พัฒนาพงศ์ สุนทรกำจรพานิช รองเลขาธิการสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย

“ผู้ดูแลเว็บอร์ดอาจจะต้องมีความรับผิดชอบมากกว่านี้ เหมือนกับบรรณาธิการที่จะต้องดูแลเนื้อหาในหนังสือของตัวเอง แต่เว็บมันคิดว่าตรงที่ทำให้คนมีส่วนร่วมมากกว่า ตรงนี้ผู้ใช้เองก็ต้องมีวิจารณญาณมากขึ้นในการใช้งาน คือข้อวิพากษ์วิจารณ์มันรับกันได้แต่อย่าใช้คำที่ไม่ดี ถ้าเราดูแลตัวเองได้ดีแล้ว คนที่เขาอยากจะทำอย่างเขาก็ไม่มีช่องทางที่จะเข้ามาทำร้ายเราได้”

มรกต กุลธรรมโยธิน นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย

“อย่างเว็บอร์ดบางที่ที่มันสาธารณะมากๆ การเขียนของคนคนหนึ่งมันมีผลค่อนข้างรุนแรง เขาอาจจะต้อง screen มากกว่านี้ มันกลายเป็นเรื่องแรงครับ แต่การพิมพ์ของคนคนหนึ่งสามารถทำให้อีกคนเสียหายได้ ผมว่ามันจะต้องมีการคัดกรองที่ดีกว่านี้”

สุรัตน์ บัณฑิตลักษณะ กรรมการผู้จัดการ บริษัท โพลาร์ เว็บแอปพลิเคชัน จำกัด

“คนที่ดูแลเว็บมีจุดยืนทางการเมืองได้ แต่คุณก็ต้องทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนที่ดี เว็บมาสเตอร์ก็ต้องตระหนักถึงฐานะที่เขาเป็นสื่อมวลชนคนหนึ่ง ไม่ใช่เอาแต่ความสะใจ สะใจว่ามีใครมาค้าคนที่เราไม่ชอบอย่างนี้ไม่ได้ การด่ากันมันรุนแรงจะทำให้เกิดการใช้กำลังต่อกันเท่านั้น ผมว่าตรงนี้น่าเป็นห่วงมากเลย”

รศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร หัวหน้าภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“เป็นความรับผิดชอบของเว็บมาสเตอร์ที่คุณควรมีกรอบหรือหลักการอะไรต่างๆ แต่กรอบและหลักการตรงนี้รัฐบาลก็ควรจะเป็นผู้กำหนด และให้เว็บมาสเตอร์มี honor system เว็บมาสเตอร์เข้าใจผิดเยอะว่าการทำสื่ออินเทอร์เน็ตไม่ต้องไปแสดงความรับผิดชอบ พื้นที่สาธารณะต้อง respect แต่คนเข้าใจผิดว่า You can put any shit in there. สุดท้ายมันจะเกิดสังคมเลว มันน่ากลัวมาก กรอบที่รัฐให้มันก็หยاب และบางเรื่องแทนที่จะเป็นการปิดกั้นได้อย่างสร้างสรรค์กลับกลายเป็นว่าตัวเองไปลิดรอนเขาจนหมดเลย ขณะเดียวกันผู้ใช้หรือผู้ทำเว็บก็แย่ ไม่ได้มีความรับผิดชอบ ทั้งๆ ที่รู้ว่าบางเรื่องที่น่ามาถกเถียงกันควรจะระมัดระวังน่าจะทำให้ค่อยเป็นค่อยไป แต่กลับไปแล้วบางสุดโต่งจนกระทั่งคนในสังคมมันกันไปหมดเลย ฉะนั้นถ้าเราบอกว่าเราเชื่อในพหุนิยม เว็บมาสเตอร์ก็ควรจะทำตรงนี้ด้วย ไม่เช่นนั้นคุณก็ละเมิดกฎของพหุนิยมโดยการนำ freedom of expression ขึ้นมาอยู่เหนือทุกอย่าง”

ศส.สุรัตน์ โหราชัยกุล อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ภาครัฐควรมีการกำหนดกรอบนโยบายรวมถึงมาตรฐานที่ชัดเจน และปล่อยให้ภาคประชาสังคมดูแลจัดการกันเอง

ผู้ให้สัมภาษณ์จากทุกภาคส่วน ทั้งภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ภาคประชาสังคม และนักวิชาการ แสดงความคิดเห็นที่ตรงกันว่า ภาครัฐควรมีการประกาศกรอบนโยบายและมาตรฐานในการกำกับดูแลที่ชัดเจนว่าต้องการให้ทิศทางการกำกับอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างไร และเว็บบอร์ดทางการเมืองที่มีเนื้อหาในลักษณะใดที่จะต้องได้รับการกำกับดูแลจากภาครัฐ เพื่อให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและผู้ใช้งานได้ทราบโดยทั่วกัน นอกจากนี้ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมหรือประชาชนสร้างกลไกที่จะใช้ในการกำกับดูแลกันเอง แทนที่จะบล็อกหรือพยายามเซ็นเซอร์เว็บไซต์อย่างรัฐกำลังทำอยู่

“ภาครัฐก็ไม่ได้ทำให้มันชัดเจนเอง ซึ่งถ้ามองว่าประเด็นทางการเมืองเป็นประเด็นที่ค่อนข้าง sensitive และรัฐจำเป็นจะต้องดูแล ก็ระบุไปเลยว่าจะดูแลเว็บบอร์ดที่เป็นลักษณะนี้”

ดร.กนกวรรณ ว่องวัฒนสิน

ประธานกรรมการ บริษัท อินเทอร์เน็ต โซลูชัน แอนด์ เซอร์วิส โพรไวเดอร์ จำกัด

“เรื่องเนื้อหามันเป็นเรื่องที่ไม่สามารถจะกำกับดูแลได้ ทำไมเราต้องกำกับดูแล มันไม่ควรจะเป็นการควบคุม และสิ่งที่รัฐควรจะทำก็คือว่า กำหนดแนวทางที่ชัดเจนแล้วก็ประกาศ”

ตฤณ ตันนเศรษฐี กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

“การตีความคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 เขาตีความกันเอง คือไม่มีคนที่มาวิเคราะห์ว่า เนื้อหาในเว็บไซต์นั้นเข้าข่ายตามลักษณะของคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 หรือไม่ และคนตีความก็เป็นเจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์เท่านั้นเอง ผมก็

คิดว่าคงจะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์รายละเอียดทุกอย่างให้ชัดเจน ไล่ลงมาจากระดับผู้บังคับบัญชา ผู้ออกคำสั่งจะต้องมีรายละเอียดให้สำหรับผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะต้องปฏิบัติตาม และก็มีขั้นตอนการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ที่อยู่ระดับถัดลงไปเรื่อยๆ ซึ่งถ้าไม่ได้กำหนดระเบียบการปฏิบัติงาน ความหละหลวมมันก็จะเกิดขึ้น ทำให้เกิดการตีความกันเองของระดับปฏิบัติการ และความผิดพลาดหรือการกระทำโดยพลการมันก็จะเกิดขึ้น แล้วมันก็จะมมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งหมด”

วรรณชัย วงษ์ตะลา ผู้อำนวยการ บริษัท ไทยอีส อินเทอร์เน็ต แอ็คทีฟ สูดิโอ จำกัด

“มันควรจะมีความชัดเจน ถ้าจะห้ามก็บอกมาเลยว่าเรื่องนี้ห้าม อย่าใช้คำว่าความมั่นคงของชาติ และก็ศีลธรรมอันดี แล้วก็ปล่อยให้รัฐเป็นผู้ตีความ มันหลวม แต่ถ้ารัฐบาลบอกว่าห้ามเว็บไซต์พูดเรื่องหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ก็พูดให้มันชัดเจนไปเลย แต่จริงๆ ไม่มีการห้ามเป็นลายลักษณ์อักษรนะ มันเป็นเรื่องที่ทุกคนรู้จัก มันก็เลยคลุมเครือและทำให้มีผลกระทบต่อเนื้อหาอื่นๆ ที่มันอาจจะถูกปิดกั้น เพราะมันเป็นความไม่ชัดเจนของกฎหมาย และก็คิดว่าที่รัฐพยายามจะใช้ในการปิดกั้นเนื้อหา”

สุกัญญา กลางณรงค์ เลขานุการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (กปส.)

“ภาครัฐจะต้องปรับวิธีคิดของตัวเอง คือเลิกคิดแบบบนลงล่าง ให้อำนาจวิธีคิดแบบว่าฉันคือผู้รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วก็ทำให้สังคมนี้มันเปลี่ยนไปตามที่ต้องการ แล้วถ้าใครที่มันไม่ยอมเปลี่ยนไปตามที่คาดหวังคนคนนั้นก็ต้องเป็นคนที่ไม่โอเค ควรจะให้คุณค่ากับการเมืองภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น ควรจะให้คุณค่ากับความสามารถในการคิดด้วยตัวเองของพวกกรากหญ้าหรือประชาชนทั่วไปให้มากขึ้น”

ศ.สุกัญญา สูดบรรทัด คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
สมาชิกรัฐสภาแบบสรรหา

“ทางรัฐไม่ควรจะเข้าไปปิด แต่ควรจะตั้งคำถามเพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ระหว่างรัฐที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแลความสงบสุขกับเว็บมาสเตอร์ ควรจะต้องให้มีการแลกเปลี่ยนตรงนี้ด้วย ขณะเดียวกันรัฐก็มีหน้าที่ที่จะเอื้อเสรีภาพให้แก่ประชาชนด้วย รัฐต้องดูว่าการที่ปล่อยให้ข้อมูลบางอย่าง ข้อมูลนั้นไปลึกรอนเสรีภาพคนอื่นหรือไม่ ถ้ามันลึกรอนรัฐมีหน้าที่ต้องดูแล คนดูแลควรไปถามทางเว็บว่าคุณมีเหตุผลอย่างไรที่ปล่อยให้ข้อมูลนี้อยู่ได้ สรุปคือพยายามให้เว็บมาสเตอร์มี self-regulation โดยที่รัฐคอยดูอยู่ห่างๆ”

รศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร หัวหน้าภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการตอบคำถามวิจัย และอภิปรายผลในบทต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549” จัดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษากฎหมาย ประกาศ คำสั่ง และข่าว ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต เว็บบอร์ดเว็บบอร์ดทางการเมือง และบุคคลภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง และนำผลการวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาประกอบกันเพื่อตอบปัญหานำวิจัยดังต่อไปนี้

1. การกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 มีลักษณะอย่างไร
2. เว็บบอร์ดของเว็บบอร์ดทางการเมือง แสดงบทบาทในฐานะของผู้กรองสาร (gatekeeper) ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 อย่างไร
3. บุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและภาคประชาสังคมมีความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 อย่างไร

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ที่ประกาศใช้ในช่วงระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง 19 กันยายน 2550 สามารถสรุปตามประเด็นต่างๆ ได้ดังข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 วิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซง
เว็บไซต์ทางการเมือง

ประเด็นในการวิเคราะห์กฎหมาย ประกาศ และคำสั่ง	ผลการวิจัย
บริบทของสถานการณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นช่วงเวลาที่สถานภาพของคณะรัฐประหารยังไม่มั่นคง 2. การวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการเมืองในอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างกว้างขวางและค่อนข้างเสรี 3. อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารเพียงช่องทางเดียวที่กลุ่มผู้ถูกโค่นอำนาจทางการเมือง และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการทำรัฐประหารสามารถเข้าถึงได้
วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดโทษทางกฎหมายอย่างสูงสำหรับผู้ใช้งาน 2. การกำหนดโทษทางกฎหมายอย่างสูงสำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต 3. การให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเต็มที่ในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ต 4. การใช้กลไกของรัฐที่มีอยู่ในการควบคุมอย่างเป็นระบบ
แนวทางปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. พนักงานเจ้าหน้าที่ยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์ (เว็บไซต์) ได้โดยต้องผ่านกระบวนการศาล 2. ผู้ให้บริการต้องเก็บข้อมูลการใช้คอมพิวเตอร์ในระบบอินเทอร์เน็ตไว้เป็นเวลาอย่างน้อยเก้าสิบวัน

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง ในช่วงระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง 19 กันยายน 2550 สามารถสรุปตามประเด็นต่างๆ ได้ดังข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 วิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง

ประเด็นในการวิเคราะห์ข่าว	ผลการวิจัย
วิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้กำลังเข้าตรวจค้น 2. การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย 3. การดำเนินการผ่าน บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) 4. การปิดกั้นเว็บไซต์ที่ให้บริการเป็นเว็บบอร์ดทางการเมือง 5. การแจ้งเตือนและขอความร่วมมือไปยังเว็บมาสเตอร์และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต 6. การสร้างสื่อออนไลน์ของรัฐเพื่อตอบโต้ฝ่ายตรงข้าม 7. การตั้งศูนย์เผยแพร่ข้อมูลในเว็บไซต์ www.mict.go.th ของกระทรวงไอซีที 8. การตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อสังเกตการณ์/ตอบโต้
ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น	การปิดเว็บไซต์หรือการสร้างเงื่อนไขในการแสดงความคิดเห็นเป็นการปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน
ผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการแสวงหาและเข้าถึงข่าวสาร	ประชาชนไม่สามารถที่จะเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากหลายๆ แหล่งที่มีมุมมองแตกต่างกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบพิจารณาด้วยวิจารณญาณส่วนบุคคล ซึ่งจะ เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนาทางความคิดของประชาชน
ปฏิกิริยาจากผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองของภาครัฐ	แนวทางปฏิบัติของภาครัฐกระตุ้นให้เกิดความพยายามในการสื่อสาร และหาช่องทางสื่อสารข้อมูลหรือความคิดเห็นของฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับรัฐออกมา

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม อินเทอร์เน็ต และเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง เกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 สามารถสรุปตามประเด็นต่างๆ ได้ดังข้อมูลในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 6 บทบาทของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาลในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

บทบาทของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติและรัฐบาล	ผลการวิจัย
บทบาทของสำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ	สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรมไม่มีบทบาทในการดำเนินการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง
บทบาทของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	คมช. กำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางกระทรวงไอซีที
การปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านการสื่อสารแห่งประเทศไทย (CAT)	กระทรวงไอซีทีที่ปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านเกตเวย์ของการสื่อสารแห่งประเทศไทย (CAT)
การปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ให้บริการ Web Hosting	มีทั้งกรณีเว็บบอร์ดทางการเมืองถูกปิดกั้นและไม่ได้ถูกปิดกั้นผ่านทางผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ให้บริการ Web Hosting
การขอความร่วมมือในการเซ็นเซอร์เนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางเว็บมาสเตอร์	มีทั้งกรณีที่เว็บมาสเตอร์ได้รับการติดต่อและไม่ได้รับการติดต่อขอความร่วมมือในการเซ็นเซอร์เนื้อหา
การเซ็นเซอร์ตนเองของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์	มีการเซ็นเซอร์ตนเองของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง

จากข้อมูลในการสัมภาษณ์พบว่า วิธีการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละเว็บบอร์ดและในผู้ประกอบการแต่ละราย ดังที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตาราง 7 เปรียบเทียบวิธีการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง

วิธีการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง	ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและ Web Hosting				เว็บบอร์ดทางการเมือง			
	Thais	Porar	INET	ISSP	midnightuniv.org	prachatai.com	pantip.com	manager.co.th
การปิดกั้นเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ให้บริการ Web Hosting	/	—	—	—	/	—	—	—
การขอความร่วมมือในการเซ็นเซอร์เนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองผ่านทางเว็บมาสเตอร์					—	/	/	—
การเซ็นเซอร์ตนเองของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์	—	—	—	—	—	—	/	/

จากการสัมภาษณ์เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บบอร์ด พบว่า ภาครัฐมีการปิดกั้นเว็บบอร์ดมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนผ่านทางผู้ให้บริการ Web Hosting คือ บริษัท ไทยอีสอินเทอร์เน็ตแอนด์ทีฟ สตูดิโอ จำกัด ในกรณีของเว็บไซต์ประชาไทและพันทิป ภาครัฐใช้วิธีขอความร่วมมือจากเว็บมาสเตอร์ในการเซ็นเซอร์เนื้อหา ส่วนการเซ็นเซอร์ตนเองของเว็บมาสเตอร์ มีเพียงเว็บไซต์พันทิป และผู้จัดการออนไลน์ที่ใช้วิธีการดังกล่าว

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต และเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง เกี่ยวกับบทบาทของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 สามารถสรุปตามประเด็นต่างๆ ได้ดังข้อมูลในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 8 บทบาทของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต ในการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

บทบาทของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต	ผลการวิจัย
การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ให้บริการ Web Hosting ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามการขอความร่วมมือจากภาครัฐเป็นอย่างดี
แนวทางปฏิบัติของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต	มีการกำกับดูแลตนเองในเบื้องต้นอยู่แล้ว โดยวิธีการพิจารณาคูณสมบัติของผู้ติดต่อขอใช้บริการ และการกำหนดระเบียบในสัญญาขอใช้บริการสอดคล้องกับกฎหมาย
บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) ในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเป็นตัวกลางในการประสานระหว่างภาครัฐและเว็บมาสเตอร์ / มาตรฐานในการดำเนินการ รวมถึงมีความระมัดระวังและการกำกับดูแลตนเองเพิ่มมากขึ้น 2. ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมีบทบาทน้อยมาก

2. บทบาทของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง ในฐานะผู้กรองสาร (gatekeeper) ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

จากการศึกษาพบว่าภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บบอร์ด มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถ่วงถ่วงและคัดเลือกเนื้อหาที่เหมือนและแตกต่างกัน ในส่วนของหลักเกณฑ์ที่เหมือนกันนั้นคือ

- 1) ห้ามวิพากษ์วิจารณ์หรือพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) ห้ามใช้คำหยาบคาย
- 3) ห้ามเสนอข้อความหมิ่นประมาทหรือกล่าวให้ร้ายบุคคลอื่น
- 4) ห้ามโฆษณาสินค้า บริการ และประกาศรับสมัครงาน

หากกระทู้หรือข้อความใดที่เข้าหลักเกณฑ์หนึ่งในสี่ข้อก็จะดำเนินการลบออก ซึ่งหลักเกณฑ์เหล่านี้เป็นหลักเกณฑ์ที่แต่ละเว็บบอร์ดได้บัญญัติไว้ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ส่วนในแต่ละเว็บไซต์นั้นมีหลักเกณฑ์การกำกับดูแลตนเองที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปหาน้อยดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลตนเองของเว็บบอร์ดทางการเมืองโดยเรียงจากระดับมากไปหาน้อย

รายชื่อเว็บบอร์ด	หลักเกณฑ์เพิ่มเติม
manager.co.th	เฝ้าระวังกระทู้ที่โจมตี คมข. มากขึ้น เพื่อป้องกันการตอบโต้ของฝ่ายที่ถูกยึดอำนาจไป
pantip.com	กำหนดกติกาห้ามนัดชุมนุมประท้วงผ่านเว็บบอร์ด
prachatai.com	ลบข้อมูลที่อาจจะเป็นเท็จและไม่สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้
midnightuniv.org	ไม่มีหลักเกณฑ์เพิ่มเติม

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์ จากการสัมภาษณ์เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บไซต์ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเว็บมาสเตอร์แต่ละคนดังสรุปได้จากตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์

รายชื่อเว็บบอร์ด	ปทัสถานและนโยบายขององค์กร	ค่านิยมส่วนตัวของเว็บมาสเตอร์	อำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมือง
midnightuniv.org	—	/	—
prachatai.com	—	/	—
pantip.com	/	—	—
manager.co.th	/	—	—

จากคำให้สัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าปทัสถานและนโยบายขององค์กร (norms and policies) ที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์มีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ด www.pantip.com และเว็บบอร์ด www.manager.co.th และค่านิยมส่วนตัวของเว็บมาสเตอร์มีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ด www.prachatai.com และเว็บบอร์ด www.midnightuniv.org ในขณะที่อำนาจรัฐและปัจจัยทางการเมืองไม่มีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดใดเลย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า เว็บไซต์จากเว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บไซต์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพของเว็บมาสเตอร์ในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายในการกำกับดูแลการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมืองของ คมช. และรัฐบาล ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตาราง 11 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพของเว็บมาสเตอร์ในการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายของภาครัฐ

รายชื่อเว็บบอร์ด	ไม่มีผลกระทบต่อเสรีภาพเนื่องจาก รู้สึกว่าไม่มีแรงกดดันจาก คมช. / รัฐบาล	มีผลกระทบต่อเสรีภาพ
midnightuniv.org	/	—
prachatai.com	—	/
pantip.com	/	—
manager.co.th	/	—

จากคำให้สัมภาษณ์จะเห็นได้ว่ามีเพียงเว็บมาสเตอร์จากเว็บไซต์ www.prachatai.com เพียงเว็บไซต์เดียวที่คิดว่าเสรีภาพของตนได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง และนโยบายในการกำกับดูแลการสื่อสารเว็บบอร์ดทางการเมืองของ คมช. และรัฐบาล ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ในขณะที่อีก 3 เว็บไซต์คิดว่าไม่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้เป็นเพราะจุดยืนและบทบาททางการเมืองที่แตกต่างกันของแต่ละเว็บไซต์ ดังนี้

ในกรณีของเว็บไซต์ www.midnightuniv.org นั้นมีจุดยืนในการต่อต้าน คมช. และรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ มาแต่เดิมอยู่แล้ว จึงมิได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐ ในขณะที่เว็บไซต์ www.pantip.com มีจุดยืนที่ไม่ต่อต้าน คมช. หรือรัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้งของ คมช. และยิ่งพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับภาครัฐตามประกาศ คปค. ฉบับที่ 5 จึงมีการกำกับดูแลตนเองตามแนวทางที่รัฐต้องการ (เช่น เซอร์ตัวเอง) ขณะเดียวกันจุดยืนของเว็บไซต์ www.manager.co.th คือการสนับสนุนการทำรัฐประหารเพื่อล้มล้างรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ เพราะสื่อในเครือผู้จัดการได้รับประโยชน์จากการเข้ามาบริหารประเทศของ คมช. และรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ดังจะเห็นจากการที่บุคคลสำคัญของเครือผู้จัดการได้รับแต่งตั้งให้เข้าปาดำรงตำแหน่งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และในช่วงแรกของการบริหารราชการของรัฐบาล พล.อ.

ศุรยุทธ์ รายการ “ยามเฝ้าแผ่นดิน” ของนายสนธิ ลิ้มทองกุล (เจ้าของเว็บไซต์ www.manager.co.th และสื่อในเครือผู้จัดการ) ก็ได้รับการจัดสรรพื้นที่และเวลาออกอากาศในสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. เป็นระยะเวลาหนึ่ง จนมีกระแสต่อต้านมากทำให้ถูกถอดรายการไปในที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ของบุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตและภาคประชาสังคม

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต เว็บมาสเตอร์ของเว็บบอร์ดทางการเมือง และผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปตามประเด็นต่างๆ ได้ดังข้อมูลในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 12 ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง	ผลการวิจัย
ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมืองของภาครัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การควบคุมเว็บบอร์ดทางการเมืองเป็นเรื่องปกติที่จะต้องเกิดขึ้นในช่วงที่มีการทำรัฐประหาร 2. ภาครัฐประสบความสำเร็จในการกำกับดูแลและแทรกแซงเว็บบอร์ดทางการเมือง 3. ภาครัฐสร้างบรรยากาศความกลัวในหมู่ผู้ใช้งาน 4. หน่วยงานภาครัฐไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน และความไม่โปร่งใสของการดำเนินงาน 5. บทบาทในฐานะผู้กำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองไม่ควรจะเป็นของกระทรวงไอซีที
ความคิดเห็นต่อการกำกับดูแลตนเองของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต Web Hosting และเว็บมาสเตอร์	ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์มีการเซ็นเซอร์ตนเองและให้ความสำคัญกับเนื้อหาเรื่องการเมืองมากกว่าเรื่องอื่นๆ
ความคิดเห็นต่อลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตกับการกำกับดูแล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเป็นไปไม่ได้ทางเทคโนโลยีในการปิดกั้นเว็บบอร์ด โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสาร 2. ความล้มเหลวในการส่งเสริมประชาธิปไตยของสื่ออินเทอร์เน็ต
ข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแลและแทรกแซงการสื่อสารในเว็บบอร์ดทางการเมือง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เว็บมาสเตอร์และผู้ใช้งานต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น 2. ภาครัฐควรมีการกำหนดกรอบนโยบายรวมถึงมาตรฐานที่ชัดเจน และปล่อยให้ภาคประชาสังคมดูแลจัดการตนเอง

อภิปรายผล

บทบาทของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในฐานะผู้กำกับดูแล

หลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 ภาครัฐมิได้มีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่เพื่อมาทำหน้าที่ในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตและเว็บบอร์ดทางการเมือง แต่ยังคงใช้กลไกของรัฐที่มีอยู่เดิม ซึ่งก็คือกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT) หรือกระทรวงไอซีที ดังจะเห็นได้จากคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของกลไกการกำกับดูแลเดิมที่มีการรายงานไว้ในงานวิจัยของพิรธรอง รามสูต ธรรมะนันท์ และนิธิตา คณานินันท์ (2547) ว่า “การกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตอย่างเป็นทางการเป็นหน้าที่ของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยได้มีการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลชื่อว่า คณะกรรมการสืบสวน ป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ หรือ *Cyber Inspector*”¹ ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

สาเหตุที่รัฐให้อำนาจกระทรวงไอซีทีในการดำเนินการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองนั้น เนื่องมาจากกระทรวงไอซีทีมีหน่วยงานในกำกับที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสื่ออินเทอร์เน็ตโดยตรง ซึ่งก็คือ บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ที่เป็นเกตเวย์เพียงแห่งเดียวของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) ทั้งหมด ส่งผลให้การกำกับดูแลสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นไปได้โดยสะดวก

วิธีการที่กระทรวงไอซีทีใช้ในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองนั้นขึ้นอยู่กับมติของที่ประชุมร่วมระหว่างบุคลากรของกระทรวงไอซีที และตัวแทนจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติว่าจะดำเนินการเช่นไร วิธีการที่ใช้นั้นมีทั้งหมด 4 วิธี ได้แก่ การแจ้งเว็บมาสเตอร์ให้ลบกระทู้หรือข้อความ การแจ้งผู้ให้บริการ Web Hosting ให้นำเว็บไซต์ที่มีปัญหาออกจาก IP การแจ้งผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) ให้ดำเนินการปิดกั้นเว็บไซต์ และการปิดกั้นเว็บไซต์ที่มีปัญหาที่เกตเวย์ของบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

¹ พิรธรอง รามสูต ธรรมะนันท์ และนิธิตา คณานินันท์, การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต, หน้า 46.

จากลักษณะการดำเนินการของภาครัฐดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดกลไกการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต² ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา ซึ่งก็คือ การใช้กลไกกฎหมาย มาตรการ บทลงโทษ (legal sanction) และกลไกการปิดกั้นและกั้นกรองเนื้อหา (blocking and filtering system) กล่าวคือ ภาครัฐได้ประกาศและบังคับใช้กฎหมาย 2 ฉบับ คือ คำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 อีกทั้งยังได้ใช้อำนาจผ่านกระทรวงไอซีทีในการปิดกั้นและกั้นกรองเนื้อหาเว็บบอร์ดทางการเมืองอีกด้วย

แม้ว่าการดำเนินงานในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองของภาครัฐจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง กล่าวคือ สามารถสร้างความระมัดระวังในการใช้งานและสร้างอุปสรรคต่อการรับรู้ข่าวสารของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่สามารถขยายผลไปสู่การต่อต้านรัฐบาลในสังคมจริงได้มากเท่าที่ควรจะเป็น แต่ถึงกระนั้นบทบาทดังกล่าวของกระทรวงไอซีทีก็ส่งผลให้เกิดข้อคิดเห็นของบุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต บุคคลในองค์กรอิสระ (NGO) และนักวิชาการว่า กระทรวงไอซีทีไม่ควรอยู่ดำเนินการในฐานะผู้กำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง เพราะหน้าที่หลักของกระทรวงฯ ควรจะเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการแพร่กระจายของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มากกว่าการทำหน้าที่ปราบปราม และหน่วยงานภาครัฐควรมีขั้นตอนการดำเนินงานที่โปร่งใสชัดเจน ให้ประชาชนได้รับทราบ และสามารถตรวจสอบได้

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวอีกว่า ในยุคข้อมูลข่าวสาร การปิดกั้นเว็บไซต์หรืออินเทอร์เน็ตนั้นไม่สามารถที่จะเป็นไปได้ในแง่ของเทคโนโลยี ด้วยคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตที่ประชาชนเป็นผู้ผลิตเนื้อหาเอง จึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตจำนวนมากมาขุมหาศาล และการสร้างเว็บไซต์ก็สามารถทำได้ง่าย ส่งผลให้ยากต่อการควบคุมกั้นกรองเนื้อหา อีกทั้งอินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับสื่อประเภทอื่นๆ ผ่านเครือข่ายสารสนเทศได้ทั้งหมด ไม่เพียงเท่านั้น การปิดกั้นเว็บไซต์จะยังเป็นการผลักดันให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นของสาธารณชน และนำไปสู่การแสวงหาหรือสร้างเครื่องมือเพื่อหลีกเลี่ยงการปิดกั้นและหาทางเข้าถึงข้อมูลที่ถูกล็อกปิดกั้นได้ในที่สุด

เสรีภาพของสื่ออินเทอร์เน็ตกับบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตย

จากแนวคิดคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตที่นักวิชาการได้นำมาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสื่ออินเทอร์เน็ตกับสื่อมวลชนประเภทอื่นอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง จะพบว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีข้อได้เปรียบสื่อต่างๆ ดังกล่าวในแง่ที่ว่า รัฐบาลไม่สามารถควบคุมสื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเหมือนอย่างการควบคุมสื่อมวลชนต่างๆ ดังที่พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ มองว่า การสร้างกระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือขอสัมปทานจากรัฐ ในขณะที่เดียวกันผลการวิจัยของยุทธพร อิศรชัย³ พบว่า อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีเสรีภาพสูง

สอดคล้องกับที่มีนักวิชาการจำนวนมากเห็นว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ได้มากกว่าสื่ออื่นๆ ดังที่ รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม⁴ ได้มองว่า พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ให้ปัจเจกชนมารวมตัวกัน เพื่อพูดคุยเรื่องราวสาธารณะร่วมกัน และรวมตัวกันต่อต้านอำนาจตามอำเภอใจ และการกดขี่ต่างๆ ที่มีต่อพลังสาธารณะและพลังทางสังคมโดยรัฐ

แต่เมื่อพิจารณาในบริบทของการกำกับดูแลโดยภาครัฐภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 กลับพบว่า ภาครัฐสามารถควบคุมการสื่อสารบนเว็บบอร์ดทางการเมืองได้ผ่านทางกลไก และมาตรการของนโยบายต่างๆ ทำให้อินเทอร์เน็ตยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างเต็มรูปแบบได้ ดังที่ Human Rights Watch⁵ หน่วยงานเฝ้าระวังด้านสิทธิมนุษยชนประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550 ว่า “ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่องการถกเถียงทางการเมืองอย่างเสรี โดยมีการปิดกั้นเว็บไซต์ทางการเมือง และทำให้การวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมออนไลน์เงียบลง”

เมื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ต พบว่าวิธีการที่รัฐใช้ควบคุมสื่อมวลชนในอดีต ก็ยังสามารถนำมาใช้ได้กับสื่อ

³ Pitch Pongsawat, “Virtual Democracy in Thailand: Information Technology, Internet Political Message Board, and the Politics of Representation in Thailand after 1992”, Referred to วารสารสังคมศาสตร์, หน้า 141-165.

⁴ ยุทธพร อิศรชัย, “อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย,” หน้า 174.

⁵ สมเกียรติ ตั้งนโม, การเปลี่ยนรูปโครงสร้างของพื้นที่สาธารณะ ฮาเบอร์มาส : พื้นที่สาธารณะที่ถูกรัฐและทุนนิยมปล้นเอาไป, แหล่งที่มา: www.midnightuniv.org

⁶ ไอซีทีโลกแบนยูทิวบ์ แต่บล็อกไอพีจากไทย, แหล่งที่มา: www.thairath.co.th, วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2550.

อินเทอร์เน็ตในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจในระบบ ซึ่งได้แก่ การออกกฎหมาย อย่างเช่นคำสั่ง คปค. ฉบับที่ 5 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มาควบคุมสื่ออินเทอร์เน็ต และการสั่งปิดเว็บไซต์ หรือการใช้อำนาจจอร์ระบบ เช่น การโทรศัพท์ไปขอความร่วมมือจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการ Web Hosting และ เว็บบาสเตอร์ รวมถึงการสร้างสื่อออนไลน์ของรัฐเพื่อใช้ในการตอบโต้ฝ่ายตรงข้าม สอดคล้อง กับความคิดเห็นของ รศ.ใจ อึ้งภากรณ์⁷ ที่ว่า ประชาธิปไตยบนอินเทอร์เน็ต (Internet Democracy) เป็นเพียงประชาธิปไตยจำลอง (Virtual Democracy) ที่ไม่อาจนำไปสู่การขยายผลในโลกจริงได้

สาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สื่ออินเทอร์เน็ตขาดเสรีภาพ และไม่สามารถส่งเสริมให้ เกิดประชาธิปไตยได้นั้น เป็นเพราะขาดการผลักดันจากนักวิชาการ สื่อมวลชน และบุคคลใน ภาคประชาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมกับพื้นที่ สาธารณะของ กาญจนา แก้วเทพ⁸ ที่ว่า ประชาสังคมและพื้นที่สาธารณะต่างมีบทบาทที่อนุเคราะห์ ซึ่งกันและกัน

กล่าวคือ พื้นที่สาธารณะในสังคมยุคใหม่นั้นจะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ก็จากการที่ภาค ประชาสังคม ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรจากองค์กรอิสระสาธารณประโยชน์ ปัญญาชน นักวิชาการ ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ และปัจเจกชนพลเมืองมารวมตัวกัน เพื่อ ปกป้องรักษาสื่ออินเทอร์เน็ตให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ปราศจากการครอบงำของรัฐ โดยมี สื่อมวลชนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่จะถ่ายทอดข้อคิดเห็นและการเคลื่อนไหวดังกล่าวออกไปเพื่อ กระตุ้นความสนใจของผู้คนในสังคม ให้หันมาเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการครอบงำสื่ออินเทอร์เน็ตของ ภาครัฐด้วย

แต่ในกรณีของเว็บอร์ดทางการเมืองหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 นั้น จะ เห็นได้ว่าประชาชนเข้ามาใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ตในการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของภาครัฐ รวมถึงความชอบธรรมของการก่อรัฐประหาร แต่ขณะที่นักวิชาการ สื่อมวลชน และบุคคลต่างๆ ในภาคประชาสังคม ไม่ได้แสดงความพยายามและเคลื่อนไหวอย่างเพียงพอเพื่อป้องกันไม่ให้ ภาครัฐสามารถเข้ามามีครอบงำสื่ออินเทอร์เน็ต นี่ก็สาเหตุสำคัญที่ทำให้เว็บอร์ดทางการเมือง หรืออินเทอร์เน็ตไม่อาจเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีเสรีภาพเต็มที่

⁷ Pirongrong Ramasoota Rananand, "Internet and Democracy in Thailand," in *Rhetoric and Reality : The Internet Challenge for Democracy in Asia*, ed. Indrajit Banerjee (Eastern Universities Press, 2003), p. 311.

⁸ กาญจนา แก้วเทพ, *มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่*, หน้า 217.

ขณะที่นักวิชาการกลุ่มหนึ่งมองว่า สื่ออินเทอร์เน็ตจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจหลักของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่เมื่อสื่ออินเทอร์เน็ตมาอยู่ในบริบททางการเมืองที่มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ อย่างการเมืองการปกครองของประเทศไทย กลับกลายเป็นว่า อินเทอร์เน็ตถูกออกแบบให้เป็นไปเพื่อรองรับนโยบายทางการเมืองของผู้มีอำนาจ (elite) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดสังคมนิยมเทคโนโลยี (Social Shaping of Technology) ที่มองว่า การออกแบบและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีไม่อาจหลุดพ้นจากอิทธิพลของสังคมไปได้ การออกแบบโครงสร้างอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยก็สะท้อนลักษณะอันรวมศูนย์เช่นเดียวกับโครงสร้างทางการเมือง กล่าวคืออินเทอร์เน็ตในประเทศไทยมีเกตเวย์อยู่ที่บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) เพียงแห่งเดียว ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MIT) จึงทำให้ภาครัฐสามารถบล็อกหรือปิดกั้นเว็บไซต์ที่เกตเวย์ได้โดยสะดวก

บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ

บทบาทของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยนั้นมีลักษณะเป็นเสมือนตัวคั่นกลางระหว่างภาครัฐและประชาชน โดยมีหน้าที่ที่จะต้องให้บริการแก่ประชาชนในการใช้งานอินเทอร์เน็ตในฐานะผู้ให้บริการ ขณะเดียวกันก็ต้องคอยรับนโยบายและคำสั่งจากภาครัฐในฐานะผู้ได้รับใบอนุญาต การที่มีหน้าที่ต่อทั้ง 2 ภาคส่วนในลักษณะนี้ส่งผลให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมีบทบาทที่แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและนโยบายของแต่ละรัฐบาล ในรัฐบาลบางสมัยที่มีนโยบายกวดขันกับเรื่องเนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตก็มีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือกับภาครัฐเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าคำสั่งที่มาจากภาครัฐนั้นจะเป็นเพียงการโทรศัพท์ขอความร่วมมือด้วยวาจาโดยไม่มีลายลักษณ์อักษรปรากฏเป็นหลักฐานก็ตาม

บทบาทเช่นนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ขาดมาตรฐานในการดำเนินงาน เนื่องจากปฏิบัติตามคำสั่งหรือการขอความร่วมมือจากภาครัฐโดยมิได้คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักการว่าแนวทางปฏิบัตินั้นได้ละเมิดต่อสัญญาการขอใช้บริการ สิทธิเสรีภาพของประชาชน หรือกฎหมายปกครองหรือไม่อย่างไร

แต่ต่อมาในช่วงหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรวมถึงผู้ให้บริการ Web Hosting ได้มีการเซ็นเซอร์ตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งหรือการขอความร่วมมือจากกระทรวงไอซีทีแต่อย่างใด อย่างเช่นกรณีเว็บไซต์ฟ้าเดียวกันที่ถูกผู้ให้บริการ Web Hosting ถอดออกจาก

ไอพีเมื่อช่วงต้นเดือนมกราคม พ.ศ.2551 รวมถึงการปิดกั้นเว็บไซต์ต่างๆ ที่มีเนื้อหาหมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ขัดต่อศีลธรรมอันดีของสังคมและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ โดยสังเกตได้จากการปรากฏหน้าการบล็อกเว็บเพจของไอเอสพีแต่ละราย ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่เป็นหน้าเว็บเพจของกระทรวงไอซีที ทั้งหมดนี้เนื่องมาจากในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีการระบุโทษของผู้ให้บริการไว้รุนแรงเทียบเท่ากับผู้กระทำความผิด จึงส่งผลให้ผู้ให้บริการมีความระมัดระวังตัวในการดำเนินงานมากขึ้น

แผนภาพ 10 หน้าจอเว็บไซต์ที่ปรากฏหน้าการบล็อกเว็บเพจของไอเอสพี

จุดยืนของเว็บบอร์ดกับมาตรการในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตที่ภาครัฐนำมาใช้

มาตรการที่กระทรวงไอซีทีนำมาใช้ในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองนั้นมีหลายวิธี ซึ่งการพิจารณาว่าจะใช้วิธีการใดในการกำกับการนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญได้แก่ จุดยืนของเว็บไซต์และการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐ กล่าวคือ เว็บไซต์ที่มีจุดยืนทางการเมืองในลักษณะต่อต้าน คมข. และไม่ให้ความร่วมมือก็จะถูกสั่งปิด ดังกรณีของเว็บไซต์ www.midnightuniv.org ส่วนเว็บไซต์ที่ต่อต้าน คมข. น้อย หรือไม่ต่อต้าน คมข. และให้ความ

ร่วมมือด้วยดีก็จะมี การติดต่อขอความร่วมมือในการดูแลเนื้อหาเป็นระยะ แต่จะไม่ถูกปิดกั้นหรือบล็อก โดยปริมาณการติดต่อของหน่วยงานภาครัฐจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของแต่ละเว็บ ในขณะที่เว็บไซต์ที่มีจุดยืนในการสนับสนุน คมช. และต่อต้านฝ่าย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็จะถูกปล่อยอิสระ โดยไม่มีการพยายามควบคุมอย่างชัดเจนจากภาครัฐเพราะไม่มีความจำเป็น เนื่องจากเว็บไซต์ดังกล่าวเต็มใจที่จะกำกับดูแลตนเองหรือนำเสนอเนื้อหาตามแนวทางที่ คมช. หรือรัฐบาลที่แต่งตั้งโดย คมช. ฟิงประสงค์ ดังกรณีของเว็บไซต์ www.manager.co.th ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างจุดยืนของเว็บบอร์ดกับมาตรการในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของภาครัฐ

เว็บมาสเตอร์กับบทบาทผู้กรองสาร

จากการวิจัยพบว่า บทบาทของเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Heath and Jennings⁹ ที่ว่า ผู้เฝ้าประตูข่าวสารเป็นผู้ที่รับผิดชอบการควบคุมการไหลของข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้กำหนดว่าข้อมูลข่าวสารใดจะได้รับการเผยแพร่และนำเสนอต่อผู้รับสาร ในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของผู้เฝ้าประตูข่าวสารนี้ ผู้วิจัยได้นำมาจากปัจจัยที่พิมลพรรณ ไชยพันธ์¹⁰ ได้รวบรวมไว้ ซึ่งได้แก่ ปทัสถานและนโยบายขององค์กร (norms and policies) ค่านิยมส่วนตัว อำนาจอรัฐและปัจจัยทางการเมือง

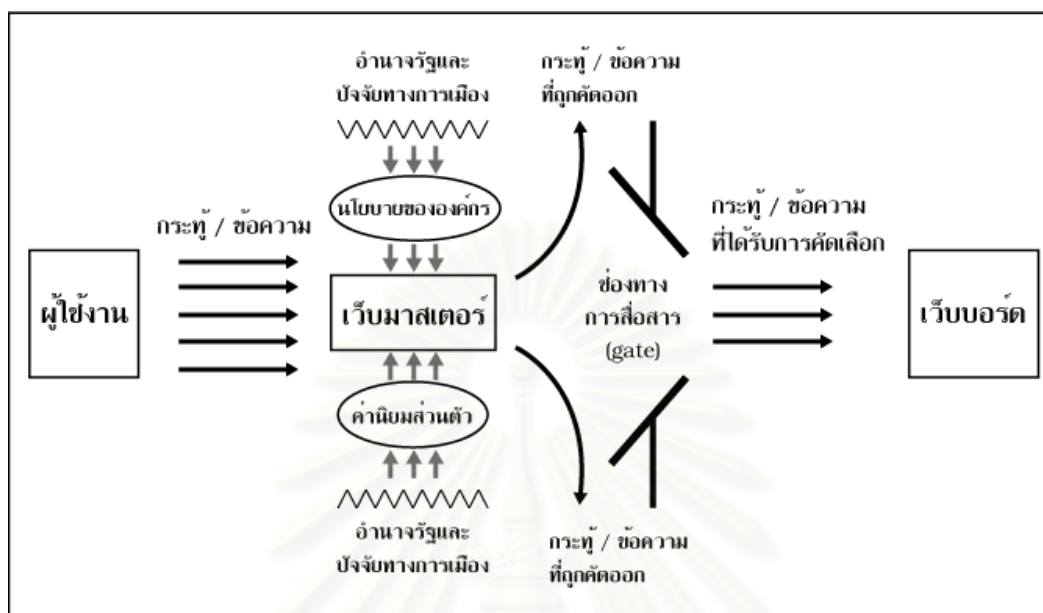
แม้ว่าผลจากการสัมภาษณ์เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองทั้ง 4 เว็บ จะพบว่า ปทัสถานและนโยบายขององค์กร กับค่านิยมส่วนตัว มีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์แต่ละคนแตกต่างกันไป ในขณะที่อำนาจอรัฐและปัจจัยทางการเมืองไม่มีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์คนใดเลย แต่เมื่อผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์กฎหมายและการวิเคราะห์ข่าวที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบในลักษณะสามเส้า (triangulation) กลับพบสิ่งที่ขัดแย้งกับผลการสัมภาษณ์ เพราะวิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐที่ได้จากการวิเคราะห์กฎหมายและการวิเคราะห์ข่าวนั้น ล้วนแล้วแต่แสดงนัยยะของผลกระทบต่อตัวเว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโทษทางกฎหมายของเว็บมาสเตอร์ไว้สูงเทียบเท่ากับโทษของผู้ใช้งาน การให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐอย่างเต็มที่ในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้กำลังเข้าตรวจค้น และการแจ้งเตือนและขอความร่วมมือไปยังเว็บมาสเตอร์

ลักษณะดังกล่าวสะท้อนการควบคุมที่ลึกไปกว่าในสำนึกของผู้ปฏิบัติการด้านข่าวสาร จะเห็นได้ว่าวิธีและลักษณะการใช้อำนาจของรัฐแม้จะเป็นปัจจัยภายนอก (external factors) แต่สามารถส่งผลกระทบต่อปัจจัยภายใน (internal factors) อย่างปทัสถานและนโยบายขององค์กร ตลอดจนค่านิยมส่วนตัวของเว็บมาสเตอร์ได้ กล่าวคือ ปทัสถานและนโยบายขององค์กร กับค่านิยมส่วนตัวจะค้ำนึ่งถึงหรืออ้างอิงตามอำนาจอรัฐและปัจจัยทางการเมือง เป็นการนำการควบคุมเข้ามาใส่ (internalize) ไว้ในกระบวนการพิจารณาของเว็บมาสเตอร์ ก่อให้เกิดการเซ็นเซอร์ตนเอง (self-censorship) ซึ่งจะส่งผลให้เว็บมาสเตอร์เซ็นเซอร์ตนเองโดยไม่รู้สึกรู้สีก่อตัวใดๆ อย่างในกรณีของเว็บไซต์พันทิปดอทคอมซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า เว็บมาสเตอร์เรียกการกระทำดังกล่าวว่าเป็น

⁹ Heath and Jennings, 2000, อ้างใน พิมลพรรณ ไชยพันธ์, “บทบาทของเสรีชนอินที่มีบริการสืบค้นด้วยภาษาไทยในการคัดเลือกเนื้อหา,” หน้า 20.

¹⁰ พิมลพรรณ ไชยพันธ์, “บทบาทของเสรีชนอินที่มีบริการสืบค้นด้วยภาษาไทยในการคัดเลือกเนื้อหา,” หน้า 22-24.

การกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) ดังจะเห็นกระบวนการคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์ได้จากแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ 12 กลไกการคัดเลือกข่าวสารของเว็บมาสเตอร์¹¹

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นผลที่ได้จากการศึกษาโครงสร้างการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองในช่วงเวลาหลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ซึ่งอยู่ในระหว่างวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2550 เท่านั้น ซึ่งในอนาคตอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบางส่วน โครงสร้างการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา
2. ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ได้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมือง และผู้แทนหน่วยงานภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) หลายราย ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของ

11

คัดแปลงจากแผนภาพของ David Manning White, 1950, อ้างใน อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ และพิรธรรณมสุต, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, หน้า 9.

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต หลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะบริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่เป็น เภตเวทย์หลักของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตทั้งหมด และเป็นหน่วยงานในสังกัดของ กระทรวงไอซีที ที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลเว็บไซต์ต่างๆ มาโดยตลอด ราชานามผู้ประกอบการที่ปฏิเสธการให้สัมภาษณ์มีดังนี้

- บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)
- บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน)
- บริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน)
- บริษัท เค เอส ซี คอมเมอร์เชียล อินเทอร์เน็ต จำกัด
- บริษัท ซีเอส ล็อกซอินโฟ จำกัด (มหาชน)

ผู้วิจัยจึงแก้ไขปัญหาโดยการสัมภาษณ์ตัวแทนจากคณะกรรมการกิจการ โทรคมนาคม แห่งชาติ ซึ่งเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ และกำกับดูแล การดำเนินกิจการของบริษัทดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้งานวิจัยได้รับข้อมูลที่รอบด้าน และครบทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐในการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง

1. แนวทางการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองของภาครัฐในปัจจุบันนั้นไม่ถูกต้อง เหมาะสม หน่วยงานภาครัฐไม่ควรใช้วิธีการโทรศัพท์ไปขอความร่วมมือจากผู้ให้บริการ อินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการ Web Hosting และเว็บมาสเตอร์ แต่ควรใช้วิธีการแจ้งขอความร่วมมือเป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะของจดหมายหรือ E-mail นอกจากนี้วิธีการปิดกั้น เว็บไซต์ก็จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นของประชาชนและนำไปสู่การแสวงหา เครื่องมือหรือวิธีการที่จะหลุดรอดจากการปิดกั้นข้อมูลนั้น ภาครัฐควรจะใช้วิธีการชี้แจง ข้อมูลผ่านสื่อมวลชนหรือสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงให้ประชาชนได้รับทราบ และใช้วิจารณญาณของแต่ละบุคคลในการตัดสินใจ
2. เว็บมาสเตอร์เว็บบอร์ดทางการเมืองแต่ละเว็บนั้นมีวิธีการจัดการเนื้อหาและข้อมูลที่ทั้ง เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ในการดูแล เว็บไซต์ของเว็บมาสเตอร์มาอย่างยาวนาน หากมีการรวบรวมให้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ต (content management) แล้วจะเป็นประโยชน์แก่ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเว็บไซต์ หน่วยงานภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้มี

การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ดังกล่าว และเผยแพร่ให้เว็บมาสเตอร์ได้นำไปศึกษาเป็น
แนวทางในการปฏิบัติตาม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมือง หลัง
รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 บทบาทของเว็บมาสเตอร์ในการคัดเลือกข่าวสาร และความคิดเห็น
เกี่ยวกับการกำกับดูแลเว็บบอร์ดทางการเมืองจากบุคคลในภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต และภาค
ประชาสังคมที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ในอนาคตควรมีการทำการศึกษาคิดเห็นเกี่ยวกับการกำกับดูแล
เว็บบอร์ดทางการเมืองจากกลุ่มผู้ใช้งาน รวมถึงการศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
เนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ต (content management) เว็บมาสเตอร์แต่ละเว็บไซต์ ซึ่งจะประโยชน์
สำหรับทุกภาคส่วนที่จะใช้เป็นแนวทางร่วมกันในการกำกับดูแลสื่ออินเทอร์เน็ตรวมถึงเว็บบอร์ด
โดยเฉพาะเว็บบอร์ดทางการเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณ์ ทองเลิศ. สื่อมวลชนการเมืองและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ท้องถิ่น, 2539.

กฤษดา เกิดดี. การเซ็นเซอร์. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, 2548.

กาญจนา แก้วเทพ. มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส โพรดักส์, 2543.

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. “ประชาสังคม: มิติใหม่ของการเมืองสาธารณะ,” ใน ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพ, สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, บรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดีไซน์, 2540.

จิน ชาร์ป. ต้านรัฐประหาร. แปลโดย นุชจรีย์ ชลคุป, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2536.

ธิดา เข้มบุปผา. บทบาททางการเมืองของเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ.2549 - พ.ศ.2550. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ปาจรีย์ ธนะสมบูรณ์กิจ. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐกับการกำหนดวาระข่าวสารความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์พฤษภาคม 2535. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

พรรณอุษา ธีรภาพัทธกุล. บทบาทเชิงวารสารศาสตร์แบบก่อกองกระแสของผู้จัดการออนไลน์ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองไทย พ.ศ.2549. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

- พิมลพรรณ ไชยนันท์. **บทบาทของเสิร์ชเอนจินที่มีบริการสืบค้นด้วยภาษาไทยในการคัดเลือกเนื้อหา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- พิรงรอง รามสูต ธรรมะนันท์ และนิธิมา คณานินันท์. **การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต**. รายงานการวิจัยในโครงการการปฏิรูประบบสื่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.
- มลินี สมภพเจริญ. **อินเทอร์เน็ตและสื่อมวลชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- ยุทธพร อิศรชัย. **อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ระวีวรรณ ประกอบผล. **สื่อมวลชนกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์. **มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ : กรณีศึกษา www.pantip.com และ www.sanook.com**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สมเกียรติ ตั้งนโม. **การเปลี่ยนรูปโครงสร้างของพื้นที่สาธารณะ ฮาเบอร์มาส : พื้นที่สาธารณะที่ถูกรัฐและทุนนิยมปล้นเอาไป**. แหล่งที่มา: www.midnightuniv.org
- สุภาพันท์ บุญสะอาด. **ประวัติหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2517.
- อัญนิดา น้อยวงศ์. **บทบาทของ www.muslimthai.com ในการปกป้องอุดมการณ์อิสลาม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และพิรงรอง รามสูต. **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. **สื่อมวลชนในยุคปฏิรูป**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.

ภาษาอังกฤษ

Human Rights Watch. **Thailand: Military-Backed Government Censors Internet**.

Available from: www.hrw.org. [24 May 2007.]

Pamela J. Shoemaker. **News : a reader**. New York : Oxford University Press, 1999.

Pirongrong Ramasoota Rananand, “Internet and Democracy in Thailand,” in **Retic and Reality : The Internet Challenge for Democracy in Asia**, ed. Indrajit Banerjee (Eastern Universities Press, 2003).

Pitch Pongsawat, “Virtual Democracy in Thailand: Information Technology, Internet Political Message Board, and the Politics of Representation in Thailand after 1992” Referred to **วารสารสังคมศาสตร์**, ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2545, หน้า 141-165.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำสั่ง

คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ที่ ๕/๒๕๔๕

เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคุมการเผยแพร่

ข้อมูลข่าวสาร ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

.....

ตามที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ทำการยึดอำนาจการปกครอง จึงให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดำเนินการควบคุมยับยั้ง สกัดกั้น และทำลายการเผยแพร่ข้อมูลสารในระบบสารสนเทศ ผ่านระบบเครือข่ายการสื่อสารทั้งปวง ที่มีบทความ ข้อความ คำพูด หรืออื่นใด อันอาจจะส่งผลกระทบต่อ การปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีประกาศในเบื้องต้นแล้ว

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕

พลเอก

(สนธิ บุญรัตกนิน)

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คำสั่ง
กระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศและการสื่อสาร
ที่ 82 / 2549
เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP)
และผู้ดูแลเว็บไซต์ (Web Master)

ด้วย คณะกรรมการปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้มีคำสั่งที่ ๕ / ๒๕๔๙ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ มอบหมายให้กระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคุมการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องและเป็นไปตามคำสั่งดังกล่าว จึงแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและประสานงานผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และผู้ดูแลเว็บไซต์ โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบ

- 1.1 นายธานีรัตน์ ศิริปะชะนะ (หัวหน้าคณะกรรมการ) ผู้ตรวจราชการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 1.2 นายทศพร ชิมตระกูล (คณะกรรมการ) ที่ปรึกษาอาวุโส 12 บมจ.กสท โทรคมนาคม
- 1.3 นายอาจิน จิรชีพพัฒนา (คณะกรรมการ) นักวิชาการคอมพิวเตอร์ 8 วช
- 1.4 นายกฤษฎีก์พงษ์ หริ่มเจริญภาค (คณะกรรมการ) นักวิชาการคอมพิวเตอร์ 7 ว
- 1.5 นายสุรชัย นิลแสง (คณะกรรมการ) นักวิชาการคอมพิวเตอร์ 7 ว
- 1.6 นายธนิศ สงกรานต์ (คณะกรรมการ) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 5

2. หน้าที่รับผิดชอบ

ให้ทำหน้าที่ชี้แจงและเสนอแนะในการให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) และผู้ดูแลเว็บไซต์ (Web Master) ทั้งนี้ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2549

(นายไกรสร พรสุธี)

ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศและการสื่อสาร

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายบัณฑิต จำรูญวงศ์สกุล เกิดเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2523

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา วิชาเอกการแนะแนว วิชาโทศิลปการแสดง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สำเร็จการศึกษา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2546)
- มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย (สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ.2542)

ประวัติการทำงาน

- บรรณาธิการและออกแบบศิลปวารสารเอ็มเค นิวส์ และเจ้าหน้าที่ทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ บริษัท เอ็มเค เรสโตรองด์ จำกัด (ตุลาคม 2547 – พฤษภาคม 2550)
- ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการบริหารมูลนิธิไทยพัฒนา (มทพ : Thailand Development Foundation) (ธันวาคม 2547 – มิถุนายน 2549)
- เจ้าหน้าที่ระดับ 4 กองส่งเสริมการรับนักศึกษา ฝ่ายวิเทศและประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (กันยายน 2546 – สิงหาคม 2547)
- อาจารย์ฝึกสอนกิจกรรมแนะแนว โรงเรียนหอวัง (ตุลาคม 2545 – กุมภาพันธ์ 2546)

ประวัติกิจกรรม

- ผู้กำกับเวทีและควบคุมลำดับการแสดง (Stage Manager and Show Director) ในละครเวทีศิลปการแสดงนิพนธ์เรื่อง จรวดสู่ดวงจันทร์ (Rocket to the Moon) (1 สิงหาคม 2544 – 16 กุมภาพันธ์ 2545)
- บรรณาธิการบทความ และผู้เขียนบทความ ในวารสาร GC-P (Graph Communication – Prasanmitra) เล่ม 2 (ธันวาคม 2544)
- ผู้เขียนบทความเรื่อง “ความว่างเปล่าทางปัญญากับนักศึกษาไทยในปัจจุบัน” ในวารสาร GC (Graph Community) เล่ม 6 (กุมภาพันธ์ 2545)